

8 1960

planinski vestnik

planinski vestnik 8 1960

GLASILO PLANINSKE ZVEZE SLOVENIJE | LETNIK XVI | AVGUST

VSEBINA:

NAŠA PRVA HIMALAJSKA ODPRAVA	337
SENCE DAVNIH DNI Pavel Kunaver	343
Z GITO V GORAH Franc Berginc — Peter Magajna	347
DRAGI PRIJATELJI PV! Jože Humer	351
VZPON IN ZATON ALPINISTA TOMAŽA KVEDROVCA Miran Marussig	354
NEKAJ STAREJŠIH KULTURNIH SPOMENIKOV NA GORENJSKEM Cene Avguštin	356
GORSKA REŠEVALNA SLUŽBA — JAVNA SLUŽBA Dr. Miha Potočnik	361
GRS SMUČARSKO REŠEVALNE TEKME V KRANJSKI GORI 6. III. 1960 Ciril Praček	367
MLADI PIŠEJO	368
DRUŠTVENE NOVICE	371
GORSKA REŠEVALNA	373
IZ OBČNIH ZBOROV	374
IZ PLANINSKE LITERATURE	377
RAZGLED PO SVETU	377
MLADIM PLANINCEM	384
NASLOVNA STRAN TRETJE TRIGLAVSKO JEZERO Foto: Slavko Smolej — Jesenice	
SLIKOVNA PRILOGA PLANIN. VESTNIKU Foto dr. Tone Hrisper — SVINJAK	

»Planinski Vestnik« je glasilo Planinske zveze Slovenije / Izdaja ga imenovana Zveza — urejuje ga uredniški odbor / Revija izhaja dvanaajstkrat na leto — po potrebi v snopičih po dve številki skupaj / Članke pošiljajte na naslov: Tine Orel, Celje, I. gimnazija / Uprava: Planinska zveza Slovenije, Ljubljana, Likozarjeva ulica 3, poštni predal 214, telefon št. 32-553 / Tu se urejajo: reklamacije (ki se upoštevajo dva meseca po izidu številke), naročnina, honorarji, oglasi, razvid naslovov / Tiska in klišee izdeluje Tiskarna »Jože Moškrič« v Ljubljani / Letna naročnina znaša din 600.—, ki jo morete plačati tudi v štirih obrokih po din 150.— (naročnina za inozemstvo din 800.—) / Tekoči račun revije pri Komunalni banki 600-701-3-121 / Spremembo naslova javljajte na Upravo Planinskega Vestnika, pri čemer navedite poleg prejšnjega vedno tudi novi naslov, po možnosti s tiskanimi črkami.

Odpovedi med letom ne sprejemamo. Upoštevamo pa pismene odpovedi, ki jih naročniki izročijo Upravi do 1. decembra za prihodnje leto.

»ELMA«

TOVARNA ELEKTROMATERIALA
ČRNUČE

Proizvajaja:

- elektroinstalacijski in elektroizolacijski material
- električne likalnice v odlični kvaliteti
- izdeluje specialne suhe transformatorje do 100 KVA in 10 KV
- vrši remont elektromotorjev, generatorjev in suhih transformatorjev
- izdeluje novo vrsto elektroinstalacijskega materiala, kateri odgovarja vsem potrebam današnjega tržišča in to: mikro stikala, vtičnice in tipkala
- istočasno sporočamo, da izdelujemo ves potreben pribor za mikro instalacijo »v omet«

Naši izdelki so cenjeni in prvovrstni!

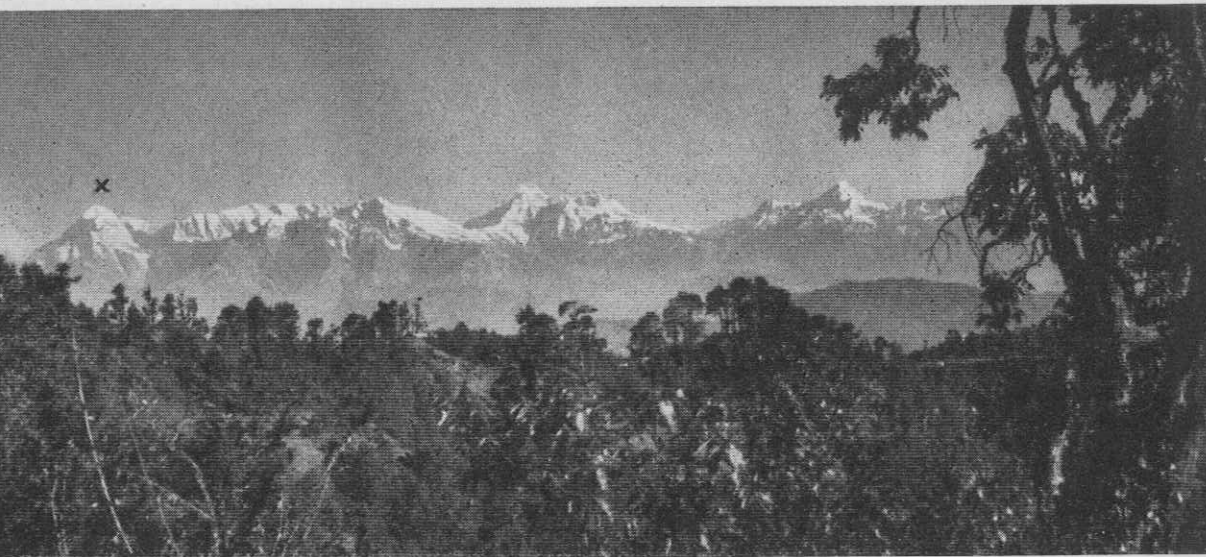
TOVARNA »AERO« CELJE

izdeluje

poleg pisarniških
in šolskih kemičnih potrebščin
tudi imenitno lepilo
za gumo:

AERO-GUMINOL

ki ga poznajo in cenijo
vsi kolesarji

Pogled na skupino Nanda Devi. Vrh na skrajni levi je Trisul (7120 m)

Naša prva himalajska odprava

Odločitev, da bo naša odprava delovala v indijskem delu Himalaje, so narekovale predvsem okoliščine, da je Indija prijateljska država in da bodo tudi športni stiki prispevali k utrditvi tega prijateljstva. Himalajski odbor je sklenil, da povabi k sodelovanju v odpravi na svoje stroške tudi indijskega alpinista, ki bi kot enakopraven član odprave povezoval naše in indijske alpiniste in bi s koristnimi nasveti kot poznavalec dežele pripomogel naši odpravi k uspehu. Pri odobritvi izbranega vrha pa so nastale nepričakovane težave.

Indija je trenutno v sporu s sosednjo Kitajsko zaradi meje med obema državama, ki poteka ravno po himalajskih vrhovih. Bilo je že tudi nekaj vdorov kitajskih čet na indijsko ozemlje in zato je Indija proglasila velik del svojega gorskega področja na severu kot vojno cono, v katero nima nihče dostopa. Razen tega se je neka indijska alpinistična odprava ravno v tistem času mudila na pobočjih Nanda Devi in rezultat vsega tega je bil odgovor indijskih oblasti, da nam ne morejo dovoliti vstopa v to področje in da je sploh zelo malo verjetno, da bi dobili dovoljenje za vzpon na kateri koli indijski vrh. Po mnogih intervencijah so Indijci le odobrili dva vrhova, in sicer Indrassay in Deo Tiba z višinama nekaj nad 6000 m. Himalajski odbor pa se z dodeljenimi vrhovi ni mogel zadovoljiti, ker vrhova ne nudita možnosti vzpona v »himalajskem« smislu, ker drži v njuno podnožje avtomobilska cesta in bi morala odprava premagati le nekatere tehnične težave v skali in ledu brez postavljanja taborišč, aklimatizacije in podobnega. Na osebno intervencijo našega veleposlanika v New Delhiju pri najvišjih indijskih voditeljih je bil naši odpravi končno le odobren vzpon na 7120 m visoki vrh Trisul v Garhwal Himalaji. Ta odobritev

je prišla šele tedaj, ko je bila naša odprava že na poti v Indijo in je moral himalajski odbor odpravo telegrafično obvestiti o novem cilju. Naša odprava poprej ni imela priložnosti, da bi preštudirala smer te nove poti, in zato se je znašla v kočljivem položaju, kaj naj stori. Vrh Trisul leži jugozapadno od skupine Nanda Devi, spada pa dejansko v to gorstvo v osrednjem himalajskem grebenu. Vrh je osvojil že leta 1907 znani alpinist dr. Longstaff in to s severne, lažje strani. Trisul je ostal vse do leta 1928, torej polnih 21 let najvišji osvojeni vrh v Himalaji in štejemo podvig dr. Longstaffa kot nekaj edinstvenega v vsej zgodovini osvajanja najvišjih vrhov na svetu. Tudi vse okoliščine kot izredno ugodno vreme in izredno dobro počutje vseh treh osvajalcev — z dr. Longstaffom sta bila še dva vodnika iz Evrope — so pripomogle k temu izrednemu alpinističnemu dejanju, ki se da primerjati edinole še s podvigom Hermana Buhla pri vzponu na Nanga Parbat.

Naša odprava je že na poti v Indijo sklenila, da bo poizkusila zavzeti vrh Trisula z južne strani, torej v smeri, ki je še nihče ni premagal. Podatkov o tem pristopu ni bilo, ker še nobena odprava ni hodila po tej poti, zato ni bilo mogoče računati s težavami in ovirami, ki bi jih bilo treba premagati. Himalajski odbor in nekateri slovenski alpinisti so naši odpravi takoj poslali skromno literaturo o Trisulu in njegovi okolici, ki je bila pri roki v centralni planinski knjižnici PZS, vendar je bila to le malenkost, če upoštevamo, da se je treba pripravljati na vzpone v Himalaji po več mesecev in zbrati vse razpoložljivo gradivo, ki je kjerkoli na razpolago.

Iz Longstaffovega poročila o njegovem vzponu na Trisul smo lahko povzeli le to, da je južna stran Trisulove skupine silno strma in zahtevna, saj pravi Longstaff, da je z vrha Trisula »potopil pogled v prepad, ki se je odpiral na južni strani Trisula v strahotno globino«. Longstaff je opozoril tudi na najlepši problem Trisula, na njegov zapadni greben, kjer je tudi naša odprava morala meriti svoje sile in moči.

Na tem mestu bi želel spregovoriti nekaj besed o mnenjih, ki so se pojavila med našim občinstvom, ki sicer z zanimanjem zasleduje pot naše odprave, med katerim pa prevladuje mnenje, da ima dodeljeni vrh le dobrih 7000 m in da tako ne predstavlja primerne cilja za himalajsko odpravo današnje dobe, ko so osvojeni že vsi osemtisočaki in da je škoda denarja za tako skromen cilj.

Predvsem moram ugotoviti, da na indijskem ozemlju ni nobenega znanega vrha, ki bi dosegal višino 8000 metrov. Zakaaj smo se odločili za vzpone v Indiji, sem napisal že prej, povedal sem tudi, da zavoljo posebnih razmer v Indiji nismo mogli dobiti vrha, ki smo si ga prvotno izbrali, pri vsem tem pa moramo vedeti, da je v himalajskem gorovju nešteto vrhov z višinami od 5000 do 7000 metrov, ki verjetno nikoli ne bodo osvojeni, ker so alpinistično prezahtevni in jim alpinisti tudi z najmodernejšimi pripomočki in najmodernejšo tehniko plezanja ne morejo biti kos. Višina kakega vrha v Himalaji torej ni glavna ovira za vzpon, posebno še, ko vemo, da se z modernimi kisikovimi aparati lahko premagujejo vse težave, ki jih povzroča redke zrak v velikih višinah. Zahtevo po osvojitvi kakega osemtisočaka bi skoro lahko označili kot neskromno, posebno še, ko vemo, da je to naša prva odprava, ki je odšla na pot v Himalajo, in da si bo morala šele na mestu pridobiti mnoge izkušnje. Teh pa ni možno pridobiti zgolj v razgovorih z ljudmi, ki so si take izkušnje pridobili v večkratnih dolgih pohodih po himalajskih dolinah in vrhovih.

V svetovnem tisku je že dejstvo, da je Jugoslavija sploh poslala svojo odpravo v Himalajo, naletelo na dober odmev in nas nedvomno uvrstilo med alpske države, ki segajo po najvišjih alpinističnih lavorikah v svetovnih

gorovjih. Neugodno pa nas je prizadela beležka v mednarodno znani alpinistični reviji »Die Alpen«, kjer pisec M. Oe. (verjetno njen urednik Švicar dr. Max Oechslin) graja to, da je odšel z odpravo na pot tudi novinar in pri tem vzdihuje, češ da se raven himalajskih odprav niža. Med vrsticami čitamo pomeni to, da smo poslali z našo odpravo novinarja le zato, da bo s svojimi članki v naših časopisih povečeval uspehe naše odprave. Ta očitek pa je popolnoma neupravičen. Himalajski odbor pri PZS je res sklenil s časopisnim podjetjem »Delo« posebno pogodbo, da podjetje pošlje z našo odpravo novinarja, ki je mimogrede povedano dober alpinist in smučar, poleg vsega pa še dobro obvlada angleški jezik in bi ga odprava koristno uporabila tudi kot tolmača. Razumljivo je, da si je »Delo« pridržalo pravico, da bo kot prvo v državi objavljalo novice o naši odpravi, istočasno pa je podjetje našo odpravo tudi gmotno podprlo. Himalajski odbor je bil mnenja, da bodo člani odprave dovolj zaposleni s tehničnimi nalogami, medtem ko bi se novinar lahko posvetil izključno le poročanju, kajti naša javnost težko pričakuje poročil iz Himalaje. Dobro je znano dejstvo, da je angleška ekspedicija na Mount Everest dobila podporo časopisa »Times« in da je tudi novinar tega časopisa spremljal ekspedicijo na njeni poti, dalje, da so vse japonske ekspedicije na Manaslu in ostale himalajske vrhove gmotno podprle in omogočile japonske časopisne agencije in da je znano še mnogo primerov, ko je himalajske ekspedicije spremljal tudi zastopnik tiska. Pri takem položaju se človek upravičeno vprašuje, zakaj g. M. Oe. ne uporablja enakih ocen in meril za vse ekspedicije in zakaj ga ravno novinar v jugoslovanski odpravi tako zelo moti.

Nadaljnje vprašanje je vprašanje uspehov in neuspehov v najvišjih gorstvih sveta. Kdor je zasledoval alpinistično zgodovino osvajanj, je lahko ugotovil, da so morala preteči desetletja in desetletja, da so se pokazali prvi uspehi. Napredovati je morala tehnika, da smo dobili modernejše alpinistične pripomočke, ki omogočajo zmage tudi nad zelo zahtevnimi vrhovi. Kljub temu se je na raznih vrhovih zvrstilo mnogo ekspedicij, da je končno eni izmed njih bila omogočena zmaga, ki pa tudi ne zavisi vedno le od volje posameznikov, temveč predvsem od časa, denarja in vremena. Vreme je ravno v Himalaji tisti činitelj, ki je preprečil že mnogo zmag in ki je marsikaterega naskakovalca himalajskih vrhov za vedno pokopal pod večnimi snegovi himalajskih pobočij. Navedem kot primer le osvajanje Nanga Parbata, kjer so se vrstile nemške ekspedicije, dokler ni dosegel vrha edinstveni alpinist vseh časov Herman Buhl, pred njim pa je za vedno ostalo na gori 31 mrtvih nemških alpinistov.

Vse to sem napisal zato, da bi prepričal vse tiste, ki se za našo odpravo zanimajo, da je vsaka preizkušnja v Himalaji tvegana in da je že organizacija odprave in njeno udejstvovanje v neznanem himalajskem svetu uspeh, čeprav pri tem ne bi bil osvojen noben osemtisočak. Tako gledajo na te stvari vsi izkušeni inozemski alpinistični krogi, tako je ocenila našo odpravo tudi mednarodna alpinistična unija (UIAA), ki je s svojega zasedanja dne 31. V. 1960 na Jahorini pri Sarajevu v imenu 12 evropskih, afriških in ameriških alpskih držav, zastopanih na tej generalni skupščini, poslala naši odpravi pozdravno brzojavko.

Posebno pozornost je posvetil himalajski odbor izbiri članov odprave. Pred leti, ko je bila prvič aktualna sestava ekipe za nameravani odhod v Himalajo, je bil izbran in določen za vodjo dr. Miha Potočnik, ki pa je pri sestavljanju sedanje ekipe to mesto iz utemeljenih razlogov prostovoljno odklonil. Zaradi zaposlenosti in iz raznih drugih osebnih vzrokov so odklonili udeležbo tudi nekateri alpinisti, ki bi glede na svoje izkušnje v gorah nedvomno prišli v poštev

pri sestavi ekipe. Vsi člani himalajskega odbora in tudi ostali poznavalci zgodovine himalajskih odprav so si bili edini v tem, da mora biti ekipa čimbolj homogena, da morajo biti člani ekipe zdravi in popolnoma uravnovešeni alpinisti, ki ne smejo imeti egoističnih tendenc in da mora imeti ekipa kot celota iste želje za čimboljši skupni uspeh odprave. Ob takih pogojih je bil določen za vodjo ekipe Stane Kersnik, gospodar Triglavskega doma na Kredarici, sicer pa javni uslužbenec v Ljubljani, čigar vztrajnost, trdna volja in večletne izkušnje iz partizanskega življenja so bile splošno poznane. Himalajski odbor je želel sestaviti tudi moštvo, ki bi ga tvorili delno starejši, delno pa mlajši alpinisti, in zato je uvrstil v ekipo akademskega kiparja Marjana Keršiča-Belača iz Ljubljane, znanega dolgoletnega alpinista in požrtvovalnega gorskega reševalca, torej človeka z dolgoletnimi izkušnjami v gorah, nadalje grafičnega delavca iz Celja Cirila Debeljaka-Cica, ki je znan širom po Sloveniji po svojih drznih vzponih v domačih in tujih gorah, in končno dva alpinista mlajše generacije, ljubljanska študenta Anteja Mahkoto in Aleša Kunaverja. Ta dva sta verjetno najbolje seznanjena z najmodernejšo tehniko plezanja v skali in ledu in sta opravila v Centralnih Alpah vzpone, ki ju uvrščajo med znane evropske alpiniste. Po daljšem posvetovanju je bilo tudi sklenjeno, da mora imeti odprava zdravnika, ki naj bo seveda tudi alpinist, in zato je zasedel to mesto v ekipi dr. Andrej Robič, domačin iz Martuljka, sicer pa zdravnik v Trzinu. Časopisno podjetje »Delo« je delegiralo v odpravo novinarja Zorana Jerina, ki mu alpinistični svet ni neznan. Ekipa je bila torej sestavljena iz 7 članov, ki je vsak zase tako po svojem alpinističnem znanju kot po moralnih sposobnostih zaslužil, da je bil uvrščen v našo prvo himalajsko odpravo. Odprava sedmih ljudi je nekako na meji med odpravami velikega formata, kot jih sestavljajo n. pr. Angleži, in med takozvanimi »žepnimi« odpravami, katerih tipični predstavnik je Avstrijec dr. Tichy.

Člani odprave so se med seboj osebno sicer dobro poznali, niso pa bili uvežbani za skupne pohode, morda le z izjemo Mahkote in Kunaverja, ki sta že skupaj plezala. To pomanjkljivost je hotela ekipa odpraviti tako, da je pričela s skupnimi treningi v naših Alpah in je ob takih priložnostih preizkušala tudi opremo, ki so jo naša podjetja postopoma izdelovala za našo odpravo. Razen teh priprav je bilo pričakovati, da se bodo člani ekipe medsebojno dodobra spoznali tudi še na dolgi poti do Indije in še pozneje pri nastopnih pohodih do vznožja himalajskega gorovja.

Najbolj kočljivo vprašanje je bilo seveda vprašanje opreme. Iz podatkov inozemskih odprav smo vedeli o vseh izkušnjah teh odprav, kakšna oprema se je doslej najbolj obnesla, vedeli pa smo tudi, da naša podjetja večinoma še niso imela priložnosti niti potrebe, da bi tako opremo izdelovala. Kljub temu smo se orientirali predvsem na domače izdelke in ni nam bilo žal. Vsa domača podjetja so izdelala opremo v največje zadovoljstvo vseh strokovnjakov za opremo, izdelala so jo z vso skrbnostjo in prizadevnostjo in zato tudi uspeh ni izostal. V tem članku namerno nočem navajati vseh podjetij, ki so po svojih močeh proizvedla svoje izdelke, kajti to bodo storili člani odprave sami po vrnitvi, ko bodo obenem podali tudi strokovno oceno posameznih izdelkov glede na njih kvaliteto.

Manjši del opreme je bilo treba nabaviti v inozemstvu, predvsem stvari, ki jih naša industrija sploh še ne izdeluje, kot n. pr. nekatere tehnične predmete, plin butan v majhnih, izredno lahkih dozah in podobno. Pri tem so se tudi nekatere inozemske tvrdke izkazale s prijateljsko gesto, da so svoje izdelke poklonile brezplačno kot n. pr. švicarska tovarna zdravil »Ciba«, ki je darovala

precejšnje količine specialnih zdravil. Kot že rečeno, pa bodo končno besedo o opremi, njenih izdelovalcih in darovalcih izrekli udeleženci odprave sami po svoji vrnitvi.

Na koncu še poglavje, ki bi ga bil morda moral obravnavati na začetku članka in sicer poglavje o denarnih sredstvih, ki so odpravo sploh omogočila.

Znano je, da je želja po vzponih v Himalaji že dolgo tlela v mislih naših planincev in alpinistov in da je ta želja sčasoma našla tudi zunanji odraz v predlogih in zahtevah na občnih zborih, plenurnih in skupščinah naše planinske organizacije. Vse te okoliščine so privedle do sklepa, naj vsi člani jugoslovanskih planinskih društev poleg plačila redne letne članarine plačujejo še poseben vsakoletni prispevek v znesku din 20 za himalajski fond. To je bil koristen in utemeljen sklep, saj smo se vsi zavedali, da moramo predvsem z lastnimi sredstvi ustvariti pogoje za nabavo opreme in za potovanje naše himalajske odprave. Ko so bile prve priprave za organizacijo odprave končane, so predstavniki vseh republiških planinskih zvez Jugoslavije sklenili, da odstopijo nabrane prispevke naši odpravi, ki ima itak jugoslovanski karakter in bo kot taka nastopala tudi v inozemstvu. Ta prispevek jugoslovanskih planincev je znašal okroglo 3 000 000 din. Ta vsota seveda še zdaleč ni zadostovala za vse stroške, ki so bili s prvotnim, najnižjim proračunom preračunani na 5 000 000 dinarjev in 5000 US dolarjev, vendar je važno predvsem dejstvo, da so jugoslovanski planinci iz lastnih sredstev prispevali osnovni delež za stroške odprave. Končnega obračuna izdatkov zdaj še ni možno podati, ker finančna plat odprave še ni do potankosti obdelana, potek priprav pa je pokazal, da se bodo stroški skupno s plačilom deviznih sredstev v dinarski valuti gibali okoli 20 000 000 dinarjev. Ta znesek je v primerjavi s stroški raznih drugih evropskih odprav zelo majhen, saj vemo, da so večje odprave najemale mnogo več nosačev in šerp kot pa naša odprava, ki je najela vsega le okoli 100 nosačev in le 2 šerpi. Kljub temu je himalajski odbor še vedno v zagati, ker mu ni uspelo zagotoviti vsa sredstva za stroške, ki jih je organizacija odprave zahtevala.

Ko se je približal čas odhoda naše odprave, so bili tesni prostori Planinske zveze Slovenije v provizoriju v Likozarjevi ulici od jutra do večera podobni mravljišču. Ljudje so prihajali in odhajali, material se je kopičil, člani odprave, ki so bili tedaj že začasno razrešeni svojih rednih službenih dolžnosti, so morali poskrbeti še za nešteto malenkosti. Manjkalo je še to in ono, urediti je bilo treba mnogo formalnosti, ponovno potovati v Beograd na indijsko veleposlaništvo, kjer se je zataknila tudi zadeva z izdajo indijskih viz, preskrbeti je bilo treba večje skladišče za opremo, oskrbeti je bilo treba prevoze, vso opremo pravilno in varno spraviti v zaboje, jo označiti, napraviti spiske za carinjenje, skratka — nešteto opravkov, ki so videti sicer malenkostni, povzročajo pa mnogo težav in opravkov. Posebno skrb je posvetila zdravniška komisija pod vodstvom dr. Ivana Bonača kaloričnosti prehrane, medtem ko je Zavod za napredek gospodinjstva učil člane odprave kuharskih umetnosti, posebno okusnega pripravljanja konzervirane hrane ali pa posušene hrane. Težko bi bilo navesti vse tisto, kar so storili člani himalajskega odbora in člani odprave ter nešteti drugi pomočniki in prijatelji v zadnjem mesecu pred odhodom za to, da bi odšla odprava na pot čim boljše opremljena.

V tej končni fazi organizacije je himalajski odbor na seji dne 10. marca 1960 določil pravice in dolžnosti vodje odprave, enako pa tudi pravice in dolžnosti članov odprave. Na isti seji je bilo sklenjeno, da priredi himalajski odbor članom odprave poslovljni sestanek, ki naj bo združen tudi s tiskovno konferenco. V času priprav o odpravi v časopisju ni bilo mnogo objavljenega, to pa

zaradi tega, ker je bil odhod odprave in njen cilj vse do zadnjih dni negotov, in bi bilo zato napak, če bi bili javnost prezgodaj alarmirali, kasneje pa bi bili morali naša poročila izpreminjati ali pa celo preklicevati.

Pravice in dolžnosti vodje odprave in njenih članov vsebujejo predvsem določila, ki naj zagotovijo čimvečjo osebno varnost in zdravje vseh udeležencev. Vodja odprave ima po kolektivnih posvetovanjih končno in odločilno besedo, enaka pravica pripada tudi zdravniku v njegovem področju. Posebno važno je določilo, da uspeh pri vzponih ne sme biti dosežen za ceno življenja ali zdravja članov odprave in da mora biti vedno ocvvana enotnost akcije. Himalajski odbor je sodil, da se mora naša prva odprava vrniti brez izgub, posebno pa ne sme imeti izgub zaradi nepremišljenega tveganja za doseg kakršnihkoli uspehov. Pri tem je treba pripomniti, da je seveda nemogoče, tudi pri največji previdnosti, preprečiti nenadne nesreče zaradi plazov ali nenadnih vremenskih preobratov. Zdravnik odprave ima še posebno dolžnost voditi zdravniško knjigo, iz katere bo razvidno predvsem zdravstveno stanje udeležencev, aklimatizacija, uporabnost domače opreme in prehrane, razpoloženje članov v raznih situacijah, vrednost zaščitnih sredstev proti mrazu in vročini, elementarni vplivi na ljudi in podobno. Ostali člani odprave so dolžni pisati osebni dnevnik, vodja pa dnevnik celotnega poteka odprave. Ves slikovni material in dnevnik morajo biti po vrnitvi na razpolago himalajskemu odboru, člani odprave pa morajo v določenem času po povratku napisati knjigo o odpravi in vseh njenih problemih.

Ta spisek pravic in dolžnosti je bil članom odprave prečitan na poslovnem sestanku dne 13. III. 1960, ki so se ga udeležili tudi predstavniki oblasti in sicer podpredsednik IS LR LRS tov. dr. Joža Vilfan s soprogo, zvezni poslanec tov. Boris Ziherl, drž. sekretar tov. Tone Bole in predstavniki tiska. S tem sestankom so bile priprave v glavnem zaključene in 15. III. 1960 je odprava s posebnim SAP-ovim avtobusom v spremstvu svojcev in predstavnikov himalajskega odbora odpotovala na Reko, kjer se je vkrcala na našo tovorno ladjo »Velebit«. Slovo na Reki je bilo prisrčno, a le za obe strani malce težko.

Ker ladja ni takoj odplula, so našo odpravo na Reki obiskali še mnogi prijatelji planinstva, posebno pozornost pa so ji izkazali reški alpinisti, ki so se pred nekaj leti povzpeli na najvišji vrh Afrike Kilimandžaro. Reški alpinisti so poklonili naši odpravi leseno figurico, izdelano nekje v Keniji, in na njo pritrdili listek s posvetilom: Kilimandžarci-himalajcem. Ladja »Velebit« je odplula z Reke dne 20. III. 1960 in odprava je nastopila pot neznanim dogodkom naproti. Spremljale so jo najboljše želje za uspeh, saj je odprava še na ladjo dobivala brzojavne čestitke in dobre želje, pa tudi v oddaji RTV Ljubljana »Za naše pomorščake« je bilo često slišati pozdrave našim himalajcem.

Himalajski odbor sodi, da je dolžan obvestiti našo planinsko javnost o celotnem poteku in o vseh problemih, ki so se nizali pri organizaciji naše prve himalajske odprave, zato je bil tudi napisan ta članek, ki vsaj delno osvetljuje celoten potek priprav vse do odhoda odprave. Nadaljnji dogodki so bili opisani delno v dnevnem časopisju, posebno pa v dnevniku novinarja Zorana Jerina, ki ga je objavljalo »Delo«, nekaj člankov o odpravi sta prinesla tudi tednik TT in »Tovariš«, odlomke iz dnevnika tovariša Keršiča Marjana pa je objavljala športni tednik »Polet«. Glavno dokumentacijo tako slikovno kot besedno pa bodo podali udeleženci sami, ko bodo po vrnitvi s svojimi predavanji širom po državi pripovedovali poslušalcem o vsem tem, kar je doživela naša prva jugoslovanska himalajska odprava v himalajskem gorovju.

Fedor Košir, predsednik himalajskega odbora pri PZS

Dr. Josip Cerk (levo) in Bogumil Brinšek na Pasjih pečeh

Foto Jože Kunaver

*Spet ste se rahle sence prikazale,
kot nekdanj že pred motnimi očmi.*

*Od dni obkrožen polnih veselosti
in ljubljenih postav je vaš sprevod;
ljubezen in prijateljstvo mladosti
kot davna pesem vstajata odnekod...*

Goethe - Faust

Sence davnih dni

PAVEL KUNAVER

Zadnjič sem bil z dijaki na ekskurziji v Postojnski, Črni in Pivki jami. Obiskali pa smo tudi edinstveno zanimivi jamski muzej, ki so ga letos na novo lepo preuredili. Zatopljenega v prečudni podzemski svet so me iz nekega kota pozdravili trije ljubi obrazi, slike Bogumila Brinška, dr. Josipa Cerka in ing. Picka! Kar presunilo me je, saj so povezani z menoj in lepo dobo naših podvigov v gorah in pod zemljo zadnja štiri leta pred prvo svetovno vojno, pa tudi z žalostno likvidacijo našega »Drena«. Zavedel sem se, da je prav pred štiridesetimi leti usoda globoko zarezala v nas. Potegnila je neznansko bolečo mejo prav preko najljubših krajev našega udejstvovanja: vzeli so nam Notranjski kras! Po vrhovih Karavank je tekla meja med našo in tujo državo. In tuja meja je segla prav v srce Kamniških planin in na sam vrh Triglava!

L. 1914 razkropljeni prijatelji so se počasi vračali. Poizkusili smo se sestati — a ni več šlo. Že smrt dr. Cerka l. 1912 je zasekala globoko rano v Dren. Sedaj pa se iz vojne ni več vrnil Brinšek. Vsak je prišel iz vojne nekoliko izpremenjen. Štiri leta smo gledali pokolj ljudi in trpljenje človeštva — to je zapustilo globoke sledove, in želeli smo se v novih družinskih krogih pomiriti in odpočiti. Le malokdaj smo se preostali še srečali v gorah; udarec, ki nas je zadel na Krasu, pa je začasno sploh prekinil delo društva za raziskovanje jam. Tu je drenovce zadel še en udarec. Naš prijatelj je bil tudi dr. ing. Karel Pick. Ker je imel ženo nemško židinjjo, ga je oblast takoj začetkoma odslovila iz službe, a njegova osvobojena domovina, Čehoslovaška, ga je kot velikega strokovnjaka za vodno gospodarstvo veselo sprejela. Da so se naši zmotili v njegovem značaju, je dokazala njegova smrt v zadnji vojni pod nemškimi krogli. Bil je dober prijatelj Aškerca in slovenskih slikarjev, pisateljev in pesnikov, pa tudi moj. In ko je odšel, je postalo prazno. Drena ni bilo več. Včasih je bilo tesno pri srcu, ko sva hodila s soprogo po gorah in preostalem Krasu in sem ji povsod kazal kraje, kjer sem hodil in plezal in raziskaval s prijatelji. Tedaj sem posebno jasno spoznal, kako dragi so mi bili in koliko so pomenili za naše skupno delo, posebej za Dren.

Kdo je bil Dren? Brinšek je bil njegovo deblo, dr. Cerk njegova opora, vsi mi ostali samo veje, ki so bile z njima povezane v eno telo.

Dr. Cerk nas je zapustil že 4. aprila 1912, ko je padel na Stolu pred mojimi očmi. Hitel mi je na pomoč, ko je videl, da ne morem več vzdržati dveh omagujočih dijakov na poledeneli strmini. Ko smo ga 12 ur potem našli mrtvega, mi je bilo, kakor da leži del mene samega pred menoj, ves polomljen in nebogljen. Vihar, ki je vso nesrečo povzročil, je že davno minil. Sonce se je nagnilo nad Triglav in zasneženi Stol je v njegovih žarkih rdel kakor nikdar poprej. Tudi mrtvega prijatelja so obsevali njegovi žarki. V meni pa so tajali strašno bolečino, medtem ko sta kmeta, ki sta mi ga pomagala najti, z drhtečim glasom molila očenaš. Samo dve leti sem ga poznal in takoj vzljubil. Bil je nenavadno veder in šegav ter ves vdan naravi gora in rodnega Krasa. V tistih časih smo morali hoditi še peš iz Kamnika na gore, in treba je bilo korakati vso noč, da smo bili zjutraj že v višavah. Dr. Cerk in Brinšek sta na račun neskončnega zidu kamniške smodnišnice zbijala šale, Brinšek pa se ga je nekoč, ko stražarja s helebardo ni bilo blizu, lotil s cepinom »da bi bil zid malo krajši«. Ta zid se nam je po dolgih turah nazaj grede z ožuljenimi nogami zdel še posebno dolg. A prav šale obeh tovarišev, dr. Cerka in Brinška, so nam krajšale pot.

Dr. Cerk je bil prava kraška grča. Suh in vztrajen. Nikoli ga nisem videl slabe volje in utrujenega. Raziskovanje podzemskih jam je posebno utrudljivo, ker tam notri ni dosti časa za počitek. Vsakdo se trudi, da bi čim več storil in le malo počival, ker moker in umazan itak ni prijetno počivati, dokler te ne obsije toplo sonce ali vsaj taborni ogenj. A dr. Cerk je bil šegav in vesel, četudi je od trudnosti vse od nas viselo. Ker je poznal moje veselje do geografije, mi je vedno pomagal in svetoval, tako z besedo kakor z dejanji, s knjigami, kakor njegov sodobnik prof. Pajk. Razumel pa je tudi mladino in se nanjo posebej navezal, ker je vedel, da geografija med štirimi šolskimi stenami ni življenjska in je treba mlade ljudi povezati z resnično Zemljo. Kaj je bilo torej naravneje, da jo je vodil v naravo, predvsem v gore. To pa v tistih časih ni bilo tako lahko, ker je bila družba še vse preveč navezana na kavarne in gostilne, in število gorohodcev med Slovenci je šlo v tisoče, ne pa v desetisoče

kakor danes. Nas zimske gorohodce pa so obsojali in šteli za prismode. Dr. Cerk je kljub vsem težavam tedanjega časa svojo nalogo planinskega vzgojitelja izpolnjeval. Tedaj n. pr. niso bile pozimi odprte planinske kočice in prenočevati smo morali v nekurjenih zimskim viharjem in mrazu neodpornih drvarskih in pastirskih kočah, če že nismo hodili vso noč. A tudi gore v snegu je hotel dr. Cerk pokazati dijakom od blizu, da bi jih pridobil za planine ob vsakem času, ne pa samo za »sezono«, ob kateri naj bi gorohodci odšli v gore ob enem z živino in septembra z njo vred za večino ješeni, zime in pomladi v doline — živina v hleve, ljudje pa v oblačno podnebje kavarn in gostiln. Vsaj z menoj se je dr. Cerk večkrat razgovarjal o pomenu gorohodstva za mladega človeka in to prepričanje ga je tudi privedlo do onega usodnega podviga s sedmimi dijaki na poledeneli Stol, 3—4. aprila 1912. Analiza nesreče pa je pokazala dr. Cerka v najlepši luči, njegove predstojnike pa ravno obratno. Dr. Cerka nisem našel v jarku, v katerega je zdrsnil, ampak v jarku bliže Zabrezniške planine. Ker je za njim zdrsnil po ledu tudi dijak Kunc in se globoko spodaj zaril v sneg poleg živega dr. Cerka, vemo še to, da je oddal Kuncu svoj cepin. Kunc je nato nekoliko zaspal, in ko se je zbudil, dr. Cerka ni bilo več poleg njega. Tako je jasno, da je profesor sedaj brez cepina poizkušal priti do mene, ki sem se z ostalo družbico prestrašenih in omagujočih dijakov boril skozi vihar do rešilne Prešernove kočice na Stolu. A tisti zadnji del strmine je bil popolnoma poledenel in kakor iz stekla. Toda, kakor vse kaže, je moral priti kljub temu divjemu viharju in noči že precej blizu mene, v želji, da pomaga dijakom iz nevarnosti. Tam ga je prevrnil vihar čez skale. Zato je obležal v sosednjem jarku. —

Cerkov ravnatelj mi je po nesreči rekel, da je dobro, da je profesor mrtev, ker bi bil sicer zato, ker je zapeljal dijake v tako nevarnost, kaznovan z odpustom iz službe! Niti najmanjšega priznanja njegovi krvavi žrtvi! Le mladina je podzavestno slutila, da je umrl njen prijatelj. Posebno smo to čutili drenovci, kajti takoj se nam je pridružilo nekaj dijakov, in če bi bil čas ugodnejši, bi se sčasoma morda že tedaj nekaj takega rodilo kakor po vojni »Skala«, ki je družila posebno navdušene ljubitelje planin. V meni pa je dr. Cerk ostal živ kakor nekdanj in mi je bil vedno kot vzor vodnika mladine. —

Z dr. Cerkom je umrl tudi znanstveni vodja mladega društva za raziskovanje jam. Kljub pomoči po prof. Pajku in ing. Picku je bilo moje znanje še zelo pomanjkljivo in bil sem še golobradec, prijateljske vezi pa preslabotne, da bi mi bilo znanstveno vodstvo na Krasu brez pridržka priznано. Zato smo se še bolj oklenili Brinška, a vsaj jamarstvo je postalo preveč amatersko, četudi nas ni ustrašilo nobeno brezno. Le v fotografiji je Dren zelo napredoval. V tem je bil Brinšek čudovit človek. Njegov fotoaparatus mu ni bil nikdar dovolj popoln. Vse je žrtvoval zanj. Njegovo stanovanje je bilo na račun fotografije do skrajnosti enostavno. V njem je živel le njegovo telo, duh mu je bil odsoten v gorah in slikah, ki jih je tam doživljal in prinašal domov. Večinoma so bila okna njegove sobe zatemnjena, on in mi pa smo stali ob razvijalnih ponvah in povečevalnih aparatih in čakali, kaj vse se bo prikazalo iz tekočine. Iz nje so vstajale zopet gore, divje razčesani macesni, pa tudi čuda podzemnega sveta, ki so se ob naših podvigih v jamah, v magnezijevem blisku za trenutek pokazala iz tmine. To so bili veliki doživljaji, in Brinšek je bil ves srečen, ko je ponovno doživljal svoje pohode v naši družbi. Vedno je bil nasmejan in vesel. Še danes ga vidim, kako je celo v najgrših položajih v skali »po domače« plezal. Saj nas nikdo ni tega, kar je danes že nekaka umetnost zase, učil. Z nasmeškom

na ustih je šel preko najbolj rušljivih skal na severni strani kamniškega predgorja. Ves nasmejan se nam je prikazal iz megle, ko smo drugič plezali zahodno steno Planjave in nas je dohitel po njem prvič plezanem in od tedaj po njem imenovanem Brinškovem kaminu. Sedaj je to tura tretje ali največ četrte stopnje, a tedaj ga je človek prvič našel in v gosti megli plezal po tej veliki razpoki v višavo.

Brinšek je bil tudi v pravočasnem umiku mojster. L. 1911 nas je okoli novega leta dobil silovit sever na ledenih pobočjih vrhnjega Stola. Le v presledkih smo zasidrani s cepini mogli dalje, sicer pa je pihalo, da je trgalo tudi kosce ledu s tal in je bilo vse pobočje odeto v sneženi prah. Blizu tam, kjer je veter leto pozneje prevrnil Cerka v smrt, je divjalo kakor orkan. Trmoglavno smo ležali na pobočju, vsi zaripli v obraze in polni ledu. Tedaj je Brinšek odločil, ko je skozi zavijanje viharja zavpil: »Nazaj, gospodje!« in rešili smo se brez škode.

Tako je tudi drugod poznal meje tveganja, četudi je bil od nas najbolj vztrajen. Vztrajen pa je bil tudi pri čakanju. Če je slutil, da je za meglo in oblaki lepa slika za njegov aparat, nas je veselo odslovil, se zavil v svojo ponjavo iz bilrotbatista, da je bil varen pred vetrom na grebenu, in čakal ure in ure; doma nas je pa ob rdeči luči in razvijalni ponvi presenetil, ko se je iz beline začela kazati veličastna slika gorskega motiva, kakor da bi se odgrinjala iz megle. Včasih se je zdelo, da smo nekje v gorah... Ni čudno, da so taki doživljaji nad vse vzpodbudno vplivali na dva drenovca, mojega brata Jožeta in Ivana Tavčarja, ki sta pozneje s svojimi lepimi fotografijami, ki so šle v stotisočih v svet, navduševala Slovence in tujce za naše gore, vnemala druge mlajše fotografe gorá za še večje uspehe. Tako sta neposredno širila vpliv Brinškove ljubezni do gora in njegove fotografske umetnosti, kakor se širijo kolobarji od kamna vznemirjene vode.

Konec meseca julija 1914 je treščilo v svet. Prva svetovna vojna se je vnela. Moja prva pot v Ljubljani naslednjega dne je bila k Brinšku. A dobil sem ga že v poročniški uniformi, ker je moral takoj k svojemu polku in bil je na poti k puškarnju Kaiserju, da si kupi pištolo. Njegov obraz je bil izpremenjen, resen in kamenit, kakor da bi slutil svojo bližnjo usodo. Že 15. septembra 1914 ga je krogla na srbskem bojišču ubila. Krogla mu je šla skozi srce, kakor neštetim drugim, ki so morali izkrvaveti za umirajočo Avstrijo.

Brinšek in Cerk, vsak po svoje, sta zapustila sledove v slovenskem planinstvu, četudi se danes pretežni del gorohodcev tega niti malo ne zaveda. Z njihovim odhodom v večnost je bilo konec Drena. Nikoli več se nismo sešli. Badjura je šel po svojih potih. Kovača je odneslo na jug in vzhod. Jože in Tavčar, vsak sta po svoje slikala gore. Wenig, Avstrijec, je odšel v Linz in nikoli več nisem slišal o njem. Michler je živel predvsem podzemskim jamam. Meni nepozabni Albin Hrovatin si je tudi ustanovil svoje ognjišče in kmalu zapustil Ljubljano. Ing. Pick je na Čehoslovaškem ustvarjal ob razumevanju oblasti večje reči kakor pri nas. Mladina pa se je zbrala okoli Skale. Pa naj se je tovarišem pripetilo karkoli in naj jih je v sebe vzela mati Zemlja, v meni so še vsi kakor so bili pred štiridesetimi leti. Od prvih dveh tovarišev pa sem se naučil, da je naše gorohodstvo v glavnem toliko vredno, kolikor more osrečevati druge. —

Ozremo se še više...

Foto T. Knez

*Ce vprašal me boš,
kaj le hodiš v gore,
ti bom odgovoril — življenje,
in če rekel mi boš, kje je tvoje srce,
odgovor bom dal — hrepenenje.
Zato ne vprašuj — premišluj!*

(Bogo Flander)

Z Gito v gorah

FRANC BERGINČ -
PETER MAGAJNA

Prvič si stopila med nas v društveni pisarni. Zazrli smo se v tvoje jasne oči in iskali v njih odgovora: Boš tovariš v lepem in napornem? Nisi nas razočarala.

Spoznali bomo bele vrhove Julijcev in Grintavcev. Poskusila si se s strmo steno, jo premagala.

Sredi izredno plodnega štúdija si omahnila v smrt. Z bolečino v srcu smo ti natrgali planinskega cvetja ob tvojem zadnjem slovesu z goro. Tvoja volja do življenja in dela nam bo vzor, tvoji cilji v gorah pa nas bodo spremljali, kot da si poleg nas.

5. aprila 1959.

Vračamo se z vrha. Dva tedna pomladi se dolini že pozna in rahlo se je prevlekla s svežo zeleno barvo. Toda to je globoko pod nami, tu pa nas na veliko spremembo opozarja le močna, vroča sončna svetloba. Sneg se pod

derezami nabira v spolzke coklje, ko se počasi spuščamo po strmem plazu. Še prečenje po široki lašti, kratek vzpon in zazremo se v kuloar. Kmalu se spustimo v njegovo mrzlo senco, ki sega daleč navzgor pod Jalovčevo streho. Včasih se zasliši brnenje kamna, ki odsekano utihne, ko se zarine v zbiti sneg. Čez dva, tri tedne bo potegnil še zadnji plaz in ko bo njegov zamolkli odmev utihnil v stenah Šit in Travnika, se bo zima umaknila tudi z višin.

Lepa je bila letošnja zima. Lepo je bilo, pa čeprav so nam gore nekajkrat pokazale, da nimamo pravice do vrhov. Razočarani smo se obrnili.

2. februarja.

Vrh Mojstrovke v megli. Cepine smo zasadi v sneg in se, še vsi zadihani, ozrli okrog. Nekaj časa ne vidimo ničesar. Potem pa naenkrat zagledamo belo piramido Špika in položno Lipnico, ki je pohlevno prislonjena k njegovemu temenu. Trenutek za tem spet sama megla. Pa nič zato, saj nismo šli sem samo zaradi razgleda.

Jezi nas, ker smo morali včeraj na Špiku obrniti. Že ob treh zjutraj smo začeli robantiti v Koči na Gozdu. Končno dobimo cepine, ki jih je oskrbnica pomotoma zaklenila in se odpravimo v Krnico. Cesta je bila zamrznjena, pokrita z ivjem. Zavili smo navzdol in po razritem kolovozu prispeli do plazu, kjer se začenja pot vzpenjati. Tu smo prižgali baterijo in začeli tipati navzgor. Naenkrat pa okrog nas zašumijo borovci s čudnim glasom. V soju svetilke zagledamo drobne, bele pike. Sneži. Tolažimo se, da pada samo iz megle. Snežinke pa postanejo še bolj goste, in ko se polagoma zdani, opazimo okrog nas belo kopreno. Nekaj časa neodločno blodimo naprej, potem pa se obrnemo proti Krnici in se prepričujemo, da umik ni sramoten.

Danes na Mojstrovki vdihavamo meglo. Zato se kmalu spustimo na zame-tano mulatiero in zagazimo proti Špički. Tu pa se vendarle zjasni. Gornja Trenta leži v temni, neprijazni senci. Obloženi z drvni se pod večer najdemo pri koči, zakurimo v štedilniku in utrujeni zaspimo.

Zjutraj smo kar prehitro zapisali v knjigo: gremo na Jalovec! Zunaj je vlekel močan jug, vdiral se je do pasu, včasih pa smo opazili v snegu čudno globoke razpoke. Zgoraj je vse v megli in kanonada nekje izza Pelcev nas požene navzdol. Postajamo zamorjeni in si pripovedujemo obešenjaške šale. Počasi gazimo proti hosti. Danes se nam ne mudi nikamor. Potem pa se megle umaknejo višje in nad nami zagledamo široko Jalovčevo Škrbino. Tam čez pridemo lahko v Tamar! Sklep je hiter: naprej, navzgor! Ko prigazimo do roba, kjer je včasih tekla državna meja, se zvečeri. Tam čez se sedlo že barva z modrino neba, le Kotova Špica je še rožnata. Čaka nas še šestdeset metrov navpičnega spusta. Dobro, da imamo dve vrvi. Položimo ju okrog klina, ki štrli iz zmrznjene skale in se spustimo navzdol. Z ozebnika zapiha mrzlo in neprijazno. Trdna noč je že, ko smo spet vsi skupaj. Včerajšnji sneg je puhast in le počasi pojema, ko se pomikamo po plazu navzdol. V Tamarju še gori petrolejka...

26. februar.

Pa smo le tu, Špik! Sonce se nam upira v hrbet, ko stojimo nad tvojo severno steno. Nič kaj prijazna ni! Ko smo jo vprašali, če nas bo kaj kmalu pustila čez, je zaničljivo molčala, le odmev v Poncah se nam je zasmeljal v odgovor.

Ponce so v svetli luči...

Foto T. Knez

Spodaj so hoste brez snega vse višnjeve in zaspane. Bivak ždi med tihimi bukvami. Široka peč je slovesna in mračna, le na grebenu opasti lakomno pijejo belo svetlobo. Ponce so v svetli luči, nekaj je je deležen tudi Oltar. Potem je tu še Škrlatica, ki se vsemogočno vzdiguje iz Dnine. Ozremo se še više: na visokem nebu riše reaktivno letalo mogočno cikloido...

5. aprila.

Na koncu kuloarja se ustavimo in se ozremo nazaj navzgor. Čez Hornovo steno tečejo slapovi s strehe. Na tem mestu bi zjutraj kmalu obrnili. Še se vidijo naše sledi v južnem snegu, stisnjene v ozke ključe. Zvezde so postale že redke, nam pa se je zazdelo, da nismo prišli nikamor. Zrak je bil topel vso noč. Vedno bolj se je vdiral. Včasih do pasu. In potem: deset korakov levo, deset desno in spet. Neprespani smo. Usnje na čevljih že prepušča. Glasno pomislim, da veliki plaz še ni zgrmel proti Tamarju. V ozebnik vedno bolj pogosto brenči kamenje, čeprav je še noč. Prikopljemo se do velike skale in načnemo čokolado. Moramo spet obrniti? Odgovor da Gita, ki odločno zagazi naprej. Naravnost, brez ključev. Na vrhu kuloarja se srečamo s soncem...

Ob enih smo že nazaj, sredi zelenic v Tamarju, ob petih pa na vlaklu sklepamo nove načrte.

21. julij.

Črni oblaki so zginjali za vrhovi smrek, nato za grebeni Savinjskih in oko je zazrlo zopet nove in nove. »Slabo vreme bo jutri,« mi pravi Tone, ko sva jo ubirala po poti v dolino. Stavek se je izgubil v hrupu avtobusnega motorja, ki je prašil proti kotu doline. Bova zagledala pred hotelom Gito, tretjega v

navezi? Zastonj sva se ozirala po potnikih, Gite ni. Z občutkom, da mora biti nekje v bližini, sva se vrnila v kočo na robu gozda. Kmalu sva jo zagledala s kovčkom v roki. Oba hkrati sva jo vprašala, kje je bila.

»Peljala sem se do konca poti, da jih od bliže vidim, nazaj peš, in tu sem!«
Bili smo zadovoljni, da je nov dan, dan v gorah pred nami.

22. julij.

»Ne može se!«

»Zakaj ne? Moramo!«

Poskusili smo z zadnjo karto. Potegnili smo obrabljeno nylonko na dan, zarožljali s klini in postali na mah zanesljivi.

»Može se!«

Vodnik si strokovno popravi kapo, pregleda osebne izkaznice in mi, olajšani za njihovo težo, se ozremo v Mrzlo goro. Vsi trije s pomočjo skice ugotovimo, kje so prehodi za nas in vse one, ki si iščejo poti med previsi, po policah in gredinah na vrhove in nazaj v dolino.

Mehka tla so dušila korake, ko smo se vzpenjali proti steni. Prestane težave z graničarji, toplo sonce nad Planjavo in svetla stena pred nami so nam vlivali poguma. Hotenje postaja stvarnost, napor ugodje, ovira potreba. Vse to je pred nami, si mislimo, ko se navezujemo v široki grapi. Kot da še kaj iščemo, se oziramó po Rinkah in Turski gori. Tam je Menih, tam je Szalay-Gerinov greben, pod nami Okrešelj. Z Gito se naveževa vsak na eno vrv, Tone pa na obe v sredini. Prva dva raztežaja sta bila lahka. Z začudenjem sva opazovala Gito, kako lahkotno leze. Kot da je brez teže, je prestopala in preprijemala oprimke.

Brez komentarjev je premagovala težave, tiha in skromna tudi v steni.

Kmalu nam previs zapre pot, moramo se umakniti na levo. Na koncu raztežaja poiščem dobro varovališče. Kmalu je za mano tudi Tone.

»Gita, gremo!«

Enakomerno vlečem vrv in se oziram v smer, odkoder prihaja. Naenkrat zagledam drobne prste, ki iščejo za robom oprimek, ravno pod mano. Močneje stisnem vrv in nem opazujem, kako Gita premaguje previs, kateremu sva se s Tonetom umaknila. Lahen nasmeh preko lic mi je povedal, da je zadovoljna nad zmago. Ostala sva tiha, brez besed nad njeno voljo in pogumom.

Po tem previsu se je grapa pred nami položila in navezo smo poenostavili na dva. Po nenapornem plezanju smo prišli v vročem soncu na greben. Vzhodni, vršni del stene smo preplezali nenavezani. Na vrhu smo poleg vpisa v knjigo posneli še nekaj posnetkov in takoj pričeli s sestopom v Matkov kot, kajti od severa se je bližala nevihta. Veliko grmenja, malo dežja. Nam je bilo kar prav, da smo lahko suhi sestopali po neznanem, neoskrunjenem gorskem svetu. Preko skalnatih skokov in rušja so nas vodile redke stare markacije plezalne poti, ki jo je speljala noga divjega lovca in prvih gornikov.

Po dvournem sestopu smo prišli do Škafa. Posedli smo na rob snežne kadi in občudovali simetrično izoblikovano votlino v snegu, ki ima obliko škafa, odtod ime. Votlino dolbe voda, ki curlja iz prevesne stene nad snežiščem.

Nebo se je zjasnilo in pod nami se je lesketal bel prod v objemu mladega gozda. Na vzhodu je dolino kot ogromna pregrada zapirala Olševa v svojem zelenem plašču. Gamsov žvižg se zgubi v ostrih robih, enakomerno šumenje skritih potokov, ki hite v prod pod steno, onemeva. Za trenutke smo zaživelili s to harmonijo življenja med rušjem in skalo. Nad grebeni je nebo postajalo

svetlejšje in grape so se zgubliale v mraku. Vrhovi so ujeli v svoje silhuete prve svetle zvezde. Brez občutka za čas in dolžnost smo stopali po gozdnatih tleh. Daleč za nami je ostala gora zopet sama. Spomin na vse to je bogat in lep, poln toplega Gitinega smeha.

26. julij.

Stena je še vsa v jutranjem mraku, ko stojiš pod njo in si želiš odkritega boja. Pozno popoldne se izza Rink sovražno oglašja nevihta, le Ojstrica je pod sivino neba nema in temačna. Daleč spodaj se osamljeni macesni otožno poslavljajo.

Dragi prijatelj PV!

JOŽE HUMER

Sam si kriv. Bral sem, kar si oznanjal zadnjič o Mežakli. Iz Tvojih besed in fotografij sem si sestavil sliko, ki je milo prosila, naj ji dam: čustev, krvi = življenja. Zdaj imam vse na konici jezika. Tako me ima, da bi ti zaupal vse po vrsti, čeprav se bojim, da ne boš znal samo zase obdržati.

V meglenih ničprida dneh smo si skovali načrt po svojih željah, po svojih nogah, po svojih kolesih. Česar bi ne zmogla naša volja, to je v petek s patosom izpeljal veter. Velik veter, véliki veter.

V soboto je bilo, da si se lahko samo smejal.

Spredaj, za lokomotivo, je vozil Tomo. Saj tudi je lokomotiva. Za njegovim hrbtom ti je kar lepo zavetrje. V njem je parazitirala Meta. Druga polovica jedra je bila Mica. Za repek, saj ni, da bi posebej poudarjal, sem bil jaz.

Najprej smo se krepko zaleteli. Tega kasneje nismo hoteli priznati in tako smo se zaletavali kar naprej.

Bila je, seveda jesen. S polj so dišali tisti ognji brez plamenov, ki so kakor poslednja pokaditev za obrano letino. Vrani niso več vedeli, kaj naj počno. Gozdovi, kakor si jih pogledal: s sončne ali senčne, bukove ali smrekove, žalostne, otožne, zadovoljne plati. Tu in tam je breza s spokorniško glavico na vitkem životu preluknjala harmonijo. Hribi so temneli. Cerkevce so se smejale hladno in prijazno, kot zdravi zobje. In tako dalje. Skratka, oktober.

Kar se Storžiča tiče, ta se na oktober figo spozna. On je le navadna gora. A karakter, kot se reče. Od vseh strani ima en sam obraz. Kapucinski.

Defekti ne spadajo v takle sestavek.

Le tisti morda, ki nas je stresel, da smo si mogli pod obrano jablano v miru ogledati gala-predstavo gorenjskega zahoda z vso bližnjo in daljno žlahto rdeče barve in z oblački, ki so lepo statirali, in z Julijci, ki so še lepše pozirali. Nekateri verjamejo v prihodnost pantomime. Jaz tudi.

Tudi klanci po cestah prvega reda ne spadajo sem. Škoda. Bi ti kaj povedal o Kroparskem klancu. Hja, pa o Brezjanskem.

Vsa tista rdeča žlahta se je nekam potepala. Tako tokrat ne vem o Bledu nič, le nekaj lučk in strme mestne ulice.

Na križišču nad Borjami sem šel rajši vprašat. Potrkal sem na težka vrata.

»Kdo je,« v slogu: Mir mi daj.

»Tujec, tujec, gospa,« v slogu: Oprosti, da živim!

»A, tujec, takoj, takoj,« v slogu: Ti si, moj sin!

Povedala mi je, kje gre prava pot in da pravkar otroke umiva. (Visoko zavihani rokavi, od rok se ji prijazno kadi.) Mislim sem, da bomo zdaj že našli na cilj in da je čudovit posel, umivati otroke (z visoko zavihanimi rokavi, od rok se mi prijetno kadi). Sem že v tistih letih.

Mežakeljski klanec pa še spada sem. In kadar bi sestavljali republiško reprezentanco, tudi tje bi spadal. Napravil mi je noge ko stope, kolo iz svinca. Iz prvega klanca se je izcimil drugi. Vmes je bilo še nekaj ravnice, ki bi bila sicer tudi klanec. Ves ta čas smo bili kakor bolhe v gosti bradi zrelega večera. Med temnimi kocinami se nam je svetlikalo le malo, majceno neba z nekaj megljenimi zvezdami.

Sprva nam je šumel potok za družčino, potem pa se je naveličal. Nazadnje je bilo klanca konec, nebo se je razširilo nad nami in prve bajtice na prvi travici in malo linice in malo ravne cestice in dobre volje, ki ščegeta na smeh, in hud zrak, ki ščegeta na kihanje, in nobena bajta nam ni zadosti velika in zadosti udobna in gremo kar naprej in peljemo se in nazadnje grem spet vprašat v neko vežico. Troje vrat se odpre, zatrpanih z drvarskimi glavami. Groza, ko bi bil takrat poleno!

... Sami, edini gostje v Domu Železarne. Sicer pa, kadar spiš, si vedno sam.

Ob 4. uri me je zbudil Tomaž: »Si se naspal?« Mislim sem si, da je prismuknjen. Odgovoril sem pa vseeno: »No, je kar bilo.« Toda takrat je bilo že 6 in njegova postelja hladna.

Izkazalo se je, da je hiša lepa. Da je pod njo jezerce trave. Drugo pa da je gozd. Izkazalo se je, da je vse vkup le mehko zalita špranja med dvema vzporrednima grebenoma, ki se ne brijeta. Režim je na dlani: vladajo robovi Martuljkov. Njim je tudi vse na dlani.

Jutranje prebujenje je v resnici velika, slovesna zadeva. Škoda, da smo je že tako navajeni. In če se zbudiš in si napol v gorah, je razburljivo.

Zaplesal sem po travi. Z nekakšno pogansko molitvijo iz oči, s pastirsko pesmijo in z gibi, ki so me presenečali, sem se pognal na dan tistemu, ki se je kot harmonika raztegovalo v meni in je imelo, pri dnevu pogledano, obraz smeha. Po tem rojstvu se je malce vrtelo okrog mene. Mislim sem na očka.

V grmovju, na štoru si me je ogledovala (jerebica). Potem je odškripala z zarjavelimi perotmi k sosedom obrekovat. Mene. No, ja, kaj pa pol!

Zvenelo je skoraj zgodovinsko, ko nam je oskrbnik razlagal, po katerih poteh so svojčas hodili na Jerebikovec.

Olesenele vitke sence. Pod nebom se tenko prepletajo. A po tleh je temno, rjasto, mokro, mehko, in sprijema se. To ti je vsa resnica o bukovem gozdu v oktobru. Kaj več bi si mogel le pesnik izmisliti.

Je bela cesta uglajena, po vsem pobočju postavljena, pa v beli dan umerjena, po njej pa grejo ... Mi štirje.

Spodaj, zelo spodaj, se Radovni usta razlezejo. Dolinice, ko deklinica! (Kar samo se rima, takšno je). Senca drži roko nad njo in je stara guvernanta: Ne boš koketirala z njim, danes še celo ne, je tak, ko zlato žrebe ... samo preko mojega trupla ... A njeno truplo je Soncu bore napota.

Pes in petelin se ven in ven uglášata v duet. Bil je tak dan. Tak Dan, TAK DAN.

Vsako drevo v gorostasnem orkestru je jasno, po svojih notah igralo na pisani svoj instrument in prava strahota, toliko je bilo teh muzikantov! Igrali so Matere Nature koncert Lepodanikolitako, prvi stavek. Maestro je stal na

visokem odru in sleherni svirač mu je bil na očeh. Vse tostran in onstran, do koder je kaj gozda. Prve violine-macesni so nastopali v enotnih koncertnih krojih po jesenski modi. In kako so ti vragi improvizirali!

Pa saj je stara, da ni večjih čudakov, pa večjih ustvarjalcev tudi ne v vsej leseni rasi.

Ob poti smo kasneje videli takega virtuoza. Mrtvega, razžaganega. Razodel nam je sto in nekaj let muziciranja. Prav iz srca mu je tekel tenak curek žalosti. Bil je gost kot pesem. Svetal kot mlada misel. Dišal je ko sama čista resnica. Čeprav je bil solza žalosti.

Smreke.

A s tem še ni vse povedano. (Ljudje. Kaj pa človek!) Le si jih oglej za šalo, štiri sestrice nad ovinkom:

to, ki se ji gole kosti sramežljujejo v natrganih zastorih,
to, ki si gorke obline z gorkim baržunom obliva,
tisto, ki je kakor uporniški kodri, ko se je dež izcedil po njih,
a one, ko da je ne boš prepoznal izza oveskov plodovitosti.

Tako smo se pogovarjali. Tomo je prispeval še svoj pogled: 8 kubikov, 6 kubikov, hja (vsenaše, vsenaše!), tale jih ima pa skoraj devet. In kakšna sreča, da jih ima skoraj devet. Mislili smo na pohoštvo, čeprav ne vem, ali se tudi iz smrek postelje delajo. V naših letih še vsakdo misli, da se bo poročil in vse, kar zraven spada.

Sledi živalski vložek, kakor po resnici.

Stopinjice v skali, samo preneumno vrtoglave, kdo pa bo verjel. Toda tudi po cesti so sledovi. Cesta je bila doskočišče in pri tem so odletavale tablete. Ta jabolčka niso daleč od dreves. Kar pod cesto so... Črni, rogati, napeti, vragovi gamzji.

In vraga namalanega se za tvoj Zdravo menijo.

Nato je izza sosednjega grebena vstala Rjavina. To je bil 'solo za fanfaro. Začel se je drugi stavek koncerta. Novinarji (saj veš) so s kamerami skakali okrog solista.

Cesta je postala leteča preproga, peljala nas je, bela preproga med bele gore...

Izstopili smo v gozd. Takrat so Julijci že visoko dvigali fanfare. Drugi stavek je prehajal v veliki crescendo. Maestru so brizgali lasje (umetnost je vsa razmrščena, razen frizerske).

Pa se glasba prelije, za hip jo otožnost prepoji. Pred nami se razprostre pokopališče. Veliko, žalostno pokopališče lesa. Mrtva telesa so sama sebi spomeniki in grobovi in žarijo na soncu tako žalostno, le kaj smo storili?

(Vprašanje, ki ga vsak pokol rodi in zaduši v lastnih solzah).

Jesen je suha starka z vlažnim krilom. Čepi nad grobovi svojih otrok, izžeta mati v žalnempletu. Žalostno, žalostno. Srnjak ima žalostno zrcalce in žalostno skače v gozd.

V gozdu pa se prepletajo sence, nad našimi glavami si križajo prste, a sonca je povsod, tudi tam, kjer ga ni. In ptički so povsod, čeprav so gnezda prazna. Zdaj se vse vidi. Prazna gnezda. Konec družinskih idil pod toplimi krilci. Jesen je, jesen.

Pod vrhom se je spet zapletel korak v tančice razgaljenih bukev. Zašumelo je, kakor po svili...

Dovje, sonce, Karavanke, poplava zraka, poseka... to še ni čisto pravi vrh.

Tule pa je vrh.

Sezuli smo se, hlačnice nad kolena, ovratnike narazen, srca narazen, pridi, božaj, vladaj, sonce, vladajte, gore, sive gore v pričakovanju zimskega podevičenja! Bi se zapeljal po potuhnjenem šumenju mežakelske niagare? Z eno nogo bi v Krmo stopil, z drugo bi Kot obiskal in bi se tam rokoval s Triglavom in Škrлатico bi dregnil med rebra: Ne bodi no tako hladna! Kaj ti res nič ni do šal, ki se jim Martuljki vsevprek hohočejo? Med rebra bi jo, da...

Krvave pesti bi si potem oblizoval

in bi godel ko medved v medu

ali pa bi bil mrtev ko sama smrt za prgišče prav majčkenih neskončnosti z očmi nastežaj ves dan ves svet v zenice ugreznjen neskončnost na najvišji na najsilnejši noti prgišče neskončnosti na eni sami noti in maestru se kar megli od same muzike

na jesenski travi na planinskem vrhu v častni loži

na vrhu drugega stavka

ne pravi mi, nebo, da je od tebe že kdaj deževalo... (Mi štirje pa smo vsak na svojem vrhu. Moj vrh je še vedno zelo visok).

Samo to, prijatelj PV. To ti je bilo od vsega začetka namenjeno, kakršno že je. Deni, kamor hočeš.

Pa na svidenje, če te kdaj zanese sem gor. Mene ne bo več v dolino. Jaz se z gora nikoli ne vračam.

Vzpon in zaton alpinista Tomaža Kvedrovec

MIRAN MARUSSIG

Tomaž Kvedrovec je bil moderen človek, toda — ali pri osemnajstletnem fantu, študentu, sploh lahko govorimo o človeku; o pravem namreč, odraslem, dograjenem? Morda je bil ravno to razlog, da je (v potrditev omenjene domneve) Tomaž Kvedrovec postal lepega dne alpinist.

Kako je to, če prime mladega človeka želja po dejanjih, ve vsak. In kako se počuti svež in močan, ko doseže prvi uspeh, ve prav tako vsak. Tomaž pa ni dosti razmišljal o svojih športnih uspehih, pač pa je vedno gledal naprej in je zato garal, hodil pod Turnc in se vsako pomlad sistematično pripravljaval na ture.

Skok od Turnca do sten je približno tak, ko iz kopalne kadi v plavalni bazen. Res je, da tudi v kadi lahko kdo utone, toda le, če ima smolo, ali pa je neroda. In ko je Tomaž prvič »načel« Triglav, Razor, Špik in Škrлатico, je vselej občutil velik vzgon in potrditev vsega tistega, v kar je dvomil in v kar so dvomili drugi. Želja po dejanjih in uspehih, nagnjenje k prirodi, še posebej h goram in pa dobra šola, vse to je pripomoglo, da je postal Tomaž alpinist tiste vrste, ki ji damo navadno dva kratka vzdevka: talent in up bodoče generacije.

Generacija je kmalu prišla. Je že tako, da včasih ena sama kepa potegne cel plaz za seboj. Ne morem trditi, da je bil Tomaž tista prva kepa, vsekakor pa je plaz drvel in se ni oziral ne na levo ne na desno. Nesramno je podrl vse lepe tradicije, zmlél spoštovanje in se ni ustavil niti tam, kjer so vsi rekli: ne,

ta ograja je pa zadosti močna. In ta silni zalet, ta (na videz) neverjetna moč, je polnila prav tako Tomaža kot njegove vrstnike.

Kako je bilo vendar vse enostavno. Bistvo so bile gore. Nič več in nič manj. Kako, kdaj in s kom priti do njih, vprašanja brez pomena. Tomaž je sedel na kolo ali pa na vlak (osebni, včasih tovorni) ali pa je stal ob cesti in vsakemu avtomobilistu posebej kazal s palcem proti Alpam. Bil je izvrsten in bil je mlad, pa to ni poglavitno. Hotel je plezati, hotel je gore doživljati.

Potem se je zaljubil.

Kdo bi mu to zameril? Toda svojih ambicij, svojih želja in svoje plezarije ni priškrtnil niti za košček. Nasprotno. Takrat ko je vsakokrat posebej moško pregnal strah, vstopil v steno, plezal, napenjal mišice in živce, trepetal, če je sonce prekril oblak ali pa je sneg in led prekril oprimke — in potem izplezal, takrat se je vselej počutil še bolj moža. Pri vsem bogastvu je imel še dekle in ker je imel prsi vedno polne brezmejne svobode, si jo je privoščil preveč. Dekle je zanosilo.

Potem se je oženil.

Kdo bi mu to zameril? Nasprotno, tako so tudi vsi želeli. Toda čas za gore je (hočeš, nočeš) moral reducirati. Ne da bi hotel priznati in ne da bi to tudi resnično občutil, njegova plezarija je doživela kulminacijo. Prišel je visoko, toda više ni šel. Navsezadnje pa to sploh ni tragično. Od plezarije človek vendar ne živi, plezarija samo pomaga živeti. Važno je navsezadnje samo to, da v človeku živi, da v njem gori, potem ga tako sama po sebi prižene pod stene. Res je sicer to kompromis, navsezadnje pa je kompromis tudi to, da je Tomaž sploh na svetu. In zato pri njem takrat, kadar je v njem zagorelo, sploh ni bilo vprašanje, gre ali ne gre — mora iti! In zato je šel. Žena je sicer vedno potočila tri debele solze, eno iz strahu zanj, eno zato, ker ji je bilo doma dolgčas, in eno zaradi lepšega, toda Tomaž je še vedno odhajal.

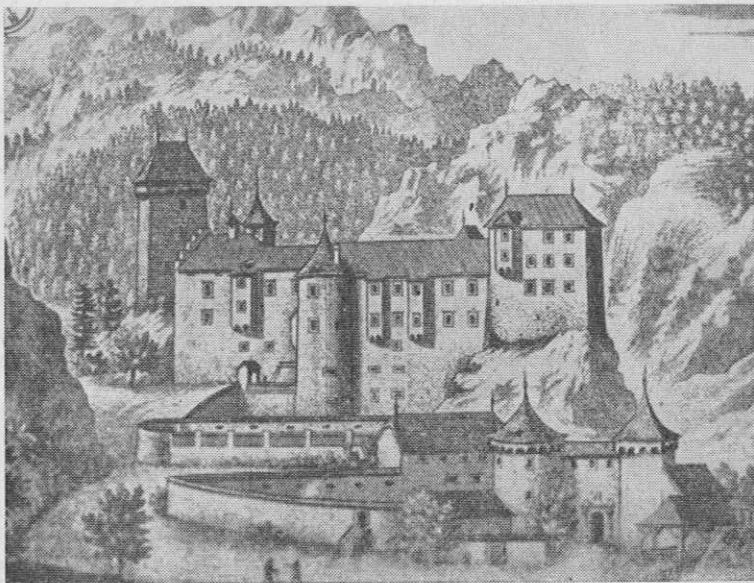
Potem je odslužil vojake.

Eno leto vojske, tovariši, to je dolga doba, kakor je lepo služiti domovini. Kaj vse ne zleze takrat človeku v kri. Tomaž se je navzel »načela nepomembnosti«. Držal se je vedno v senčki, ker je vedel, da tako ni osvetljen, in s to hudo napako se je vrnil domov. Postal je skromen, tako zelo skromen, da niti na gore ni več mislil s tisto močno primarno željo, kakor poprej. Toda to ni bilo najhuje.

Potem je namreč diplomiral.

Končno. Tako so vsaj vsi trdili. Diplomiral je, šel v službo in dobro zaslužil. Denar pa je kakor voda. Priteka po kapljicah ali po slapu (in prav tako odteka). In tudi na Tomažev plezalski ogenj je deloval ko močna, hladna prha. Inženir Tomaž Kvedrovec si je kupil avto. Pozabil je na gore (ne sicer popolnoma) in živel samo še zase, za otroka in za ženo — in za to lepo igralko, pa za tisoč majhnih nepomembnih drobnarij, ki jih vse lahko dobimo za denar. Tako se ni spremenil samo v srcu, pač pa tudi na zunaj. Lica so se odebelila, trebuh napel, ramena zalila z maščobo in postal je len. Lepega dne se je odpeljal na Vršič.

Na sedlu je izstopil in gore so se mu zdele velike, visoke ko grajski stolpi. Ob tem pogledu ga je navdal neprijeten občutek, da je sam zavržen tlačan, nekaj odvečnega, nekaj nepomembnega in da mu okrog glave roji trop muh zato, ker v resnici ni drugega, ko velik kos mesa. Pa je zamahnil z roko in si hitro pomiril vest s tem, da je vendar član družbe, ker dela. In ker dela zasluži, in ker zasluži, je debel. Sedel je za volan in še enkrat zamahnil z roko. Potem je vžgal motor in zdrvel navzdol, Gore so ostale zadaj v oblaku prahu.

*Grad Kamen
pri Begunjah
v Valvasorjevem
času*

Nekaj starejših kulturnih spomenikov na Gorenjskem

CENE AVGUSTIN

Po številu kulturnih spomenikov se uvršča Gorenjska med najbogatejše predele naše domovine. Ugoden geografski položaj dežele na meji alpskega in mediteranskega sveta in na stikališču kulturnih vplivov germanskega severa, romanskega juga in slovanskega vzhoda ter v zgodovini vseskozi močna ekonomska aktivnost sta že zgodaj ustvarili pogoje za nastanek vrste visoko kvalitetnih likovnih stvaritev.

Najstarejši, največkrat le v razvalini ohranjeni umetnostni spomeniki na Gorenjskem in obenem edine preostale pričre nekdanjega fevdalnega reda so gradovi. Omenimo le najvažnejše: grad briksenških škofov nad Blejskim jezerom, ki se omenja že kmalu po letu 1000, Lipniški grad pri Radovljici, središče lipniške gospoščine Ortenburžanov (12. stol.), grad Kamen ali Lambergov grad v dolini Drage pri Begunjah, Bistriški grad, imenovan tudi Gutenberg nad Bistrico pri Trziču. Na hribu Krancelj nad Škofjo Loko so lansko leto odkopali grad stolpaste oblike, ki velja za eno prvih utrdb freisinških škofov, nekdanjih gospodarjev loškega ozemlja (973—1803). Med najstarejše se uvršča tudi grad Wartenberg pod Šmarjetno goro, ki je znan iz sporov med Freisingi in Ortenburžani v 12. stol. Pod Lubnikom onkraj Stare Loke so se ohranile razvaline Starega gradu, od koder izvira rod Loških gospodov.

V 16., deloma že v 15. stoletju se prenese gradnja gradov z vzpetin v dolino. Nekdanjo stanovanjsko skromnost zamenja renesančno in baročno razkošje graščinskih palač. Najbolj značilni primeri te vrste arhitekture so: Radovljiška graščina (16., 17., 18. stol.), Podvinski grad pri Mošnjah, Ruardova graščina na Jesenicah (okrog l. 1526), grad Drnča grofov Gallenbergov iz 16. stol. na Zgoši, graščina Kacijanarjev v Begunjah iz l. 1537, Radeckijeva graščina v Trziču l. pol. 19. stol., grad Kieselstein v Kranju (16., 17. in 18. stol.), šentpeterska graščina v Stražišču iz 16. oz. 17. stoletja, grad Turn v Potočah pri Preddvoru in grad Strmol v Dvorju pri Cerkljah, ki se v virih od 14. do 16. stol. pogosto omenja. Na škofjeloškem teritoriju je največji grad freisinških škofov v Škofji Loki iz dobe kmalu po l. 1511 in Puštalski

Ena najlepših in največjih graščin na Gorenjskem: Radoveljska graščina

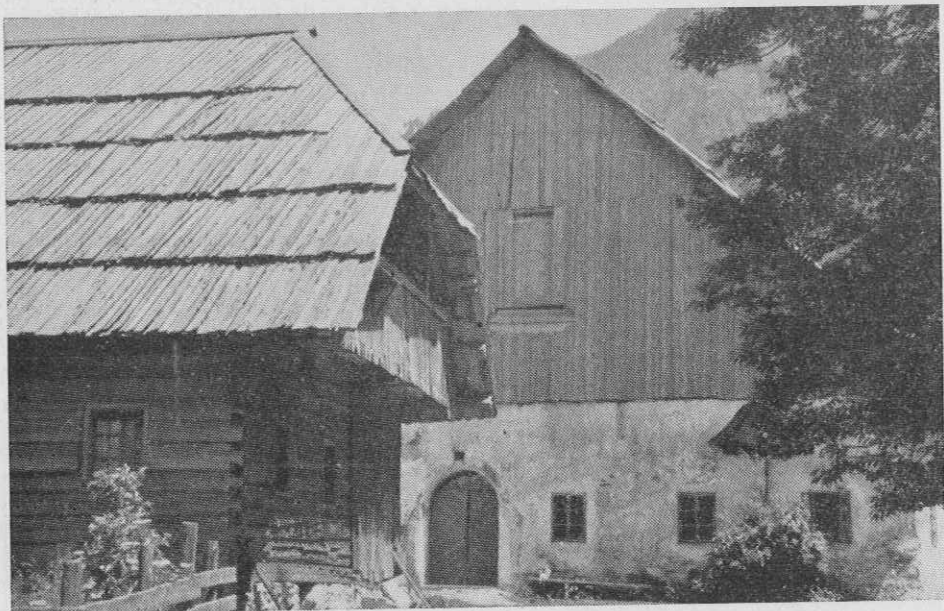
grad iz 17. stol. istotam. V Stari Loki je Strahlov, na Sorškem polju pa Ajmanov grad, prvi iz 16., drugi iz 17. stoletja.

Med urbanističnimi spomeniki so na prvem mestu naše mestne aglomeracije: Kranj, Skofja Loka, Radovljica in Tržič. Njih današnja podoba se je oblikovala stoletja dolgo. Najbolj bogat stavbni razvoj so gorenjska mesta doživela konec 15. in v 16. stoletju. Iz te dobe so se nam ohranili številni gotosko oblikovani portali, okna in drugi arhitekturni členi, oboki, nadstropni pomoli itd. Pod vplivom italijanske renesanse se v 2. pol 16. stol pojavijo prvi arkadni (stebriščni) hodniki, ki postanejo v 17. in 18. stoletju pri gradnji meščanskih hiš skoraj pravilo. Klasicizem 19. stol. je oplemenitil predvsem zunanjo podobo stavb, največkrat njihova pročelja.

V 12. oz. 13. stoletju se na Gorenjskem prvič srečamo z ohranjenimi spomeniki sakralne umetnosti, ki je po svoji tematiki sicer stoletja dolgo izraz privilegirane položaja cerkve, po vsebini pa pogosto odmev naprednih teženj takratnega umetnika.

Najstarejši spomeniki sakralne arhitekture na Gorenjskem sežejo v dobo tako imenovanega romanskega sloga. Cerkev v Mošnjah je lep primer te vrste stavbarstva. Iz kasne romanske dobe so kvadratični prezbiteriji (prostor, kjer stoji glavni oltar) na Golici, Bukovščici in na Gabrski gori v Poljanski oz. Selški dolini. Arhitekturni detajli iz te dobe so se nam ohranili tudi v Crngrobu, v Radovljici, v Tupaličah in v Markovi cerkvi na Vrbi. Eden največjih in najpomembnejših prič romanskega sloga pri nas pa je bila pred manj kot sto leti porušena cerkev v Stari Loki, katere temelji so bili odkopani in proučeni l. 1954.

Iz dobe gotike se nam je ohranila vrsta malih cerkva, za katere so značilni lepi rebrasti svodi, oprti na kamnoseško obdelane opore in okrašeni s sklepniki. Poseben pomen jim daje bogastvo slikarskega okrasa, ki včasih prekriva vso notranjščino in tudi dele zunanjih sten. Najstarejše priče gotskega stenskega slikarstva na Gorenjskem so fragmenti fresk na severni steni cerkve v Crngrobu iz začetka 14. stoletja. Nekoliko mlajše po postanku so lani odkrite freske v Tupaličah in starejša plast fresk v stari cerkvi na Jezerskem. Od srede 14. do začetka 15. stoletja prevladujejo v našem slikarstvu mojstri tako imenovane furlanske smeri, ki črpajo svoje vzore iz zakladnice italijanskega pogiottovskega slikarstva. Njihovo delo zasledimo najprej v Crngrobu (severna stena ladje in pročelje), dalje v Sp. Bitnju, v Bodovljah, v Godešiču, v Gostecah, pri Sv. Lovrencu, v Sopotnici, v Tupaličah in pri Janezu ob Bohinjskem jezeru. Pomembne za razvoj stenskega slikarstva v 15. stoletju so freske Mojstra iz Suhe pri Skofji Loki, ki je poslikal tudi dele severne ladje (prostor za vernike) v

Senkova hiša na Zgornjem Jezerskem. Primer alpske kmečke arhitekture

Mošnjah in pročelje cerkve v Bodeščah. Tem sorodne so slike v Stari Fužini in na Otoku pri Radovljici. Iz začetka 15. stoletja so freske Žirovniškega mojstra v Žirovnici in Mošnjah (prezbiterij). Oblikovno idealistično smer zastopa Bolfgangus de Cz--- s svojimi deli v severni ladji crngrobske cerkve (l. 1453) in v prezbiteriju na Jamniku. Soroden mu je mojster, ki je l. 1467 s slikami v Mačah pri Preddvoru ustvaril enega najlepših spomenikov srednjeveške umetnosti pri nas. L. 1460 naslika neznan slikar znamenito fresko vsakdanjih opravil v Crngrobu. Za konec 15. in začetek 16. stol. značilne slogovne posebnosti kažejo freske na Jezerskem in predvsem na Križni gori pri Škofji Loki. Prihajajoča renesansa se kaže v delu mojstra slavoloka pri Janezu v Bohinju, Jakobove legende v Bodeščah (l. 1524) in prezbiterija v Sp. Besnici. Nekak zaključek srednjeveškega slikarstva pomenijo freske Jerneja iz Loke v Godešiču, v Vrbi, pri Sv. Petru nad Begunjami, pri Janezu v Bohinju, v Brodeh, pri Filipu in Jakobu, na Bukovščici, na Četeni ravani, pri Sv. Mohorju, na Joštu, pri Sv. Ožboltu, na Planici, pri Sv. Lovrencu in Sv. Andreju, v Bodovljah, na Otoku pri Radovljici, v Bistrici nad Tržičem in v Otočah (1. pol. 16. stol.).

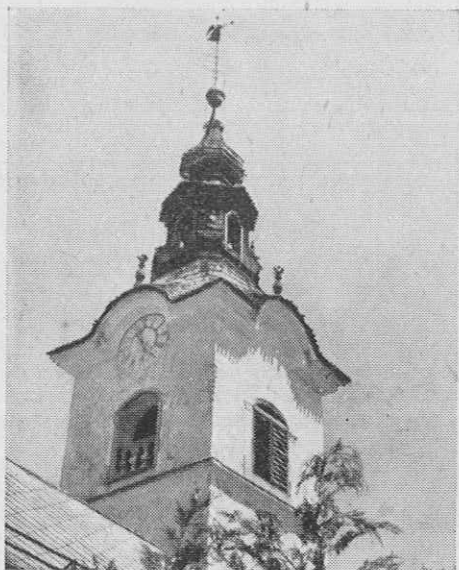
Srednjeveško slikarstvo na lesene table zastopa tako imenovani Kranjski oltar. Delo, ki je nastalo okrog l. 1510, hrani dunajska umetnostna galerija.

Nekdaj močno razširjeno slikarstvo na steklo se je ohranilo le v gotških oknih cerkve na Bregu pri Preddvoru.

Miniaturno knjižno slikarstvo je doseglo enega svojih viškov v kranjskih rokopisih iz l. 1410, 1412 in 1491.

Arhitekturni program gotske dobe uresničijo velike cerkve v Radovljici, Kranju, Škofji Loki in v Crngrobu. Tu se pridobitve severnjaškega, predvsem bavarskega stavbarstva spojijo z domačo tradicijo v harmonično celoto. Središče te arhitekturne dejavnosti je bila po vsej verjetnosti Škofja Loka, od koder poznamo imena vrste stavbarjev: Andreja iz Loke, Jurka Streita in Jerneja Junaverja.

Razen številnih plastično oblikovanih sklepnikov, ki so posejani po svodih gotških cerkva, je sicer srednjeveško kiparstvo na Gorenjskem skromno zastopano. Najstarejša skulptura je Madonin kip v Velesovem iz 1. pol. 13. stol. Posamezne primere samostojne lesene ali kamnite gotske plastike poznamo iz Rateč, Kranjske gore, Kovorja, iz Bistrice pri Tržiču, iz Britofa, Kranja, Bitenj pri Škofji Loki, Srednje vasi pri Senčurju, s Primskovega in Stražišča pri Kranju, iz Sopotnice itd. Reliefna gotska plastika je ohranjena v timpanonih cerkve v Kranju in v Škofji Loki. Plastiko 16. stol. pred-

Zgornje Jezersko. Baročni zvonik

Jakob nad Preddvorom

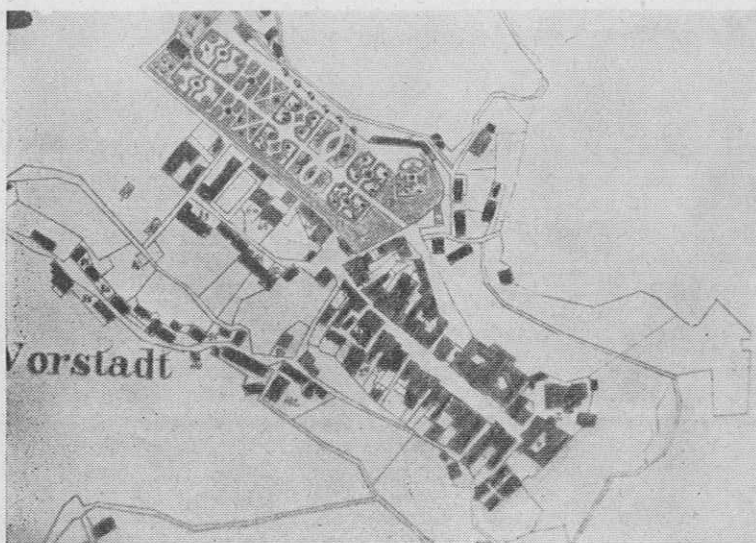
stavlja jo že renesančno obarvana Schwarzova plošča in njegov nagrobnik v Škofji Loki oz. v Stari Loki, napisna plošča na loški žitnici, Rasprov nagrobnik (1530) v Stari Loki in nagrobnik Georga Fechtingerja iz l. 1583 prav tam. S tem se starejše obdobje razvoja umetnosti na Gorenjskem konča. Nadaljuje se s številnimi kulturnimi spomeniki 17. in 18. stol., ki so rezultat umetnostnih teženj severne renesanse in baroka.

Stavbarstvo 17. in 18. stol. ni zapustilo na Gorenjskem vidnejših sledov. Omeniti moremo le Mestno hišo v Kranju in cerkve: Križ nad Jesenicami (1683), Jošt nad Kranjem (sreda 18. stol.), Cerklje (1783), in Velesovo (1771). Tem bolj je cvetelo slikarstvo. Znana dela so: Plainerjev Typus Templi... iz l. 1615 v Kranju, slika Uršule iz Sr. Bitnja (1616) in slika Martina iz Žirovnice (sreda 17. stol.). Janez Remb iz Radovljice (?) slika v Selcih, v Poljanah in v Škofji Loki. Italijan Giulio Quaglio je poslikal kapelo puštalskega gradu v Škofji Loki (1706). Znani so portreti Danijela Savoye iz Ajmanovega gradu na Sorškem polju (1727). Francesco Basso naslika 1737 za uršulinke v Škofji Loki sliko svete družine. Tujim slikarjem moremo prišteti tudi J. N. Kremser-Schmidta (1718 do 1801), ki je ustvaril kvalitetna dela v Velesovem in Kranju. Okrog srede 18. stol. se uveljavi močna generacija domačih slikarjev in freskantov: Valentin Metzinger z deli v Dvorjrah, na Koroški Beli, v Kranju, v Škofji Loki, v Velesovem, v Železnikih itd.; Franc Jelovšek s slikami v Srednji vasi (Bohinj), na Joštu, na Rečici pri Bledu, v Lescah itd.; Fortunat Bergant z deli v Škofji Loki, v Mošnjah, v Kranju itd. in končno Anton Cebej, ki je predvsem poznan v okolici Kamnika.

Plodno je tudi rezbarstvo, ki doseže v tako imenovanih zlatih oltarjih 17. stol. svojevrsten višek. Najbolj bogati primerki so znani z Valtarskega vrha, s Križne gore, iz Dražgoš (v škofjeloškem muzeju), z Jezerskega, iz Suhe, Crngroba itd. Poznanih je tudi nekaj imen mojstrov: Janez Jamšek iz Loke, Jurij Skorn in Valentin Oetl. Prav tako se v 17. stol. uveljavi prekrivanje ladij manjših cerkva z lesenimi, bogato ornamentarnimi stropi iz kaset. Ohranili so se v Gostečah, v Sp. Bitnju, v Mačah, Srednji vasi pri Senčurju, v Bistrici pri Trziču in v Stražišču (grad).

Kiparstvo 18. stol. se izživlja predvsem v oltarni plastiki. Znana je rezbarska delavnica Facijev iz Polhovega gradca in Franca Lederwascha iz Stražišča pri Kranju, ki sta ustvarila vrsto kvalitetnih del (Bukov vrh; Ledinca pri Zireh itd.).

Slikarstvo konec 18. in v začetku 19. stol. je neločljivo povezano z imenom Leopolda Layerja iz Kranja. Njegova delavnica, katere tradicijo sta po slikarjevi smrti nadaljevala predvsem Jože Egartner in družina Goetzlov, je izdelala brez števila slik,

Primer urbanističnega spomenika. Tloris Radovljice z graščinskim vrtom

ki so raztresene po vsej Gorenjski in tudi po ostali Sloveniji. Omeniti je treba tudi slikarsko delo v Kropi rojenega Janeza Potočnika.

Brez odmeva na razvoj domačega slikarstva je ostalo delo na Breznici rojenih bratov Janša. Matevž Langus iz Kamne gorice (roj. 1792) je slikal v Kropi, Kamni gorici, Škofji Loki, Stari Loki, na Bohinjski Beli, v Stražišču, v Trziču itd. Je eden najvažnejših predstavnikov slovenskega slikarstva v 19. stol. Umetnikovo nečakinjo, znano slikarico Henriko Langus, poznamo z Dovjega, iz Begunj in iz Žabnice. Kot slikar se v tej dobi uveljavi tudi Mihael Stroj iz Ljubnega na Gorenjskem. Mojstra Gorenjskega pejzaža sta Anton Karinger (1829—1870) in Marko Pernhart (1824—1871). Znana krajinarja sta tudi Anton Hayne (slika Kranja iz l. 1844) in nekoliko romantično nastrojeni Fr. Kurz v. Goldenstein, ki je prvi naslikal tudi Prešernov portret. Pozabiti ne smemo Šubičeve delavnice v Poljanah nad Škofjo Loko, iz katere sta izšla slikarja Janez in Jurij Šubič in v kateri je nekaj časa delal impresionist Ivan Grohar, doma iz Sorice v Selški dolini. Ivan Franke iz Dobja pri Poljanah nam je zapustil vrsto portretov in krajin. S posameznimi deli so se uveljavili slikarji Janez Wolf, Miroslav Tomc, Simon Ogrin, Ljudovik Grile in Anton Jebačin.

Pomembnejša kiparja polpretekle dobe sta Ivan Zajec (relief na Starem pokopališču v Kranju) in France Bernekar (nekdanji vodnjak pred sodiščem v Kranju).

PRISPEVKI ZA ZLATOROG

Prispevek od članarine od 1. I. do 30. VI. 1960	din 72 790.—
Prispevek od vpisnine do 1. I. do 30. VI. 1960	din 54 495.—
Od prodanih znakov PZS od 1. I. do 30. VI. 1960	din 4 074.—
Prispevek od prirediteljev od 1. I. do 30. VI. 1960	din 25 875.—
PD Murska Sobota	din 2 200.—
Skupaj	din 159 434.—

SKLAD DOMA ZLATOROG

Stanje sklada dne 10. VI. 1960	din 7 616 852.—
Zbrano do 10. VII. 1960	din 159 434.—
Stanje sklada dne 10. VII. 1960	din 7 776 286.—

Gorska reševalna služba – javna služba

DR. MIHA POTOČNIK

(Poročilo za Plenum PSJ dne 9. in 10. aprila 1960 v Matki pri Skopju)

Gorska reševalna služba, ki obstoji pri naših planinskih zvezah kot posebna organizacija v njih sklopu, je po svojem namenu in nalogah *brez dvoma javna služba javnega karakterja*. Pravila GRS pri PZS na primer to službo takole definirajo: »Gorska reševalna služba (GRS) je posebna organizacija v sklopu Planinske zveze Slovenije, katere namen je, *preprečevati nesreče v gorah, v primeru nesreče pa nuditi ponesrečencu pomoč in ga spraviti do prve zdravniške pomoči*. GRS tudi išče planince, ki so *pogrešani v gorah*.« Pri svojem delu »GRS tesno sodeluje z državnimi in družbenimi organi, posebej še z zdravstvenimi organi, enotami JLA, Ljudsko milico, ljudskimi odbori, Rdečim križem in z drugimi organizacijami, ki jih kakorkoli zanima vprašanje varnosti v gorah; GRS skrbi za *redno reševalno obveščevalno službo v gorah*, in uporablja pri tem vsa javna komunikacijska sredstva in druge razpoložljive pripomočke za naglo in točno obveščanje.« GRS nadalje »skrbi, da so vse planinske postojanke glede na svojo lego in verjetnost ter značaj nesreč v njihovem območju opremljene s potrebno reševalno opremo in najnujnejšimi zdravstvenimi pripomočki za nudenje prve pomoči...«

Podobno je namen in delokrog Gorske reševalne službe (GRS) opredeljen tudi uradno potrjenih pravilih in običajih planinskih zvez Hrvatske, Srbije, Bosne in Hercegovine ter Makedonije.

Reševanje ponesrečencev v gorah torej prostovoljno opravlja posebna organizacija v sklopu planinske organizacije. GRS je organizacija gorskih reševalcev — *prostovoljcev*, ki se iz humanih nagibov, pomagati sočloveku v nesreči in stiski, in sicer po navadi v zelo težkih terenskih in vremenskih okoliščinah, odločijo za to službo.

Ce ta prostovoljna služba v okviru planinske organizacije ne bi bila organizirana, bi skrb za reševanje ponesrečencev brez dvoma v celoti padla na rame javnih oblastnih organov, katerih normalni delokrog je, skrbeti za varnost oseb in premoženja. Ti organi bi v takem primeru normalno morali tudi zagotoviti vsa v ta namen potrebna sredstva in kadre. Samo požrtvovalnosti in čutu tovarištva do ponesrečencev se je treba zahvaliti, da je poleg teh primarnih dolžnosti oblastnih organov nastala še ta amaterska pomožna služba, ki sedaj sicer domalega v celoti prevzema in tudi vrši službo reševanja ponesrečencev v gorah. *S tem pa nikakor ni rečeno in določeno, da je na ta način primarna dolžnost (posebej še dolžnost zagotovitve materialnih sredstev) javnih organov prenehala.* Nasprotno, GRS je samo dopolnilna pomoč tem organom, katerih še vedno kompetentna skrb pa je, da se reševalna služba na najučinkovitejši in najprimernejši strokovni način opravlja, to je, da se ponesrečencem nudi vsa potrebna in možna pomoč oziroma da se smrtni ponesrečenci čimprej in z vso pieteto spravijo v roke svojcem oziroma na pokopališče.

Položaj je morda vsaj v glavnem podoben, kot je glede dolžnosti preprečevanja in zatiranja požarov, kjer tudi obstaja sicer na široko organizirana in razpredena pa vendarle dopolnilna prostovoljska gasilska služba; ni dvoma, da je prvenstvena dolžnost javnih organov, ki morajo zagotoviti požarno varnost in bi jo morali v celoti vzdrževati in zanj skrbeti, če ne bi bilo prostovoljske organizacije. *Temeljni zakon o varstvu pred požarom* (Ur. list FNRJ št. 18—170/56) med drugim določa, da je gašenje požarov in pomoč pri odstranjevanju posledic elementarnih nesreč naloga poklicnih gasilskih enot, gasilskih enot prostovoljnih gasilskih društev in državljanov in da varstvo pred požarom organizirajo in vodijo občinski ljudski odbori (2. in 3. člen). 28. člen tega zakona izrecno navaja, da državni organi *podpirajo* ustanovitev in delo prostovoljnih gasilskih društev, medtem ko je v 5. odstavku 42. člena posebej določeno, da je »občina dolžna podpirati prostovoljna gasilska društva pri preskrbi gasilnimi napravami, orodjem in opremo.«

2. odstavek 44. člena pa še pravi: »Pomoč prostovoljnim gasilskim društvom in njihovim gasilskim zvezam se daje iz proračunskih sredstev občine, okraja, avtonomne enote, ljudske republike in federacije, lahko pa se daje tudi iz okrajnega gasilskega sklada.« Tu je torej javnost tudi prostovoljne gasilske službe dosti jasno poudarjena, prav kot je jasno predpisana dolžnost materialnega podpiranja prostovoljne organizacije.

Popolna analogija bi morala veljati tudi za gorsko reševalno službo. Gorska reševalna služba docela ali vsaj v pretežni meri lahko zagotovi in izšola ter za konkretne akcije daje na razpolago strokovno izurjene kadre za reševanje ponesrečencev v gorah, *pri tem pa je odločilno in življenjsko navezana na javno materialno podporo* (sredstva za nabavo in vzdrževanje opreme, za stroške reševalnih in poizvedovalnih akcij, za strokovne tečaje in vežbe reševalcev, za izdajo skript in literature, za preventivno službo in propagando ter vzgojo planinskih množic potom primerne pouka in svaril o nevarnostih v gorah in podobno). Reševalna oprema je namreč razmeroma draga, se hitro troši, reševalne akcije so pogosto komplicirane in dolgotrajne in zato precej stanejo (tudi 30 000 do 50 000 din ena intervencija), prav tako je dolgotrajno tudi vzgajanje in izpopolnjevanje kadrov.

Vsem se zdi popolnoma normalno in prirodno, da ob *prometnih nesrečah* v mestih in na cestah poskrbi za pomoč ponesrečencem in za njihov prevoz v bolnico oz. na dom neka javna ustanova: prometna milica, zdravstvena služba (reševalna postaja) itd. in da se tozadevni stroški ne zaračunavajo ponesrečencem. *Enako načelo in samoumevna dolžnost, da se zagotove javna sredstva, mora veljati tudi za reševanje ponesrečencev v gorah!* Reševanje ponesrečencev v planinah mora biti poseben vid splošne skrbi družbe. Pomoč živim ponesrečencem in spravilo smrtnih ponesrečencev s kraja nesreče do pokopališča je javni interes in je zato reševanje v gorah javna služba. To ni le zasebni interes ponesrečencev, ni le interes planinske organizacije, temveč *tudi in predvsem družbe in države*, ki ima dolžnost, da skrbi za varnost domačih in tujih obiskovalcev naših planinskih krajev in lepot. Javne ustanove, primarno odgovorne za splošno varnost ljudi in za nudenje pomoči v nezugodah, (občina, okraj, Ljudska milica, organi za notranje zadeve, sanitarni organi) so še slejkoprej odgovorne tudi za splošno varnost in nudenje pomoči v gorskih nezugodah, tako kot so bile, ko še posebne gorske reševalne službe ni bilo.

Brez dvoma je njihova stalna dolžnost vsaj skrb za materialno plat gorskega reševanja. To posredno sledi tudi iz določb zakona o zdravstvenem zavarovanju delavcev in uslužbencev (Ur. list FNRJ 51—613/54), po katerem se morajo zavodi za socialno zavarovanje s svojimi skladi zdravstvenega zavarovanja aktivno udeleževati in sodelovati s pristojnimi državnimi organi pri organiziranju in izvajanju splošnih ukrepov za varstvo zdravja zavarovancev, zlasti pa pri izvajanju ukrepov za odstranitev vzrokov nesreč (49. člen). Večina naših ponesrečencev v gorah je zavarovancev; ponesrečijo se, ko iščejo v planinah rekreacijo. Zato ni neutemeljena zahteva, naj republiški in okrajni zavodi za socialno zavarovanje v svojih skladih vsako leto redno in obvezno predvidijo potrebne zneske za financiranje gorske reševalne službe.

Pravilnik o skladu DOZ za preventivne in represivne ukrepe (Ur. list FNRJ št. 24—314/57) brez dvoma tudi omogoča ob (smiselnem in ustreznem tolmačenju), da v smislu 1. člena (»da se preprečijo stihijski in drugi škodljivi dogodki...«), zlasti pa 4. člena (»...za ukrepe proti nastajanju ali za odvrnitev posledic nastalih elementarnih in drugih škodljivih dogodkov — toča, poplava, slana in pod. — in njihovo organiziranje; na nagraditev znanstvenih del ter za pripravo in natisk literature s področja preventivnih in represivnih ukrepov) in posebej še 7. člena (»izjemoma se lahko rabijo sredstva sklada s poprejšnjim dovoljenjem Zveznega državnega sekretariata za finance tudi za potrebe, ki jih ni v načrtu...«) za *Gorsko reševalno službo redno vsakoletno prispeva materialna sredstva tudi DOZ* (zvezni in republiški). GRS je že večkrat učinkovito pomagala pri elementarnih katastrofah na primer plazovih v Borjani v Sloveniji, v Mavrovem v Makedoniji in ob podobnih prilikah. *Državni sekretariat FNRJ za finance naj bi dal v smislu 7. člena pravilnika tozadevno priporočilo DOZu in naj PSJ v tem smislu tudi intervenira.*

Zakon o organih za notranje zadeve (Ur. list FNRJ št. 30—396/56) v svojem 1. členu med drugim pove, da notranje zadeve kot panoga državne uprave obsegajo «...organizacijo služb — na področju civilne zaščite,» kamor brez dvoma spada tudi reševanje ponesrečencev v gorah. 15. člen tega istega zakona pa določa, da *morajo organi notranjih zadev in njihovi uslužbenci po potrebi pomagati državljanom, z avdom in organizacijam, če so ogrožene (njihove pravice), življenje ali premoženje.* Zato pa po 49. členu spada v pristojnost občinskih ljudskih odborov med drugim tudi neposredno organiziranje in vodstvo civilne zaščite in požarnega varstva. Brez dvoma te zakonite določbe ne samo omogočajo, ampak celo nalagajo kot dolžnost, da organi notranjih zadev organizacijsko in materialno (z opremo, z denarnimi dotacijami, z brezplačnimi prevozi, s šolanjem lastnih kadrov za gorsko reševalno službo, s posredovanjem obvestil, obveščevalne mreže in sredstev) redno in vsestransko podpirajo *Gorsko reševalno službo*, ki opravlja javno službo, ki je prvenstveno njihova dolžnost.

Razen tega GRS v svojih tečajih, vajah in seminarjih pomaga vzgajati in poučevati tudi pripadnike LM in notranjih zaved in jih usposablja za gorskoreševalno službo; GRS je tozadevno s svojimi instruktorji in s posojanjem rekvizitov že često pomagala tudi Jugoslovanski ljudski armadi, kar je le-ta letos tudi priznala s tem, da je državni sekretar za narodno obrambo dotiral znesek 6 000 000 din planinski organizaciji in je v tem znesku vpošteta tudi znatna pomoč za organiziranje temeljitih zimskih in letnih gorskoreševalnih kurzov (dopis PSJ št. 86 z dne 11. II. 1960).

V kakšnem konkretnem položaju je sedaj Gorska Reševalna služba pri posameznih planinskih Zvezah v ljudskih republikah?

Planinska zveza	Ima gorsko reševalnih postaj in skupin	Članov	Pripravnikov oz. kandid.	Skupaj	Povprečno letno (leta 1958) akcij	Od tega smrt. nesr.	Predvideni proračun za leto 1960
Srbije	8	27+ 27 pripad. LM	5	59	17	4	ca. 400 000
Hrvatske	2	16	19	35	36	3	400 000
Bosne in Hercegov.	14	17	58	75	19	1	350 000
Makedonije	4	17	15	32	—	—	ca. 200 000
Slovenije	23	182	19	201	63	9	ca. 4 000 000
Črne gore	ni podatkov (5?)						
Skupno	51 (+ 5?)	286	116	402	135*	17	5 350 000

* Mnogo nesreč v planinah sploh ni prijavljenih.

SRBIJA: Obstoje postaje GRS v Nišu, Boru, na Kopaoniku, v Prizrenu, Prištini, Peći, Čačku-Kablaru in Beogradu — vsaka od teh postaj ima mrežo obveščevalnih točk (vseh 28). Pri članstvu je posebej zanimivo in pohvalno, da je poleg 27 civilnih gorskih reševalcev in 5 kandidatov še 27 pripadnikov Ljudske milice, ki so vključeni v delo GRS.

Reševalne akcije so bile delno organizirane v pomoč planincem, delno pa tudi v pomoč prebivalcem planinskih predelov, člani GRS pa so sodelovali tudi pri reševanju zasutih rudarjev in ob drugih masovnih oz. elementarnih nesrečah.

GSS Srbije dobiva sredstva večinoma od Planinske zveze Srbije; sanitetni material delno daje Crveni Krst NR Srbije. Leta 1958 je prispevala Ljudska milica 100 000 din za nabavo opreme, delno so zneske 10 000 do 50 000 din prispevali posamezni sreski odbori in lokalne organizacije. Tečaje reševalcev delno pomaga finansirati komisija za fizkulturo NRS.

Komanda NM ima svojega predstavnika v komisiji za GSS. Pripadniki NM iz okrajev Priština, Peć, Prizren in Beograd (DSUP) so obiskovali in opravili posamezne tečaje GSS. Postaje NM na ogroženih terenih so bile ob sodelovanju komande NM in GSS opremljene s kompletno opremo za reševanje.

V Srbiji obstoji tudi sodelovanje z Vazduhoplovnim Savezom Jugoslavije, ki je organiziral tečaj za usposabljenje gorskih reševalcev za terenske skoke s padali.

HRVATSKA: Ima organizirane gorske reševalce in pripravnike samo v Zagrebu (14 članov in 11 pripravnikov), v Samoboru (2 + 2), na Rijeki (4 pripravnike) in Splitu (2 pripravnika). Nezadovoljivo in pomanjkljivo je, da gorskoreševalna mreža ni širše razporejena bolj po terenu, kjer se dogajajo in se bodo vedno bolj dogajale planinske nesreče (Gorski Kotar, Velebit itd.), kar bo zlasti prišlo v poštev z dograditvijo Jadranske magistrale in vedno večjim obiskom domačih in tujih turistov.

GSS Hrvatske je od leta 1948 do 1959 intervenirala skupno 268 krat, med drugim so hrvatski reševalci dve reševalni akciji izvedli tudi v Poljskih Tatrah, kjer so reševali ponesrečene poljske alpiniste.

Gorska reševalna služba pri PZH se finansira iz proračuna PSH in Savjeta planinara grada Zagreba. Nerazumljivo in povsem nezadovoljivo je, da GSS pri PSH v kljub večkratnim poskusom nikakor ne more uresničiti sodelovanja z Narodno milico, zavodi za socialno zavarovanje, DOZom, Svetom za narodno zdravje NRH. Od vseh

teh javnih služb do sedaj niso dobili niti finančne niti druge materialne pomoči. Nekaj opreme so sicer nabavili s pomočjo in sredstvi PSH, je pa še pomanjkljiva. Zavedajo se, da bi morali razširiti mrežo postaj še na Gorski Kotar, Velebit in Dalmatinske planine, nimajo pa sredstev, da bi te postaje in postojanke ter obveščevalne točke opremili! Pravilno poudarjajo, da bi jim moral pomagati Zavod za socialno zavarovanje, ker so v glavnem vsi planinci in smučarji v delovnem odnosu in torej zdravstveni zavarovanci. Odločno zahtevajo, da GSS v Jugoslaviji dobi priznanje prostovoljne javne službe in da se uredi vprašanje financiranja v obliki rednega prispevanja prej naštetih faktorjev.

BOSNA IN HERCEGOVINA: Ima dobro po ogroženem terenu razpreno mrežo postaj GSS: 4 v Sarajevu, v Jablanici, Konjicu, Gorazdu, Bihaću, Fojnici, Tuzli, Banja Luki, Prijedoru in Zenici. Imajo 12 obveščevalnih točk, v teku je osposabljanje nadaljnjih 15. Z moderno opremo za težja reševanja v stenah je založena samo baza v Sarajevu, postaje pa so zelo slabo (večinoma samo čolni za transport pozimi) opremljene. To pa ni čudno, saj je GSS BiH mogla porabiti leta 1958 le 142 819 din, leta 1959 pa samo 41 025 din. Finansiranje v celoti leži na ramenih PSB BiH, ker ostale ustanove, organizacije in oblastne instance niso financirale gorskoreševalne službe in doslej ničesar niso prispevale, edino Rdeči križ je daroval nekaj sanitetnega materiala, z nabavo katerega pa imajo sicer tudi dosti težav. Za to bi takoj potrebovali vsaj 100 000 din.

Sicer pa z GSS zadovoljivo sodeluje NM vsaj na ta način, da se pripadniki NM udeležujejo tečajev, ki jih prireja GSS, republiški državni sekretariat za notranje zadeve pa je poslal vsem postajam NM tudi priporočilo (naredbo), naj sodelujejo z GSS. Ponekod je oprema gorskoreševalne službe deponirana na postajah NM. Gorski reševalci sami za primer nesreče na reševalnih akcijah niti niso zavarovani pri DOZu!

MAKEDONIJA: Ima svoje 4 gorskoreševalne postaje razmeščene v Skopju, Tetovu, Titovem Velesu in Bitoli, medtem ko so obveščevalne točke vsi planinski domovi. Leta 1958 in 1959 sicer ni bilo težjih planinskih nesreč, to pa ne zmanjšuje pomena in potrebe po dobro organizirani in vedno za akcijo pripravljeni Gorski reševalni Službi, saj tudi Makedonija s svojimi divnimi in privlačnimi planinami vedno bolj mika domače in tuje planince in smučarje. S tem pa se bodo seveda pojavile in množile tudi planinske nesreče.

Finansiranje zaenkrat baje ni problem, ker vse stroške pokriva PSM iz svojih proračunskih sredstev. Vendar pa sami pravijo, da so zelo pomanjkljivo opremljeni s tehničnimi in sanitetnimi rekviziti in bi se opremljanje najbrž moralo vršiti docela na novo.

Gorski reševalci Makedonije sodelujejo v štabih za elementarne nesreče.

ČRNA GORA: Planinska zveza ni poslala podatkov o gorski reševalni službi. Na podlagi prejšnjih poročil pa je znano, da je bilo svojčas ustanovljenih tudi na področju PS Črne gore 5 gorsko reševalnih postaj in da so bile opremljene z osnovno gorsko reševalno opremo. Par gorskih reševalcev se je udeležilo pred leti tudi gorsko reševalnih tečajev. Kakšno je stanje danes, ni znano.

Vsekakor bo tudi v Črni gori vsako leto večji turistični promet že v bližnji bodočnosti (Jadranska magistrala in transverzala proti Skopju) privedel vedno več planincev in obiskovalcev tamošnjih prelepih gorskih predelov, to pa bo imelo za posledico tudi gorske nesreče in bo na vsak način potrebna ustrezno razprena mreža postaj GRS z izšolanimi reševalci.

SLOVENIJA: Planine v Sloveniji (Julijske Alpe, Savinjske ali Kamniške Alpe, Karavanke, Zasavje in Pohorje) sedaj obišče letno že okrog 650 000 v spominske knjige vpisanih domačih in inozemskih obiskovalcev. Zato tudi število nesreč od leta do leta narašča (približno že okrog 60 težjih nesreč in akcij GRS letno, od tega je letno 10 do 15 in več smrtnih nesreč, v tem pa niso vračunane nesreče na smučarskih prireditvah in na žižnicah). Mreža gorskoreševalnih postaj ne na gosto razprena po vseh planinam najbližjih krajih, obveščevalne točke so zelo številne. Število gorskih reševalcev (okrog 200) je zadovoljivo, čeprav so pogoji za vpis precej zahtevni: uspešno opravljen letni in zimski gorskoreševalni tečaj in izpit iz »prve pomoči« pred zdravniško komisijo. Med reševalci je nad 20 zdravnikov. V sklopu GRS so tudi (8) vodniki lavinskih psov s posebej za zimske reševalne akcije urjenimi in dresiranimi psi (sodelovanje tudi z LM in s kinologi).

Opreme je sicer precej (v vrednosti nad 5 milijonov din), toda še vedno je opremljenost nezadovoljiva, oprema je deloma že iztrošena in zastarela, potrebna je neprenehna modernizacija in razmestitev po terenu, kjer opreme še vedno primanjkuje. Zlasti so težave z opremo (jeklene in perlonske vrvi ter nekateri drugi deli, ki jih je treba uvažati, pa ni deviz).

Zanimanje za GRS je v Sloveniji razmeroma široko in lahko rečemo, da je GRS kot javna služba de facto povečini že upoštevana in podprta. Sodelovanje z javnimi oblastvi in drugimi ustanovami je že precej realizirano. Pomoč (zlasti material) pa še ni redna in ustaljena ter je bila več ali manj sporadična ter urejevana iz leta v leto od primera do primera.

Finansiranje GRS v Sloveniji se vrši na ta način:

a) prispevek à 20 din od vsakega člana posameznega Planinskega društva, kar zneso letno ca.	500 000 din
b) določen procent od prometa v planinskih postojankah, kar dà letno ca.	600 000 din
c) stalna letna dotacija iz proračuna Planinske Zveze Slovenije	1 000 000 din
d) občasne in zelo različne dotacije nekaterih organizacij in podjetij doslej letno okrog	500 000 din

Pri tem velja pripomniti, da daje na podlagi že ustaljene prakse in običaja DOZ vsako leto dotacijo. Pri DOZu so ugodno zavarovani tudi vsi reševalci, če se jim pripeti na akciji nesreča ali smrt — za 600 000 oz. 300 000 din. Par let nazaj je znatne zneske prispeval *Državni sekretariat za notranje zadeve — civilna zaščita*, deloma na ta način, da je bila nabavljena za mnoge postaje LM pa tudi za GRS precej izdatna gorsko reševalna oprema, ki je na razpolago za vse reševalne akcije, deloma pa so organi notranjih zadev nudili učinkovito brezplačno pomoč s prevozi reševalcev in ponesrečencev (zlasti Ljubljana, Kranj, Celje) ter s svojimi telefonskimi in brezžičnimi zvezami, posebno še radijskimi oddajnimi in sprejemnimi aparati, brez katerih si ni več mogoče misliti uspešnega in brezhibnega reševanja iz najtežjih sten in plezalnih smeri. Poleg tega so z Ljudsko milico vzpostavljeni najboljši delovni kontakti: mnogo pripadnikov Ljudske milice je aktivnih članov GRS, kjer se udeležujejo reševalnih akcij, tečajev in drugih prireditev. Skoraj vse postaje GRS imajo po dogovoru vskladiščeno svojo opremo in rekvizite na postajah ljudske milice v njenem varstvu in pod odgovornostjo komandirja, kar je mnogo bolj smotno in varčno, kot je bilo prej, ko se je oprema raznašala po zasebnih domovih ali pa se je hranila na neustreznem mestu brez zadostnega varstva in odgovornosti. LM sodeluje tudi tako, da vključuje nekaj službenih psov v lavinsko službo GRS. Gmотно pomoč in prispevke so občasno nudila tudi tajništva za notranje zadeve okrajev Kranj, Ljubljana, Celje. To prakso bi bilo zdaj potrebno ustaliti in povsem legalizirati. Tudi nekatere občine (Jesenice, Kranj, Kamnik, Tržič) od časa do časa prispevajo kak manjši znesek.

Posebej je treba omeniti *Zavod za socialno zavarovanje LRS*; le-ta je že prejšnja leta od časa do časa prispeval po nekaj stotisoč dinarjev. Za leto 1960 pa je prvič *skupščina tega zavoda* odobrila in posebej za GRS votirala separatno postavko 2 000 000 din za Gorsko reševalno službo. S tem se strinja tudi Izvršni svet LS LRS. Tako obstoji dobra perspektiva, da bo Zavod v svojih rednih letnih proračunskih dokumentih zanaprej stalno upošteval tudi GRS — s tem bo javni karakter te naše službe močno poudarjen in priznan, dosedanja občasna in napol »ilegalna« praksa pa je legalizirana.

Kot posebno upoštevanje GRS je treba tudi omeniti, da je *Okrajni ljudski odbor Kranj* (na katerega teritoriju se dogodi največ planinskih nesreč) v svojem uradnem odloku o proračunu za leto 1960 med dotacijami družbenim organizacijam in društvom v 8. delu proračuna pod partijo 8 in pozicijo 124 navedel izrecno postavko »*Gorska reševalna služba — 1 000 000 din*«, kar je pri nas doslej edinstven in prvi (upajmo pa, da nikakor ne zadnji) uradni primer izrecnega omenjanja GRS v tako važnem uradnem dokumentu, kot je letni proračun. Doslej je bil znan le še primer province Trento v Italiji (Južna Tirolska), katere deželna vlada in skupščina sta že pred leti sprejeli poseben pokrajinski zakon o tem, da se južnotirolski gorski reševalni službi vsako leto zagotavlja dotacija 1 000 000 lit. iz pokrajinskega proračuna.

Gorska reševalna služba pri Planinski Zvezi Slovenije v imenu jugoslovanskih gorskih reševalcev in planincev aktivno sodeluje tudi v Mednarodni komisiji za GRS (I. K., A. R.), kjer si je pridobila dober glas in spoštovanje. Zaradi dosledno izvajanega in zastopanega principa, da naj bo *vsaka pomoč GRS in gorskih reševalcev za pone-*

srečenca — brez ozira na njegovo članstvo ali nacionalno oz. državno pripadnost — *brezplačna*, je uspelo skleniti mednarodne dvostranske dogovore z gorskimi reševalnimi službami Nemčije, Italije (obmejni pas 20 km), Južne Tirolske in Avstrije (delno do 3000 šilingov stroškov), da tudi one rešujejo ponesrečene jugoslovanske planince na njihovem teritoriju brezplačno. Od alpskih dežel samo Švica in Francija, ki imata še poklicno vodniško službo z vodniško tarifo in ki imata ogromen obisk v svojih Alpah pa zaradi tega tudi neprimerno več nesreč in dragih reševalnih akcij, nista pristali na tak dogovor, sta pa izjavili, da bi posamezne nesreče Jugoslovancev glede plačila stroškov »blagohotno obravnavale«. Seveda pa ima sodelovanje v mednarodni komisiji za posledico tudi nekaj več stroškov.

Moderna gorska reševalna služba vsaj v Sloveniji postavlja že zahtevo po dobrih telefonskih in *brezžičnih zvezah* in po reševanju s *helikopterji*. Nujno bo v doglednem bližnjem času, brezžično povezati na telefonsko omrežje v dolini vsaj tako eksponirane planinske postojanke, kot so Kredarica, Koča pri triglavskih jezerih, Pogačnikov dom, Kamniško in Kokrško sedlo, Okrešelj, Korošica. To bo ogromnega pomena za GRS in njeno naglo obveščanje, pa tudi za boljše oskrbovanje planinskih domov. Dogovori z JLA glede reševanja s helikopterji še niso mogli biti uspešni, se bodo pa ob primernem in pravem času vsekakor morali obnoviti (letos pozimi so na naši strani Karavank s helikopterjem reševali Avstrijci!). Tudi o drugih aspektih sodelovanja med JLA in GRS bo potrebno več razgovorov, kontaktov in dogovorov. Dotacija sredstev JLS za organiziranje gorskoreševalnih tečajev v letu 1960 je brez dvoma eden od dobrih izdatnejših načinov tega zelo potrebnega sodelovanja.

Morda bi se komu finančni položaj GRS pri PZS po vsem tem zdel zavidanja vreden (kar relativno, v primeri z drugimi zelo siromašnimi GSS pri nas je), vendar glede na spredaj naštetе naloge, momente in vsako leto večje stroške v Sloveniji z našimi razmeroma nestanovitnimi in labilnimi financami še nikakor ne moremo biti zadovoljni. Vsekakor želimo, da se viri naših dohodkov stabilizirajo, da redno vsako leto pritekajo na podlagi v prvem delu referata omenjenih načel, stališč in obvez ter tako postanejo normalen in legalen način finansiranja GRS. Le na ta način se GRS in njeni delavci šele lahko osvobodijo vsakoletnega prosjačenja, intervencij in negotovosti v planiranju svoje aktivnosti. V takem primeru bo mogoče tudi več storiti za preventivo in za vzgojo ter strokovno urjenost gorskih reševalcev.

Predlog za zaključke:

1. Planinarski Savez Jugoslavije — izvršni odbor — naj s tem referatom in stanjem GRS seznanijo: Državni sekretariat za notranje zadeve FLRJ in Ljudsko milico; DOZ in v zvezi z njimi tudi Državni sekretariat za finance FLRJ, Zvezne državne zdravstvene organe, (Sekretariat SIV za narodno zdravilje itd.), Državni sekretariat za narodno obrambo, Zavod za socialno zavarovanje, republiške Izvršne svete (s prošnjo, da vplivajo na okrajne in občinske ljudske odbore glede materialne pomoči) in naj pri njih doseže, da bo materialno podpiranje GRS postalo redno in obvezno;

2. Planinarski Savez Jugoslavije — izvršni odbor — naj pri odločilnih zveznih organih načne vprašanje izdaje ustreznih predpisov, ki naj Gorsko reševalno službo opredelijo kot prostovoljno javno službo oz. službo z javnim karakterjem, katerim morajo pristojni in odgovorni organi nuditi vso — zlasti pa materialno pomoč.

3. Ne glede na pod 2 omenjene predpise naj izvršni odbor PSJ že na podlagi po 1 naštetih razgovorov in kontaktov skuša doseči, da se že na podlagi obstoječih in v prvem delu referata naštetih predpisov s primernimi navodili in priporočili zveznih organov vsi prizadeti organi (republiški, okrajni, občinski) opomnijo na dolžnost nudenja pomoči in podpiranja GRS v redni in stalni obliki.

4. Gorske reševalne službe posameznih republiških planinskih zvez (posebno Hrvatska, Črna gora in Makedonija) naj glede na naraščajoči turistični in planinski promet razširijo mrežo postaj GRS na terenu, zlasti v neposredni bližini po nesrečah ogroženih predelov — v podnožju gora in poskrbe tudi za ustrezno opremo teh postaj ter za izžolanje potrebnega števila reševalcev-domačinov.

5. Gorskoreševalna oprema naj se v dogovoru s kompetentnimi komandami LM vskladišči na postajah LM, katerih komandirji so poleg načelnikov postaj GRS še posebej zadolženi za varčno in vestno poslovanje z opremo, za njeno vzdrževanje in neprenehno pripravljenost ter za pravilno zadolževanje (reverzi) in razdolževanje ob reševalnih akcijah, tečajih itd.

6. Za leto 1960 določeni in po GRS predlagani proračuni izdatkov so sestavljeni pod pritiskom dosedanjega nezadovoljivega stanja in finansiranja, z orientacijo samó na sredstva planinske organizacije. S temi zneski ni mogoče zadovoljivo in akcijsko sposobno organizirati, opremiti, izuriti ter držati v stalni pripravljenosti gorsko-reševalne službe. Minimalne takojšnje enoletne potrebe so:

Ti zneski naj se v letošnjem letu in v bodoče zagotove na podlagi stalnih prispevkov tistih, katerih skrb in soodgovornost za reševanje ponesrečencev v gorah je v prvem delu tega referata obrazložena.

GSS Srbije	1 000 000 din
GSS Hrvatske	1 500 000 din
GSS BiH	1 000 000 din
GSS Makedonije	500 000 din
GSS Črne gore	500 000 din
GRS Slovenije	4 000 000 din
Skupaj FNRJ	8 500 000 din

GRS smučarsko reševalne tekme v Kranjski gori 6. III. 1960

CIRIL PRAČEK

Zamisel tekmovanj GRS v smučarsko-reševalnem pogledu je pri nas še zelo mlada, saj so bile prve tekme šele pred dvema leti, pravtako v Kranjski gori. Namen teh tekem je poživitev zanimanja med reševalci in s tem v zvezi tudi izboljševanje reševalcev. Za tekme se je treba sistematično pripravljati in se na ta način dviga spretnost reševalcev. Glede na razmere v naši GRS, kjer še nimamo obilice dobrih smučarjev, je sistem tekmovanja tako izpeljan, da mora reševalno moštvo pokazati najprej solidno znanje smučanja, nato še izurjenost v prevezovanju poškodovanca in siguren transport. Zahteve so torej kar velike. Za transport ponesrečenca v čolnu Akkia je potrebna precejšnja spretnost, predvsem dovršeno obvladanje smučanja, zato ni čudno, da se zelo dobro izkažejo predvsem bivši poznani tekmovalci-alpinci. Pokazalo se je, da vodijo posamezne postaje GRS pametno taktiko z rekrutiranjem bivših tekmovalcev v GRS. To so sami spretni in močni fantje, ki se izšolajo še s sanitetno službo in s plezanjem v skali in postanejo zelo uporabni reševalci.

Prvi del tekmovalne steze je prirejen samo za tekmovanje na čas s praznimi čolni. V čolne se odložijo nahrbtniki s sanitetnim materialom, odeje, reševalne vreče in podobni pripomočki za transport ponesrečenca. Ponesrečenca prejmeta reševalca šele po prvem kilometru prevožene steze. Do tu se izmeri čas prvega dela steze. Od tu naprej imata reševalca pol ure na razpolago za oskrbo ponesrečenca in še 15 minut za transport ponesrečenca do cilja.

Prevzem ponesrečenca se je vršil pri srednji postaji žičnice na Vitranc. Tu je bil ograjen prostor, v katerega so zapeljali tekmovalci s praznim čolnom. Sodniki so jim odredili ponesrečenca in od tu dalje so bili pri delu skrbno nadzirani od zdravnikov, ki so ocenjevali reševalce. Poškodbo so reševalci potegnili z listkom tako kakor pri maturi. Vsaka ekipa je dobila dve do tri poškodbe, n. pr. zlom krače, zlom reber in rane na čelu. Vse te poškodbe sta morala reševalca oskrbeti po medicinskih predpisih v pol ure. Pokazalo se je, da je to zelo skopo odmerjen čas za dobro prevezo. V ta čas je namreč všteta tudi naložitev in pritrditev ponesrečenca v čoln. Ponesrečence so igrali prostovoljci.

Od prevezovališča do cilja so imeli reševalci na razpolago 15 minut časa. Steza je držala čez težavni S na Bukovniku in do cilja na Preseki skozi 15 vratc. Pogoji za točkovanje so bili, da se reševalca nista smela zadeti kolov, da reševalec ni smel pasti in ni smel prevrniti čolna, da se je moral na povelje takoj ustaviti, da je moral voditi čoln popolnoma varno in zanesljivo. Težišče točkovanja je bilo na vseh omenjenih zahtevah in odlični čas v tekmovalni vožnji še ni pomenil zagotovila za uspeh. Kljub temu so se nekateri poznani smučarji izkazali tako v tekmovalni vožnji kakor v prevezovanju in splošni oskrbi ponesrečenca. Omenim naj Štefeta iz Tržiča, Koblarja z Jesenic in Lavtižarja iz Kranjske gore. Ljubljanske ekipe so se izkazale predvsem z zelo dobrim znanjem v oskrbi ponesrečenca. Udeležba s strani različnih

reševalnih postaj je bila zadovoljiva. Na startu so bile zastopane skoraj vse reševalne postaje iz Slovenije. V bodoče bi bilo morda zelo umestno, da bi povabili tudi reševalne ekipe iz Hrvaške in Srbije.

Zaradi zelo izdrsane tekmovalne steze v zgornjem delu, niso mogli prireditelji postaviti daljše trase, kot je bila določena. Računali smo s še najmanj 400 m daljšo traso od one, na kateri se je tekmovalo. Jeseniška GRS, ki je tekme organizirala, je imela z maloštevilnimi teptači polne roke dela, da je speljala traso med izdrsanimi jarki na terenu. Na vso srečo je bilo na dan tekme tudi vreme ugodno, kar je za izvedbo tekem zelo važno. Trasa je imela v prvem delu 14 vratc in približno isto število tudi v drugem delu. Višinska razlika obeh delov je znašala čez 500 m in dolžina čez 2500 m.

Tekme so vzbudile tudi med publiko mnogo zanimanja, manjkalo tudi ni filmske službe. Zbral se je tudi celotni štab PZS in GRS. Vsekakor je pokazalo to človekoljubno tekmovanje, da v tej smeri napredujemo in da smo kos nalogam, ki jih stavi razvoj turističnega smučanja na nas.

mladi pišejo

Prepozno kesanje

JANEZ MAROLT

Vročina ni skoparila. Razbeljeno poletno sonce je neusmiljeno žgalo. V gorah je poigraval stopljeni zrak. Neka tajinstvena meglica je zavila v svoj plašč vrhove Grintovcev. Izpod Brane, iz doline Bistrice, se je trgala meglica in se izgubila tam nekje v razoranem pročelju Planjave.

Stal sem na vrhu Mokrice. Pod menoj se je belila struga Bistrice v smaragdnih valovih zelenih gozdov. Pogled se je povzpел na Planjavo in se nato zavihтел preko Dola na strmi greben Konja.

Pogled in misli so plavale dalje, najprej po vrhovih: preko Ojstrice in Planjave na prijazno zelenico Kamniškega sedla.

Še vedno sem gledal. Sonce je sejalo svoje žarke v bele, zagorele stene in iskreči se sneg pod Skuto. Plodovi so vidni šele v dolini: voda in zdrobljeno kamenje, grušč... To so plodovi sončeve setve. Zagledal sem se v pobočje Grintovca, tega očaka, ki prekaša vse po višini in se ozira ponosno na sosednjo Kočno in Skuto — svoji zaročenki.

Obe vzdigujeta glavi preko 2500 metrov. Kako sklan je greben Kočne! Zob časa je temeljito zarezal v njeno ponosno čelo svoje brazde. Izklesal je podobo in njen vrh oblikoval v današnjo podobo.

Zopet preletim preko Grintovca na Skuto. Strmi robovi in stene kažejo divje obrise.

»Janez!«

Klic me je predramil iz potovanja po vrhovih. Klical me je Pavle, dober prijatelj in planšar, sošolec, ki sem mu pomagal pasti krave tu gori na gorskih zelenicah, na prekrasnih tratih Košutne.

Odšla sva. Molče sva hodila, le od časa do časa sem oprijevši se rušja, pokazal z roko nazaj na vrhove. Zrak se je prečistil in so sedaj nudili krasen izgled.

Med rušjem in sočno travo sva stopala preko Strešnika v ledeniško razo.

»Tamle notri so prekrasne očnice — kakor pehar«, je Pavle kazaje z roko za Požgani rob spregovoril!

»Posmodil si se, Pavle,« sem mu odgovoril. Kajti jaz sem v blazni vnemi že vse pretaknil po Košutni, samo da pridem do planik. Našel jih nisem. Vsaj lepih ne.

»Res, res, pol klobuka ti pokrije, če jo zatakneš za trak in njene oči prebodejo pol sveta«, je zopet ponovil Pavle.

Nisem mu hotel odkriti veselja, le zasmejal sem se mu, sedaj že prepričan, da se laže, ker je tudi njegovo lice prešinil smeh.

»Boš še kakšnega gamsa priklical in te bo preplašen butnil preko robu v kakšno zarezo, da se boš še v zraku krohtal in te bo zagnalo do vratu med skale. Glave si tako ne boš razbil, ker imaš pretrdo.«

Sedel sem med skale. Nisem mogel dalje. Kar metalo me je od smeha. Ves sem se tresel.

Malo sem si opomogel. Prestopila sva rob in se spustila med rušjem preko požganega robu med skale.

Tukaj še nisem bil...

Šopki planik so bujno cveteli na golih skalah. Povzpел sem se do prvega. Že sem iztegnil pohlepno roko, da...

»Ne trgaj!« Pavle je skoraj zavpil in njegove oči so me prebodle. Pustil sem. Še sva pogledala mnogo šopkov in nato odšla proti koči, ki je kot blodni bolvan ležala v ledeniški groblji.

Skuhala sva si kosilo — pastirsko kosilo: prismojeno polento in mleko.

Pred moje pohlepne oči so hodile one krasne očnice. Kako lepo bi jih položil v knjigo in bi imel prelep spomin na gore... Natrgal bi jih samo nekaj — najlepše... Misli so se pletle.

Pavle je odšel pogledat za živino. Ostal sem sam.

Planike, planike, očnice, je kljuvalo v glavi. Zgalo me je. Skušnjava me je potegnila.

Stopil sem iz koč. Pavleta je že požrlo rušje. Skočil sem preko nekaj skal in že sem lezel proti bujnim očem, proti očnicam.

Deset sem jih utrgal, nato sem zbežal. Zbežal sem! Pred kom? Hotel sem v koč.

Na pragu se zaletim v Pavleta.

Kaj, ali boš utrgal pet vogalov, čeprav so samo štirje? Kam se ti pa tako mudi? Ali se je sneg vnel tam za Požganim vrhom?

V moji roki je zagledal očnice. Utihnil je. Oči je povesil in počasi stopil ven. Debela solza je kanila na roko in se zasvetila. Njegov obraz je zavila grenka bolečina spoznanja, da sem trgal prepovedane, njemu najljubše cvetice. V mojem srcu se je zbudilo kesanje. Žal mi je bilo cvetic, teh gorskih cvetic, simbola planin, simbola gora.

Ni me vprašal, zakaj sem trgal, zakaj sem odzvel življenje tem cvetkam — očnicam. Samo pogled...

Pavle je odšel preko Liske. Jaz pa sem nesel očnice nazaj. Prišel sem do robu. Počasi sem spuščal, vračal sem ukradene cvetove, toda žal — uničene. Ali na tem je zraslo novo načelo. Ko sem vrnil planinam deseti, zadnji cvet, sem prisegel:

»Nikdar, nikdar več vas ne bom trgal. To so bile zadnje, zadnje...«

Zazrl sem se v vrhove Grintovcev.

Očnic ne trgam več.

*Ko domovina vstane iz trpljenja in gorja,
takrat bo Štirinajsta zmagovito stopala;
takrat bo stala v prvih vrstah divizij,
ki so borile se za boljše in srečnejše dni.*

(Karel Destovnik-Kajuh)

Pohod po poti XIV. divizije

Ob 15. obletnici osvoboditve je Planinsko društvo Celje razpisalo »Pohod po poti XIV. divizije«, in sicer II. etapo na odseku Opoke—Dramlje—Paški Kozjak—Paka. Ekipo, ki je imela svojega vodjo, so sestavljali najmanj trije člani. Pohoda so se udeležili planinci in planinke iz celjskih srednjih šol in nekaterih podjetij, pa tudi iz drugih krajev.

V hladnem jutru smo se z vlakom odpeljali iz Celja proti Štoram. Tu smo izstopili in se napotili v vas Opoke, kjer smo se ustavili pri spomeniku ob železnici. Vodja pohoda nam je povedal, da je tu XIV. divizija prekoračila Voglajno. Nato smo se mimo hiš povzpeli navkreber. Ko smo si nekoliko odpočili, smo nadaljevali pot. Sonce je že prilezlo izza hribov in nas pozdravilo veselo razpoložene. Tu in tam je kdo poskušal kaj zapeti, vendar je bilo to za večino še prezgodaj in se ni pridružila navdušenemu pevcu.

Ne da bi vedeli kdaj, in že smo bili pri partizanski bolnišnici. Ogledali smo si ostanke lesenih barak in šli dalje. Pot po gozdovih nas je pripeljala do Dramelj, kjer je bil prvi večji počitek. Medtem ko smo malicali in nam je prijazen kmet postregel s pijačo, so nam starejši udeleženci pohoda pripovedovali, kako je bilo tu med vojno. V mislih smo se vračali v čas, ko so partizani dvignili zastavo upora in svobode.

Vreme je bilo sončno. Bili smo veseli in ponosni, da smo hodili po poteh slavne XIV. divizije. Posebno kadar smo se vzpenjali v hrib, smo se spominjali naših borcev in marsikdo je rekel: »Kako neki so oni hodili tod, lačni, prezebli in s težkimi bremenami na hrbtih, ko pa mi, ki nam ničesar ne manjka, komaj premagujemo strmino!« Res, nismo si mogli predstavljati dramatičnih trenutkov, ko je v mrzlih februarjskih dneh kri ranjencev XIV. divizije rdečila sneg, ko so obrazi krvaveli, oči žarele kot ogenj, okoli njih pa je divjala besneča nemška drhal, čeprav vemo, da je bilo tako. In kljub temu niso popustili. Vztrajali so in — zmagali.

Se smo govorili o junaških podvigih naše vojske med NOB, ko smo prišli do Slemen. »Tu so bili težki boji z Nemci,« je nekdo rekel. Nato smo šli mimo Črešnjic in naprej po severni strani Konjiške gore, od koder smo imeli lep razgled na Pohorje. Povzpeli smo se tudi na grad Lindek, kjer je bila med vojno močna nemška postojanka.

Pozno popoldan smo prišli v Frankolovo. Vse prehitro je prišel čas počitka. Prenočili smo v osnovni šoli. Iz trdnega spanca nas je prebudilo ptičje petje in šumenje potoka. Močan zajtrk nam je kmalu pregnal zaspanost iz oči in utrujenost iz kosti. Oprtali smo si nahrbtnike in šli proti hribu. Razvrstili smo se po ozki poti. Sonce še ni vžšlo izza gora, ki so nas obdajale z vseh strani.

Z vrha hriba smo se po pobočju spustili v dolino. Tu nas je čakal zadnji komandant XIV. divizije, tov. Ivan Kovačič-Efenko. Bili smo več kot presenečeni. Mnogo nas je bilo, ki ga še nismo nikoli videli, zato je bil središče naše pozornosti. Ko nam je povedal nekaj o bojih na področju, kjer smo do sedaj hodili, smo skupaj nadaljevali pot. Bilo je toplo in med nami je vladalo veselo razpoloženje. Tu in tam smo prisluhnili koroškemu narečju. Med nami so bili namreč tudi koroški Slovenci.

Okoli poldne smo prišli na skupni grob 39 partizanov. Tu smo se ustavili dalj časa. Ko smo šli dalje, smo opazili, da ima skoraj vsaka hiša vzdano spominsko ploščo, posvečeno ali padlim junakom ali pa hudim bojem, ki so bili v tej okolici.

Pot po pobočju Paškega Kozjaka nas je končno pripeljala do naše zadnje postaje, do Doma na Kozjaku. Nekoliko prej pa smo se srečali s spomenikom, ki nas je spominjal na krvave borbe v tem področju.

Ko smo se zbrali v prijaznem Domu na Kozjaku, je spregovoril predsednik celjskega planinskega društva tov. Tine Orel. Potem je vsaka ekipa dobila diplomu, vsak udeleženec pohoda pa spominsko značko.

Po triurnem počitku smo se zbrali pred Planinskim domom in prisluhnili besedam tov. Efenka. Na kratko nam je povedal nekaj o XIV. diviziji in nam orisal njene težke boje, ki so terjali mnogo krvi za svobodo Štajerske:

Bilo je v februarju 1944. leta, ko je XIV. divizija v mrazu, gladu in snežnih viharjih bojevala divje boje.

6. februarja 1944. leta je XIV. divizija pri Sedlarjevem prekoračila Sotlo in na Kozjanskem začela prve borbe na štajerskih tleh. Bojni pohod jo je vodil dalje. 13. februarja se je prebijala mimo Štor proti Dramljam in Slemenom. Od tu je 14. februarja odšla na Konjiško goro. Dva dni kasneje je v snegu in mrazu zasedla položaje pri Sv. Joštu in na Paškem Kozjaku.

Na svoji junaški poti so borci prirejali po vaseh mitinge. Ljudje so se trumoma zbirali. Najrajši so prisluhnili besedam divizijskega-kulturnega vodje, mlademu pesniku Kajuhu. Premnogi slovenski ljudje se ga spominjajo kot ognjevitega govornika, ki je znal kakor malokdo navduševati, pridobivati za NOB in pobijati sovražnikovo propagando.

Tudi v širšem smislu se je vseljenska vstaja na Štajerskem po prihodu XIV. divizije razmahnila. Divizija je prišla na Štajersko z okoli tisoč borci. Kljub hudim izgubam, ki jih je imela na pohodu, je imela v juniju že tri tisoč partizanov. Vzpredno s številom borcev so rasli tudi njeni bojni uspehi.

Dan se je že nagibal k zatonu, ko smo se spustili proti Paki. Poslovlili smo se od gozdov, odetih v bujno zelenje. Bili smo veseli. Iz mladih obrazov je sevala radost. Kako tudi ne! Saj je bila za nami pot, pot, po kateri so hodili neustrašeni sinovi in hčere naše domovine in nam priborili zlato svobodo.

Mimica Lojen

ALBERT ZUPAN

V nedeljskem jutru 5. junija letos je umrl dolgoletni delavec Planinskega društva Tržič Albert Zupan. Dolgotrajni težki boleznii je moral kloniti, čeprav šele 52 let star.

PD Tržič je s pokojnim izgubilo nadvse požrtvovalnega člana, odbornika in načelnika markacijskega odseka.

Ko se je osnovala OF, se je kot delaven človek takoj vključil v delo kot nadvse požrtvovalen ilegalec. Posebno vidno in važno delo je vseskozi opravljial kot kurir. Ko se je v tovarni usnja Runo v Tržiču osnovala organizacija DE, se je njegovo delovanje še povečalo in je ves prosti čas žrtvoval delu za svobodo delovnega ljudstva. V njegovem stanovanju v Čadovljah v bližnji okolici mesta so se vsak dan zbirali partizani, kurirji prinašali in odnašali razno pošto in drugo, našli streho in skromno okrepčilo. Vsak se je lahko zanesel nanj. Veliko je moral pretrpeti in le s težavo je preživeljal svojo družino. Tudi po osvoboditvi je ostal skromen, požrtvovalno je delal naprej. Že v letu 1945 se je vključil v novo osnovano PD Tržič in postal član upravnega odbora. Delo društva je bilo ogromno, saj je okupator vse uničil. Koče so bile požgane. Graditi je bilo treba nove. Pri vseh gradnjah je kot eden izmed najpožrtvovalnejših delavcev sodeloval nedeljo za nedeljo in vsak prosti čas. Oskrboval je nekaj časa zasilno kočo pod Storžičem. V letu 1955 je prevzel dolžnosti načelnika markacijskega odseka. Odsek je pomnožil, poživil in povsod so se pokazale nove markacije, kažipotna znamenja, popravljena pota. Odsek je požrtvovalno vodil, dokler ga bolezen ni priklenila na bolniško posteljo. Omejil pa se ni samo na delo odseka, ki ga je vodil. Vedno se je odzval klicu društva in delal na vseh področjih.

Razen v planinstvu je deloval tudi v industrijski gasilski organizaciji Peko kakor tudi v drugih organizacijah.

Vedno je bil skromen in zato so ga vsi, ki so ga poznali, vzljubili. To je pokazala njegova zadnja pot na pokopališče. Venci, zastave, planinci, gasilci in druge organizacije ter mogočen spreved prijateljev priča o hvaležnosti vseh do njegovega dela. Pri odprtem grobu se je poslovil od pokojnika zastopnik gasilcev. Ko je zadonela planinska pesem »Oj Stor-

žič je naše kraljestvo...« se je s toplimi besedami poslovil še zastopnik planincev in Zveze borcev. Pokojnika bomo tržiški planinci ohranili v častnem spominu.

VTK MEMORIAL

VTK memorial je v planinski javnosti že precej znana spomladanska smučarska prireditvev. Vsako leto, zadnjo nedeljo v maju, ga organizira Akademsko PD v spomin na tragično nesrečo, ko so v steni Jalovca podlegli snežnemu viharju mladi alpinisti Vavpotič, Tominec in Kovačič. Vsako leto planinci z udeležbo na tekmovanju počastijo spomin vseh mladih ljudi, ki so umrli v gorah.

Tudi letos, ob deseti obletnici nesreče, je tekmovanje lepo uspelo. Ker so bile snežne razmere ugodne, je vodstvo tekmovanja odločilo, da postavi progo prav od spominske plošče, ki je vzdana v steno na začetku ozebnika. Start je bil tako blizu 2000 m visoko, proga pa dolga 1500 m z višinsko razliko 700 m.

Postavljalce proge je najbolj zamudil srednji, najbolj strmi in najožji del, kjer je bil sneg prekrit s kamnitim plazom izpod Šit.

GRS je dala na razpolago dva UKV primopredajnika, kar je omogočilo uspešno povezavo starta s ciljem. Za primer nesreče je bil pripravljen tudi Akia čoln, ki pa k sreči ni bil potreben.

V soboto se je v študentskem planinskem domu v Tamarju zbralo okrog sedemdeset planincev, pripravljenih pa je bilo 43 tekmovalcev in tekmovalk planinskih društev Tržič, Ljubljana-matica, Slovenska Bistrica, Radovljica, Litostroj, Javornik in APD.

V sončnem nedeljskem jutru so se udeleženci povzpeli po Jalovčevem plazu, ki je bil letošnjo pomlad še globoko pod snegom. K spominski plošči so položili venec, nato pa je podpredsednik APD Vlado Vodopivec imel kratek nagovor.

Po končani komemoraciji je sledil start moških. Ženske so tekmovalce na polovico skrajšani progi.

TEHNIČNI REZULTATI:

Tekmovanje je bilo bilo posamezno in ekipno, tako da so se sešteli časi najboljših treh tekmovalcev posameznih planinskih društev. Alpinisti, registrirani pri PZS, so tekmovali v posebni konkurenci.

Akademsko planinsko društvo VTK

ŽENSKES EKIPNO:

1. ekipa APD (Maček, Badiura, Tiringler)	4,11,6

POSAMEZNO:

1. Kodrič Vera PD Javornik	1,11,7
2. Maček Magda APD	1,12,6
3. Badiura Tija APD	1,27,0

MOŠKI EKIPNO:

Alpinisti:

1. ekipa AO Tržič (Krmelj, Kuhar, Kralj)	5,50,4
2. ekipa AO APD (Berginc, Valič, Aplenc)	7,00,1
3. ekipa AO PD matica (Dobnikar, Jeglič, Pretnar)	8,56,7

Planinci:

1. ekipa APD (Veber, Dvoržak, Šolar)	7,21,0

POSAMEZNO:

Alpinisti:

1. Krmelj Janko AO PD Tržič	1,24,0
2. Berginc Franc AO APD	2,06,1
3. Kuhar Ignac AO PD Tržič	2,09,0

Planinci:

1. Veber Ivan APD	2,13,0
2. Dvoržak Miro APD	2,32,0
3. Šolar Domen APD	2,36,0

Tržičani so prejeli prehodni pokal, uspešni posamezniki pa spominske plakete.

P. M.

FRANCU MOČNIKU V SPOMIN

V dolinah že poganjajo zvončki in vijolice, kostanj ima že močne nastavke za svojo nedeljsko oblačilo, klopi v parkih so že vse zasedene od parčkov in penzionistov, v planinah pa leži tačas še debela plast pomladanskega snega...

Prešeren smeh se razlega po polni jedilnici prijazne kočice pri 7 jezerih, vsi stalni obiskovalci se med seboj poznajo in tvorijo eno veliko smučarsko družino. Pesem se vrsti za pesmijo, prekinjena le od kake zabavne igre. A vendar letos ni tako, kot je bilo vsa leta nazaj; manjka nam osrednja osebnost, manjka nam naš vedno nasmejani in vedno dobro razpoloženi Franc. V njegovi družbi ni bilo nikoli in nikjer čemernega obraza, za vsakega je imel prijazno in veselo besedo.

Nobenemu izmed nas ni prišlo na um, da bo po lanskem slovesu v koči trda gruda z gromkim glasom na njegovo krsto potrkala že v kratkem. Bil je nam vsem, ki smo ga poznali, živa reklama za zdravega planinca in nobeden — on pa še najmanj — ni slutil, da gloda v njem neopazno skrita bolezen, ki je spodjedla njegovo tako močno naravo.

Iz skromnih razmer se je z marljivostjo in delavnostjo dokopal do socialno uglednega položaja. Življenje mu sicer ni prizaneslo in mu ni natreslo na njegovo pot samo rožic, tudi marsikatero težko uro in trd udarec je znal prenesti, ne da bi klonil in izgubil nekaj od svojega vedrega značaja. Sovražnikov Franci ni imel, pač pa si je pridobil s svojo osebno ljubeznivostjo ogromen krog prijateljev in znancev, ki so v nemi tugi njegov pre-rani grob obrobili. Malo je med nami takih, ki bi naše planine po širni Sloveniji tako

poznali, kot jih je on. Poznal je vsako vzpetino, vedel za vse steze in skrita pota, prehodil je sam ali v družbi sebi enakih vso našo Gorenjsko in bil zanesljiv vodnik poleti in pozimi v še tako neznanih predelih.

Po planinah pa ni hodil z zaprtimi očmi, nasprotno: njegov tenki čut za lepote v naravi mu je omogočil, da nam je s svojo kamero pričaral vso krasoto naše slovenske zemlje bodosi v planinah ali v dolinah. Planinska zveza, katere zvest in marljiv sodelavec je bil, izgubi z njim enega najspodobnejših in najuspešnejših fotoamaterjev.

Kolikorkrat se bo naš smučarski krožek znašel v tej prijazni koči, vedno bo stal med nami Močnikov lik tak, kot je bil: mož kremenitega značaja, odličan in navdušen planinec, prijeten družabnik ter zanesljiv in odkrit prijatelj. Zeleli bi si več takih mož.

Ivo Marsel

gorska reševalna

OCENJEVALNO VOŽNJO GORSKIH REŠEVALCEV je priredila komisija 6. marca t. l. v Kranjski gori. Ocenjevanja se je udeležilo 20 dvočlanskih ekip v konkurenci in 1 ekipa izven konkurence. V izredno zahtevni vožnji sta bili diskvalificirani dve ekipi. 1. zlato značko brez kazenske točke je dobila ekipa iz Jesenic (Praček, Koblar), 2. zlato značko brez kazenske točke ekipa iz Trziča (Štefe, Salberger), prav tako je dobila zlato značko brez kazenske točke tudi ekipa izven konkurence (Štefe, Lavtižar).

ZVEZNI ZIMSKI TEČAJ gorskih reševalcev od 8. do 15. maja 1960 na Vršiču je organizirala komisija na podlagi razpisa PZJ. Na tečaju je bilo 40 udeležencev iz vseh republik razen iz Makedonije in 2 opazovalca JLA. Program tečaja je bil zelo zgoščen in so tečajniki delali od 6 zjutraj do 9 zvečer le z dveurnim opoldanskim odmorom. Po mnenju komisije je tečaj zelo dobro uspel, istega mnenja so bili tudi zastopniki JLA, ki so spremljali delo tečajnikov.

NA RUDNEM POLJU so sodelovali reševalci pri vojaških smučarskih tekmah z inštruktorji, reševalnim materialom in lavinskimi psi. Te tekme, ki so potekale v prekrasem vremenu po pobočjih Viševnika, so bile znova dokaz tesnega sodelovanja med armado in Gorsko reševalno službo.

CENTRALA GORSKE STRAŽE je sklicala v aprilu nov sestanek koordinacijskega odbora, ki je razpravljalo o delu in financiranju te organizacije. Izkušnje vse bolj kažejo, da dosedanji način dela, ki je temeljil le na opozarjanju in na zanašanju na vzgojo ni imel zaželenega učinka. Za varstvo gorske prirode in še posebej flore so potrebne ostrejšje metode. Tov. dr. Potočnik je predlagal, naj PZS podpre pobudo, da je varstvo gorske prirode treba urediti čimprej s strogimi zakonskimi predpisi, ker te skrbi ne moremo prepustiti le prizadevanju tabornikov in ostale mladine — članov Gorske straže.

UPRAVNI ODBOR PZS je sprejel proračun za leto 1960, ki znaša za UO in za komisije 10 934 000 din, za Planinski Vestnik 8 723 000 din in za Gorsko reševalno službo 4 868 000 din.

RADIOFONSKA POVEZAVA nekaterih planinskih postojank z dolino postaja vsako leto važnejše vprašanje. Načrt za tako povezavo bo izdelala komisija v sodelovanju z GRS.

ZNAK GORSKIH VODNIKOV bodo že v letošnji sezoni nosili vsi registrirani gorski vodniki. Osnutek je izdelan po zamisli tov. Franca Krajcarja iz Javornika in predstavlja vodnika, ki varuje z vrvoje.

iz občnih zborov

PD CERKNICA. Ustanovni občni zbor društva se je vršil dne 23. V. 1960 v prostorih občinskega odbora SZDL. Zbora se je udeležilo 36 od 75 prijavljenih članov. Izvoljen je bil 9-članski upravni odbor s tov. Konradom Knezom na čelu, tričlanski nadzorni odbor, tričlanska disciplinska komisija in petčlanski gradbeni odbor. Njegova naloga bo postavitve planinske postojanke na Slivnici.

PD MOZIRJE. Izredno slabo vreme na dan občnega zbora je bilo vzrok, da se je zbora udeležilo minimalno število članstva — le 23 članov, dasi društvo vključuje 79 odraslih članov, 30 mladincev in 86 pionirjev. Društvo pa bi imelo lahko še več članov, če bi mu uspelo pobrati članarino od vseh registriranih članov. Društvo je organiziralo več skupinskih izletov, najbolje obiskan pa je bil na Mozirsko planino v zvezi s počastitvijo 40-letnice KPJ. Največ izletov so izvedli pionirji. Društvo pa je poskrbelo tudi za kvalitetna predavanja, spremljana z barvnimi diapozitivi. Vedno polna dvorana je dokaz, da si članstvo še želi takih predavanj. Na izletu so pionirji obnovili markacije iz Mozirja na Golte. Članstvo — predvsem pa mladina se je udeleževalo tudi drugih prireditev, kakor pohoda ob žici okupirane Ljubljane, izleta na Paški Kozjak, ki ga je organiziralo Društvo geografov, izleta na Menino planino, ki ga je organiziral Sindikat prosvetnih delavcev itd. Za planinski dom Zlatorog so pionirji zbrali 3000 dinarjev.

Zbor je sprejel več zaključkov, ki naj bi poživili društveno delo, spomnil pa se je tudi naše I. jugoslovanske himalajske odprave, ki ji je zaželel veliko uspeha.

V imenu ZKS je zbor pozdravil njen sekretar tov. Vlado Miklavc, v imenu PD Celje pa predsednik tov. Tine Orel. PZS je poslala pozdravno brzojavko.

PD ZA SELŠKO DOLINO V ŽELEZNIKIH. Društvo šteje preko 300 članov, od katerih je polovico mladine. Mladinski odsek zelo uspešno vodi tov. Minka Stanovnik. Odsek je poskrbel tudi za mladinske vodnike in v ta namen organiziral tudi nekaj zelo uspešnih predavanj. Mar-10 dnevni seminar. Društvo je priredilo kacijski in propagandni odsek nista tako delala, kot bi bilo želeli. Društvu tudi ni uspelo, da bi se aktivno vključilo v Gorskostražo. Tudi finančni uspeh društve-

nega poslovanja je bil nekoliko manjši od prejšnjega leta. Njihova postojanka na Ratitovcu je bila preko leta kar dobro obiskana.

Občni zbor so med drugimi pozdravili tudi tov. dr. Rupko Godec kot zastopnik PZS, tov. Janez Talar, zastopnik obč. komiteja ZKS, in tov. Niko Sedej, zastopnik obč. komiteja LMS, ki je v svoje veliko zadovoljstvo ugotovil, da je v društvu mladina zelo zastopana in je zato izrazil prepričanje, da bo zato tudi SZDL skušala nuditi društvu vso potrebno pomoč.

Društvo bo še naprej vodil dosedanji marljivi predsednik tov. Mirko Polajnar.

PD OLJKA-POLZELA. Občni zbor se je pričel s predavanjem predstavnika PZS, ki je s prekrasnimi barvnimi posnetki seznanil številno članstvo z lepotami triglavskega pogorja. Društvo je bilo ustanovljeno šele lansko leto, z željo, da bi številnemu tamkajšnjemu prebivalstvu gore čim bolj približalo. To jim je že kar v prvem letu svojega obstoja precej uspelo, saj so vključili preko 150 članov, v njihove vrste pa je pristopilo tudi dokaj mladine. Društvo se še nekoliko bori z začetnimi organizacijskimi težavami, kaže pa, da bo tudi te kmalu prebrodilo in se trdno postavilo na lastne noge. Izvedli so precej raznih društvenih akcij in izletov, ki pa niso bili tako obiskani, kot bi lahko bili. Sami so ugotovili, da mora biti v bodoče to delo načrtnejše. Zelo delavna je bila mladina, ki je prirejala krajše nedeljske skupinske izlete in se tudi sicer udeleževala vseh društvenih prireditev. Na vodniški seminar PZS v Vratih je mladinski odsek poslal enega mladince, na republiški plezalni tečaj pa dva mladince. Slabe snežne razmere so odseku preprečile organizacijo lastnega desetdnevnega smučarskega tečaja. Agilni so bili tudi markacisti, ki so markirali pot iz Polzele na goro Oljko iz paške strani, delno pa tudi na Šoštanj. Namestili so tudi nekaj kažipotnih tablic. Žal so za markiranje uporabili navadno barvo, ki je takoj obledela in bodo zato že v letošnjem letu morali vse te markacije obnoviti. Društvo si zelo prizadeva, da bi dobilo v najem župnišče na gori Oljki, ki bi ga preuredilo v planinski dom. Za ta namen je nabavilo že ves inventar. Opremo za bodočo kočjo je darovala celjska bolnišnica. Tovarna keramičnih izdelkov v Libojah pa bo društvu darovala ves potreben porcelan za 40 oseb. Društvu

tudi zelo pomaga Tovarna nogavic v Polzeli, dalje KZ Polzela, OLO Celje in Ob LO Zalec.

Za društvenega predsednika je bil ponovno izvoljen tov. Marjan Čehovin, čigar ime in delo jamčita, da bo društvo tudi v bodoče marljivo delalo in da se bo moglo na prihodnjem občenem zboru pohvaliti še z večjimi uspehi.

PD KOČEVJE. Društvo je marljivo delalo in je zabeležilo predvsem dva uspeha. Dne 16. avgusta 1959 je na slovesen način v svoji postojanki pri Jelenovem studencu za Mestnim vrhom razvilo društveni prapor, na Bračičevi šoli pa je formiralo mladinski odsek, ki že sedaj šteje 164 članov, samih navdušenih pionirjev in mladincev. Društvo namerava te mlade planince porazdeliti na razne skupine in jim tako dati priložnost, da se bodo lahko po lastni izbiri izživljali na področju, ki jim je najbolj pri srcu.

Za razvitje prapora se je društvo zelo skrbno pripravilo, žal je večji obisk preprečilo slabo vreme. Kljub temu je bilo samo razvitje prapora na dostojni višini. Kumoval mu je društveni predsednik tov. Jože Kalan. Ob tej priložnosti pa je društvo podelilo za skrb in delo pri gradnji kočje diplome tov. Nacetu Karničniku, Viktorju Kužniku, Viktorju Isteniču, Janezu Lajevcu, Dušanu Helmihu, Jožetu Kalanu in Katici Čučkovi.

Obisk postojanke je bil v letu 1959 znatno manjši od onega v letu 1958, temu primeren pa je bil seveda tudi finančni uspeh postojanke, ki je izkazal še večjo izgubo kot v letu 1958. To pa še ni vse. Nujno bi bilo potrebno adaptirati tudi postojanko — podzidati temelje in prekriti streho — za to pa društvo nima sredstev. Za finančno pomoč se je obrnilo na občino in SZDL, ki pa doslej za to nista pokazali razumevanja. Društvo bi potrebovalo vsaj 350 000 din. O najetju posojila pa ni govora, ker društvo z oskrbovanjem postojanke ne zasluži niti toliko, da bi krilo oskrbovalne stroške.

Na zboru so soglasno sklenili, da bodo odrasli člani v letu 1959 plačevali članarino 300 din.

Vodstvo društva je bilo ponovno zaupano dosedanjemu predsedniku tov. Jožetu Kalanu.

PD POSTOJNA. Da je bilo društveno delo še kar dovolj uspešno — vsaj na nekaterih delovnih področjih — dokazujejo že rezultati raznih akcij, povečano število članstva in nekoliko zadovoljivejša bilanca finančnega poslovanja.

Najrazveseljivejša je ugotovitev, da je prav mladinski odsek najuspešnejše izvršil ves ali vsaj skoraj vse prevzete naloge, da se njegove vrste še dalje množijo in da se tudi organizacijsko krepi. Društvo mu posveča vso pažnjo in z veseljem ugotavlja, da ima odsek v svoji sredi precej zavednih in delavnih članov — odličien kader bodočih društvenih funkcionarjev, ki bodo že v najbližji bodočnosti lahko poprijeli za delo. Po svojih članih, predvsem mladincih, se je društvo udeležilo mnogo nastopov, tekmovanj in manifestacij ter prirejalo tečaje in taborne, manj sreče pa je imelo z organizacijo skupinskih izletov. Izjemoma dobro je uspel izlet na Snežnik. Ni pa nobenega dvoma, da se bo tudi organizacija skupinskih izletov bolj obnesla, čim bo enkrat krepko zaživel propagandni odsek. Tako si pa urejajo člani izlete po svoji volji, obiskujejo vse planinske predele Slovenije, več pa jih hodi tudi po slovenski planinski transverzali. Pri tem se kaže tudi koristnost dela markacijskega odseka, ki predvsem po zaslugi svojega požrtvovalnega načelnika skrbi za redno obnavljanje markacij na svojem področju. Žal ni redek primer, da je komaj obnovljena markacija uničena in to po navadi na najvažnejših točkah. Več sreče je imelo društvo za gradnjo smučarske proge, ki jo je zgradilo v tesnem sodelovanju s pripadniki JLA. S tem je bila dana dobro osnova za delovanje društvenega smučarskega odseka. Obe društveni postojanki — Vojkova kočja na Nanosu in Pionirska kočja na Pečni rebri sta bili skori vse leto dobro obiskani in zadovoljivo oskrbovani. Žal ni bilo dovolj razgibano delo gospodarskega odseka, ki ni bilo na zaželeni višini in kos svojim nalogam. Vsekakor bi morali gospodarstveniki nujno spopolniti način oskrbovanja in poostri nadzorstvo tako, da bi imelo društvo od svojih postojank tudi večji finančni uspeh. Problem zase je bilo oskrbovanje Mladike, saj je neodpušljivo, da je moral daljšo dobo dežurati na postojanki sam društveni predsednik tov. Rozman. Število članov se je tudi v preteklem letu znatno povečalo in je štelo ob koncu leta skupno 369 planincev, od tega 178 članov, 77 mladincev in 114 pionirjev. V okviru 40. obletnice KPJ je društvo proslavilo svoj tradicionalni planinski tabor na Nanosu in počastilo spomin narodnega heroja Janka Premrla-Vojka. Na prireditvi je sodeloval postojnski oktet, dalje so bili navzoči zastopniki političnih in družbenih organizacij, med drugimi tudi narodni heroj Zvone iz Ajdovščine ter vsi graditelji Vojkove kočje. Mladinski odsek

je sodeloval pri vseh večjih prireditvah kot n. pr. na Dan mladosti, pri štafeti mladosti v Predjambi, največjo udeležbo pa je 47 mladih planincev pokazalo na komemoraciji v Završnici. Udeležili so se tudi mladinskega seminarja in tabora v Vratih.

PD POLJČANE. Na občnem zboru je bilo navzočih le 22 od 87 registriranih članov. PZS je poslala pozdravno brzojavko.

Najbolj pereč problem tega društva sta postojanka in razgledni stolp na Boču. Postojanka je v slabem stanju, društvo pa nima potrebnih denarnih sredstev za razna popravila. Lansko leto je prepleškalo notranje prostore in prebarvalo stene, leto prej pa je uredilo vodovod in napeljalo elektriko. Letos bi bilo treba prekriti vsaj streho, ki je v zelo slabem stanju, društvo pa povsod, kamorkoli se obrne za kako finančno podporo, naleti na gluha ušesa. Nič bolje ni z razglednim stolpom, ki so ga postavili leta 1946 iz boške jelke, za katero je znano, da ni prav trpežna. Zato tudi ni čudno če je leseni stolp na Boču dotrajal. Treba bo zgraditi nov — železen — razgledni stolp, za to pa bodo morale vsekakor različne organizacije pokazati malo več razumevanja in društvo gmotno podpreti. Društvo je že ponovno razpravljalo o tem, da bi postojanko eventualno odstopili društvu, ki bi jo lažje obnavljalo — tak predlog je bil izrečen tudi na tem občnem zboru, vendar pa je zbor sklenil, da postojanko še obdrži. Ponovno se bo namreč obrnilo za dotacijo na razna podjetja, ustanove in na ljudske odbore. Ti doslej razen ObLO Slov. Bistrica, ki mu je dal lansko leto 150 000 din, zanj niso imeli razumevanja.

Društvo je že lansko leto zabeležilo 30 letnico svojega obstoja, vendar pa namerava ta jubilej slovesno proslaviti šele letos. Markacijski odsek je na novo markiral pot od Poljčanske postaje do Doma na Boču ter obnovil markacije v Rogaško Slatino. Pri markiranju so mu pomagali tudi poljčanski taborniki. Razen tega je trasiral in markiral tudi novo pot iz Pečice na Boč. Propagandni odsek je organiziral razne skupinske izlete in sicer 6 skupinskih izletov v Kamniške Alpe, Karavanke in Julijske Alpe, osem skupin pa je obiskalo Pohorje. Tudi po slovenski planinski transverzali hodi več članov, prva Poljčančanka pa je pot od Maribora do Ankarana prehodila lansko leto. Pri železniški postaji so uredili oglasno desko, ki jo stalno dopolnjujejo z novicami. Poskrbeli so tudi za 6 vrst razglednic Boča,

ki jih prodajajo v postojanki. Vrteli so planinske filme in organizirali dvoje kvalitetnih predavanj tov. Cica Debeljaka iz Celja. Predavanja so pokazala, da se za nje navdušuje predvsem šolska mladina. S propagando v tej smeri bo društvu nedvomno uspelo vključiti v svoje vrste številno mladino.

PD ČRNOMELJ. V preteklem letu je društvo vložilo vse sile za dograditev doma na Mirni gori. S tem da so napeljali vodo, uredili sanitarije in napeljali elektriko, so vsekakor napravili velik korak naprej. Od Planine na Mirno goro so speljali novo cesto tudi za vsa motorna vozila. Dalje so uredili na postojanki zunanjo fasado in vodnjak s 26 m³ vode, uredili okolico doma, prepleskali notranjost doma, uredili lovsko sobo in nabavali več opreme. Investicije so krili deloma z lastnimi dohodki in posojili PZS, največ pa so jim pomagali občina Črnomelj, KGP Novo mesto, Elektro Ljubljana in OLO Novo mesto. Precej je bilo narejenega tudi z udarniškim delom množičnih organizacij in samega upravnega odbora PD. Največ razumevanja so pokazali delavci Gradbenega podjetja, ki so delali tudi preko delovnega časa. Da je sedaj dom elektrificiran in da je speljana avtocesta na Mirno goro, je glavna zasluga predsednika Ob LO Črnomelj tov. Koširja, saj je bilo potrebnih samo za napeljavo elektrike 12 milijonov dinarjev. Z RTV Ljubljana se sedaj dogovarjajo za postavitev relejne postaje na Mirni gori.

Društvo šteje 208 članov, ki se je v zadnjih dveh letih povečalo za 57 članov. Postojanko na Mirni gori je obiskalo po vpisni knjigi 2067 obiskovalcev, k temu pa je treba prišteti še najmanj toliko obiskovalcev, ki se niso vpisali. Pozimi je organiziralo na Mirni gori smuk, ki je zelo uspel. Z namestitvijo novega oskrbnika so promet na postojanki zvečali za 60 %. Pri tem je imelo društvo tokrat zelo srečno roko, saj je dobilo oskrbnika, s kateri mso zadovoljni gosti in društvo. Postojanka je zaključila poslovno dobo z dobičkom din 280 000. Ker je imelo društvo ogromno dela z dograditvijo doma, se ni moglo zadosti posvetiti vključevanju novih članov, zlasti mladine, in tudi ni zabeležilo večjih uspehov na ostalih delovnih področjih.

Zbor sta pozdravila tudi tov. Kočever Franc, sekretar obč. komiteja ZKS in tov. Rado Kordič, sekretar obč. odbora SZDL.

TATERNIK, Czasopismo klubu wysokogorskiego, Rocznik 34, 1959, 2—3. Značilno za poljsko revijo je, da uvaja svojo publikacijo z alpinistično kroniko. V tej številki ima res nekaj poročati, saj teče beseda o mednarodnem taboru FFM julija 1959, katerega sta se udeležila tudi Poljaka Biel in Utracki ter ob tej priložnosti preplezala Point Walker, dalje o drugih uspehih poljskih alpinistov v Alpah, o čemer smo mi že poročali po kroniki iz »La Montagne«, o ekspediciji v podzemne jame na Madžarskem in še nekaj drugih pomembnih novic. Lech Wroblewski piše o Hermanu Buhlu na prvem mestu, Adam Skoczyles o gorah v Pirinski Makedoniji, v katerih so zadnja leta plezali poljski alpinisti, Ryszard Gradzinski o Rili in Balkanu z geografskega in geološkega stališča, pa tudi s turističnega in alpinističnega. Poljsko ambicijo, da bi potrdili svojo alpinistično zmogljivost na mednarodnem torišču, kaže spet članek o Dhaulagiriju in članek »Svetovni in poljski alpinizem«. Dr. Jerzyju Hajdukiewiczu se tu pripisuje velika vloga. Prav je, da članek poudari prvi zimski vzpon po vzhodni steni Matterhorna, ki sta ga zmogla Biel in Utracki, in uspehe Poljakov v Dachsteinu. Ni dvoma, Poljaki nimajo samo ambicije, ampak se s svojimi uspehi Evropi predstavljajo kot vredni nasledniki predvojnih poljskih himalajcev in so po uspehih v Zahodnih Alpah gotovo pred nami. Ne mine leto, da nas ne bi postavili pred dejstvo, da pobirajo najtežje smeri, katerih naše naveze še niso naskočile, predstavljajo pa vstopnico v svetovni razred. Precej prostora zavzemajo speleološke novice, popisana je zgodovina odkrivanja najgloblje jame v ZDA — New Canyon Cave. Trije znani alpinisti obravnavajo poljsko publikacijo »Burza nad Alpami«, compte rendu poljskih alpinistov in speleologov o taborjenju v Alpah 1. 1957. Slede recenzije pokrajinskih planinskih glasil in podatki o dveh večjih nesrečah v gorah. Med nekrologi omenimo toplo pisan članek o pokojnem Othmarju Gurtnerju, predsedniku Švicarske ustanove za raziskovanje gora, in o Jeanu Couzyju.

TO VUNO 1959, 5—14. V reviji so se pojavili prvi tehnični opisi plezalnih vzponov, ena celo z risbo, kakršne so uvedli Francozi in so zdaj splošno v navadi. Zanimiv je tudi članek o fotografiji v tej planinski reviji. Fotografija ni ravno

na višini, klišeji so pa seveda zaradi boljše opreme lista, ki so jo uvedli 1. 1958, kar uspešni, razen seveda na ovitku, ki zdaj ni več iz umetniškega papirja. Redakcija lista poteka po starih kolesnicah. Za tiste naše plezalce, ki so pred vojno plezali v Olimpu, ima vsaka številka kako mikavnost. Nekateri tehnične motive je revija posnela tudi po francoski reviji La Montagne, ne v svojo škodo. V decembrski številki pa je omembe vreden članek o arhitekturi nekaterih zavetišč in koč s priloženimi načrti.

RIVISTA MENSILE, glasilo CAI, 1960, 1—2. Na ovitku tega zvezka je italijanska revija prinesla mojstrsko fotografijo »Koče v Tatri«, nagrajeno na II. Bienalu planinske fotografije v Trenti, kar je lepo priznanje za poljskega fotografa Pavla Mysłowskega. Zvezek prinaša dokaj zanimivo branje ing. Piera Ghiglioneja o ekspediciji v Sierro Nevado di S. Marta, o kateri smo že poročali na drugem mestu. Ghiglione piše suhoparno, vendar priteguje bralca z njemu lastno samozavestjo in nemirno strastjo za odkrivanjem neznanih gora na vseh kontinentih. Zanimiv avtor je tudi Dieter Hasse. Z njim je revija odprla svoje strani prvoborcu najmodernejših ekstremnih smeri. V živahnem stilu popisuje Hasse vzpon preko La parete Rossa della Roda di Vael. Revija je v smislu dosedanjega načina redakcije s tem avtorjem pridobila, saj je vedno rada dajala streho »asom« svetovnega alpinizma, tudi če niso pripadali italijanskemu narodu. Smer, ki sta jo zarisala v Parete Rossa Brandler in Hasse, je fantastična. Za gorske reševalce je instruktiven članek o GRS v Nemčiji, napisal ga je Fulvio Campiotti, ki je pisal tudi o naši GRS. Za poznavalce planinske vodniške literature ima mnogo paberkov Lavinijev članek »Ob 25-letnici Guida dei Monti d'Italia«. Imajo jih 18, v vrednosti 180 000 000 lir. Obsegajo 10 021 strani, imajo 539 celostanskih slik, 1692 skic in 17 topografskih kart 1 : 250 000. Isti avtor poroča tudi o VIII. filmskem festivalu v Trentu, kjer se Jugoslovani doslej še nismo plasirali oziroma nismo pokazali dovolj volje, da bi se uveljavili. Kakor vsak zvezek prinaša tudi ta izčrpane društvene novice CAI in o posameznih sekcijah. Iz njih je razvidno sistematično delo CAI, pomembnega činitelja italijanskega tujskega prometa.

T. O.

SODNIJA IN PLANINSTVO do zadnjih let nista prišla v stik, zadnja leta pa je v Švici, Nemčiji in Avstriji prišlo do nekaterih takih nesreč, o katerih je morala potekati tudi razprava pred sodnijo.

Dr. Hans Hanke, urednik »Bergsteigerja«, pravi, da je treba presoјati vse take primere z več vidikov. Ali naj se ugotovi odgovornost pred sodnijo pri vseh takih nesrečah, ki jih ni povzročila višja sila (zapadno kamenje, strela i. p.)? Kdo ima pravico s prijavo sprožiti preiskavo vseh takih nesreč? Kako priti do zapriseženih planinskih strokovnjakov? Ali naj sodi sodnik, ki ni planinec, s pomočjo porotnikov, ki so v planinskih zadevah doma? Posebno težko bo dobiti strokovnjake, ki bodo znali presoditi, kje preneha prostost in svobodna volja, začne pa se lahko mišljeno ogrožanje človeškega življenja. Vprašanje je tudi, ali ima sodstvo pravico natikati brzde zimskemu in letnemu alpinizmu. Mnenja so zelo deljena, saj je tu več kot drugod odvisno od tega, koliko čuta odgovornosti ima posameznik. Sodna praksa prihodnjih let bo gotovo na marsikakšno gornje vprašanje odgovorila. Spričo množičnosti planinstva ni nič čudnega, če je do tega prišlo.

TEHNIZACIJA GORA se rada opravičuje z geslom, da so gore za vse. Tudi mi smo že nekajkrat to zapisali. So pa ljudje, ki mislijo drugače, češ, če so gore za vse, potem nobeden ne bo imel kaj prida od njih. Pravijo, da vsakomur dajo svoje, nekemu veselje, drugemu strah, tretjemu lahko smrt. Mnogim pomenijo senzacijo in kdor to senzacijo prav razume in eksploatira, temu dajo denar. Gore pa naj bi pripadle, po mnenju nekaterih, samo tistim, ki jih ljubijo, ki imajo do njih pravo notranje nagnjenje. Tu pa smo že tam, kjer je težko kaj ukrepati in presoјati od zunaj. Dobro, da je svet pisan, ljudje pa med seboj različni, tako da se ni bati pritiska vseh ljudi na vse gore. Tudi gore so različne in mnogo jih je. Ni se bati, da bi človek na vsak kucelj speljal žičnico.

TIČARICO, osamljeno goro, mimo katere gre na desetisoče planincev sleherni poletje in, upajmo, da bo v prihodnje mimo nje drčalo vedno več smučarjev, je opisala avstrijska planinka L. Buchenauer v glasilu DAV. L. 1950 je bila v Julijskih Alpah v prvi avstrijski skupini, ki je pō vojni prišla v naše gore. Tičarice in svojega samotnega vzpona na ta lepi vrh ni

mogla pozabiti in je opis objavila v novembrski številki imenovanega glasila. V isti številki piše dr. Zechmann o zavarovanih poteh v gorah ter omenja v isti sapi Triglav in Matterhorn. Pisec da obojim prav, tistim, ki so zoper in ki so za zavarovane poti. PZS, pravi, ima malo alpskega sveta, zakaj ne bi s takimi potmi omogočila dostope na čim več vrhov. Matterhorn pa je tako lepa gora, da si nanjo želi priti na tisoče in tisoče planincev. Zakaj jim ne bi segli pod pazduho s klini, žicami, skobami, čeprav s tem goro nekako »ponižamo«, ko ji ponosni greben »naščetinimo«. V članku omenja tudi novo italijansko pot na Mangrt, ki da je nastala iz političnih razlogov pō vojni. Pravi pa, da naši granicarji odtlej nikomur ne branijo dostopa pō lažji poti čez Travnik, če se le izkaže s pravimi papirji. Zechmannov članek se konča s skepsō nad bližajočo se VII. stopnjo težavnosti in nad vedno bolj naraščajočim prometom v gorah.

HRUŠKA V DHAULAGIRIJU je smer prvih ekspedicij na Dhaulagiri in zdaj nanjo nobeden več ne misli. Med taborem III in V je v »hruški« vse plazovito, a najbolj hruškin ozebnik. Dalje so tam težave v suhi skali. Za tabor V so morali prostor pridobiti z razstreljevanjem. Težavna je pot prav do vrha. Nova pot, ki so jo lani preskusili Avstrijci, ima popolnoma drugačno karakteristiko: je relativno varna, težaven je samo led, ves čas nudi prostor za taborjenje, v sili luknje v ledu, od 7200 m dalje ni težav. Kljub temu niso bili kos viharju, ki je iz njihovih taborov naredil brodolom.

SARVAČOM je himalajski vrh, na katerega so se 25. okt. 1959 povzpeli Japonci in to kar šest moč istočasno. Postavili so štiri tabore, bazo so imeli v višini 3850 m. Prvotno so mislili na Langtang-Lirung (7923 m), hudo deževje pa jih je napolnilo k skromnejšemu cilju. Za reklamo japonskemu, ne preveč razvitemu alpinizmu tudi to nekaj pomeni.

KANJUT SAR (7760 m) je bil najvišji doslej neraziskani vrh v Karakorumu. L. 1959 so mu stopili na teme Italijani, kakor smo že poročali. Ekspedicija je imela 10 ton prateža, v Ravalpindiju se je ustavila 15 dni zaradi slabega vremena. V Nagarju so najeli 500 nosačev. Po ledeniku Hispar so morali prodirati 50 km, dokler niso prišli do stranskega ledenika Khani Basa. Tu so jim pobeg-

nili vsi nosači, ker so se zbalci snega. To jih je spet zadržalo za ves teden. Temeljno taborišče so postavili v višini 4850 m. Izbrali so jugovzhodno stran ter tu postavili tri tabore. Hud snežni metež jih je blokiral v taboru II. in III. Komaj so dosegli spet bazo. Pri sestopu se je močno poškodoval šerpa in kmalu nato umrl. Ko se je zvedrilo, so hitro razpeli še tri tabore, šestega v višini 7000 m. 19. julija sta odtod nastopila proti vrhu Jean Bich in Camillo Pellissier. Pri tem je Jean Bich močno ozebel na rokah. Pellissier je sam prodiral proti vrhu in tu zasadil poleg pakistanske še italijansko zastavo.

2000 HOTELOV IN PENSIONOV s 50 000 posteljami ima Švica na razpolago v 120 krajih z zimsko športnimi napravami. 127 gorskih železnic in 350 vzpenjač, žičnic in vsakovrstnih liftov skrbi za lagoden promet smučarjev, drsalcev in zimoviščarjev vseh vrst. L. 1957/58 so v decembru, januarju, februarju in marcu zabeležili v Švici 4 100 000 nočitev.

BATURA — MUSTAGH ekspedicija, ki so jo lani organizirali Angleži, ni dosegla svojega cilja, kote 7785 m nad ledenikom Batura, a ne samo to. Vseh pet članov ekspedicije je izginilo v snežnem viharju, ki se je tedaj, v drugi polovici julija 1959, razbesnel nad Karakorumom. Dr. Warburton, Hirschbichler, študent Martin Günnel, Edmonds in pakistanski padalec Jim Sherjan so petorico iskali 10 dni, a niso našli nobene sledi za njimi, naprosili so zato za pomoč pri iskanju še nemško in italijansko ekspedicijo, 4. avgusta pa so z iskanjem prenehali.

INDIJSKA VOJSKA na Črnem vrhu v Himalaji. Kapetan Džangdžit Singh je na ta 6381 m visoki vrh pripeljal svojo artilerijsko edinico. Isti kapetan je uspešno vodil indijsko ekspedicijo na Čo Oju.

NEPALCI bodo šli na Anapurno II pod vodstvom angleškega vojaškega atašēja polkovnika Robertsa. Anapurna II je visoka 7937 m. Nepalska vlada je že privolila. Kaj bi ne!

AMERIKANSKA EKSPEDICIJA 1960 bo v Himalaji skušala ponoviti francoski uspeh na Anapurni I., Člani ekspedicije iz American Alpine Cluba (Humphrey, Noxon, Crouk in Dunn). Ekspedicija bo ostala v Himalaji vse do novembra 1960, in sicer v vzhodni Kanjirubi, severozahodno od Dhaulagirija.

DR. MAX OECHSLIN, znani dolgoletni urednik švicarskega planinskega glasila, je bil imenovan za častnega meščana kantona Uri.

AVSTRIJSKA PLANINSKA MLADINA je lani počastila nadvojvodo Johanna tako, da je v Meranu, kjer je pokopan, postavila šotore skupaj z Južnimi Tirolci in priredila spominsko slavnost na nadvojvodovem grobu. Seveda je imela stvar svojo politično barvo. Južnotirolski gorniki so obljubljali, da bodo vedno zvesti svojemu narodu. Zoper to nimamo nič, pač pa smo zato, da bi koroški Slovenci, ki prebivajo v eni najlepših avstrijskih dežel, imeli enake pravice, kakršne Avstrijci zahtevajo za tirolsko manjšino v Italiji.

JEZERA V SALZKAMMERGUTU so od lani vsa zaščitena. Jezer je 14, na nobenem od njih ni dovoljena vožnja z motornim čolnom. Med 15. marcem in 30. sept. pa tudi z navadnimi čolni tam, kjer ob bregovih raste vodno rastlinje. V Avstriji so planinske organizacije avtomatično prištete med turistične činitelje.

CAMPANILE COMICI imenujejo tudi »Il Salame«, ker je res podoben salami. Severno steno sta kot prva preplezala 28. in 29. VIII. 1940 Emilio Comici in S. Casara. Vstopila sta po prečnici, sicer pa je smer direttissima. Zdaj sta Jörg Lehne in Dieter Hasse smer izravnala tudi pri vstopu. Jörg Lehne je izjavil, da je smer enako težka kakor steber Tofane ali jugozapadna stena Marmolate. O Comiciju govori z respektom, kaj bi ne! Stena, pravzaprav orjaški obelisk, je visoka 350 m.

FRANC WENTER je umrl lani v 83. letu. Spadal je med elito dolomitskih vodnikov, poznal pa je tudi Zahodne Alpe, Dru in La Meije. Z Merzbacherjem je bil na ekspediciji v Tien-Šanu. Kot vodnik je delal še čez 70. leto. 73 let star je še vodil kot prvi v navezi pri prečenju Vajolettskih stolpov, stodvajsetič to turo v svojem življenju.

NASVETI ZA STAREJŠE PLANINCE (čez 50 let). Dihajte s »trebuhom« ne s prsnim košem, kar je izdatneje in manj naporno. Zato nosite raje naramnice, ne pasu. Vdihavajte in izdihavajte skozi nos! Dokler to zmorete, srce ni preobremenjeno. Če tega ne zmorete več, dušajte. Temeljito izdihnite, da bo dovolj prostora za »nov« kisik. Dihanje je izredno važno, z njim podpiramo delo srca, ker je v

najožji zvezi s krvnim obtokom. Če primanjkuje kisika, srce to takoj začuti. Zato dihajte globoko, še preden vas k temu prisili breg. V breg se ne vzpenjajte takoj, kajti starejša srca potrebuje 15 minut, da se adaptira na strmino. Zelo važna je pri adaptaciji srca, pljuč in mišic prehrana in presnova. Prehrana bodi lahka, lahko prebavljiva, koncentrirana (ogljikovi hidrati, med, rozine, dateljni, fige, suhe banane, suhe češplje, orehi, limone, zjutraj pa kaka močnata kaša. Sveže sadje vsebuje preveč vode). Pozimi je treba poskrbeti za maščobe (najbolje surovo maslo). Za pijačo je najboljša voda s citrono. Trikratni obrok pri prehrani je za starejšega planinca čez in čez dovolj. Preveliko tega seveda hodi v napoto. Shujševalne kure za »močnejše planince« so torej na mestu.

18 ŠOTOROV z vso opremo, z zračnimi blazinami, vrvmi in drugim »premoženjem« so morali lani prepustiti Avstrijci viharjem na Dhaulagiriju. Nosači niso bili kos, ekspedicija je morala pobegniti z največjo naglico.

ŠTIRI MESECE ZAPORA je dobil E. Domes iz Dachaua, 61 let star. V njegovem spremstvu se je ubila 15-letna B. Jäger, ko sta se vračala s Zugspitze skozi Höllental. Deklica ni bila dobro opremljena, Domes pa jo je kljub temu silil k tveganemu sestopu. Sodišče je upoštevalo manjšo prištevnost obtoženega, sicer bi bila kazen še večja.

PERLONSKÉ VRVI so zadnja leta že skoraj izpodrinile konopljene. Alpinist opremljen s konopljo, je danes že redek. Vendar imajo perlonske vrvi v primeri s konopljenimi tudi svoje pomanjkljivosti. Da bi te ne prišle do izraza, svetujejo naslednje: Če se s perlonsko vrvo spuščaš, se ne spuščaj prehitro, ker se perlon pri ca. 280° topi. Ne uporabljaj pri vrvi nobenih ofenzivnih kemikalij. Ne izpostavljalj vrvi trajnemu vplivu ultravioletnih žarkov. Vsi poliamidi se namreč v tem primeru depolimerizirajo in izgube tako svojo nosilnost. Nobenih trdnih vozlov v prisojni steni! Čim opaziš, da se tvoja vrv stara, jo penzioniraj, koristilo bo tebi in vrvi. Ne peri vrvi s toplo vodo, mrzle pa se sama pri plezanju nabere. Kupuj samo tiste znamke, pri katerih dobavljač jamči, da v vrvi ni nobenih vzlatih mest in da so strokovno preizkušene. Skratka, tudi perlonsko vrv je treba negovati.

PLANINSKA LITERATURA doslej ni našla kaj prida priznanja, čeprav je je precej in se precej bere. Pomislimo samo na planinsko literaturo zgolj informativnega značaja: Vodiči, knjige o alpinistični tehniki, o planinski favni, flori, orografiji, zgodovini planinstva, opisi vzponov, monografije, biografije znanih alpinistov, nedvomno kvantitativno bogata pisarija, še pri nas, kaj šele drugod. Avstrijec Greitbauer je s svojo knjigo »Die Gestalt des Bergsteigers« prinesel v planinsko literaturo znanstveno psihologijo in psihoanalizo. Te informativne planinske knjige imajo po navadi napako, da pisici očitujejo včasih umetniške ambicije, čeprav jih njihov slog ne prenese in niso utemeljene.

Kritiki današnje planinske literature imajo pred seboj O. E. Meyerja, G. E. Lammerja, Maduschko in morebiti še Kugyja. Po njih merijo današnja pisarija in zato jim današnja ni všeč. Kritiki tudi ne pomislijo, da so časi odkrivanja Alp že davno mimo in da je vsebina današnjih vzponov nujno drugačna. Slovstvo, ki ga lahko merimo z umetniško-literarnimi merili, planinski roman, novela, povest pa je pristna samo tedaj, če z umetniško resnico upodablja človeka, ki je z vso svojo eksistenco navezan na gore, torej hribovec. Če to ni, bi obravnaval tak planinski roman le psevdoproblem. Primer za planinski roman bi bil znani Hemingwayev »Starec in morje«, če bi namesto morja bile gore. Lažje bi bilo priti do planinske tematike v liriki z njenimi občutji in notranjo podobo predmetov, ob katerih pesnik čustvuje. Alpinist, gornik bo torej zelo težko veljavna osebnost v romanu ali povesti, ker ne bo prepričljiv. Rousseaujevsko razočaranje nad mestom bi danes le težko postavili za idejno podstavo romana, ker gre pri tej miselnosti zoper civilizacijo za eksistenco v višjem smislu besede, poleg tega pa roman ne more prepričati z mislimi, z idejami, marveč s podobami, z značajmi, ki ideje nosijo. Poleg tega z naravo povežani ljudje ne ljubijo psihologiziranja, boje se notranjega kaosa in oddaljevanja od predmetnosti. Zato planinsko spisje ostaja nekam konservativno. Izsledki psihoanalize so namreč v roman, v slovstvo zanesli obveznost psihologiziranja. Surrealizem, psihoanaliza, ekspresionizem, to so stvari, po katerih ljubitelj narave, čudeža, ki je resničen in zaresen, ne sprašuje. Njegovemu okusu bolje ustrežata simbolizem in nova romantika.

Pri nekaterih boljših sodobnih piscih, posebno pri Francozih, opazimo vpliv eksistencializma. Ekstremni alpinist lahko

zaide v ekstenzionalistično miselnost (à la Heidegger in Jasper, manj po literarni modi Sartresa). Verjetno pa gre tu le za mikavno priložnost, da se ob gorniških doživetjih čustvuje po načinu eksistenzialistov. Pojem »skrbi« ni nujno isti kot pojem »strahu« ekstremnega alpinista, ki ga plezanje pritira na rob Niča. Blizu teh stvari je tudi Bergsonov vitalizem.

Kar zadeva obliko planinskega spisa, je v stalni alternativni, ali naj ostane pri klišeju ali naj išče nov izraz. Nastanek klišeja je treba razumeti, ker je tematika zožena, potek vzpona povsod isti, enak ali vsaj podoben. Ta stereotipnost se nujno pozna pri slovarju planinske pisarije in seveda ni prijetna in utegne vzbujati pri avtorjih in pri bralcih krizo. Dobri avtorji se seveda šablone izogibljajo, iščejo nov izraz, novo metaforiko, sodobno. Eden takih avtorjev, ki se mu to le včasih posreči je Rebuffat (ledeniki v mesečini so miniatura rimske ceste; Eigerjeva severna stena kakor »rulo« i. p.).

CLAUDE KOGANOVA iz Nizze je verjetno preminula 2. okt. 1959. Dobrih 14 dni prej je postavila z 200 nosači bazo v višini 5600 m pod Čo-Oju, preživela z vso ekspedicijo monsum, nato pa jo je preizkušal »rep« tega monsuma, ko je postajljala v višinah 6400, 6600 in 6800 I., II. in III. taborišče. 1. oktobra je bilo postavljeno taborišče IV. na 7100 m, nekako tam kakor Lambertovo I. 1954, samo 200 m južneje. Claude Koganova, Claudine van der Stratten in šerpa Ang Norbu so se tu utaborili z namenom, da prodro proti vrhu, če jim bo vreme in stanje dovoljevalo. Iz tabora IV. je Claude Koganova poslala poslednje sporočilo. Dopoldne je bilo lepo, zdajci pa se je vreme spremenilo: postalo je neverjetno vroče, začelo je gosto mesti, nikamor se ni več videlo. 2. oktobra je bilo prav tako. 3. okt. je odšel sirdar Wongdi (sirdar na Jannu) proti taboru IV, zašel pa je v tak orkan, da ni mogel naprej. O kaki reševalni akciji za jurišno navezo na 7100 ni bilo več govora. Wongdijev spremljevalec Šhovang je ostal v plazu, Wongdi se je iz njega po dveh urah rešil, z ozeblinami na rokah. Šele 4. oktobra se je vreme začelo vedriti. 5. oktobra so z daljnogledom že lahko videli, da je tabor IV pobral velikanski plaz. 11. oktobra je stopil na to mesto Jean Franco in ugotovil, da je jurišna naveza postala žrtev plazov. Ta hipoteza je neizpodbitna. Verjetno niso niti poizkušali priti na vrh. (1. okt. popoldne.) Plazovi so začeli grmeti 2. oktobra okoli 10. ure dopoldne. Torej

so najverjetneje ždeli pod šotori, ko jih je pokosila kruta bela smrt.

CIMA SU ALTO je lani zabeležila ob koncu avgusta 20. ponovitev Livanosove smeri v severozahodni steni. Vsi klini so ostali v smeri. Prva sta smer preplezala brata Grobmann, stara 18 in 17 let.

TORRE WINKLER ima severovzhodni greben, imenujejo ga »nebeški« greben, visok je 230 m. B. de Francesch in G. Romanin sta ga 25. in 26. julija 1959 prva preplezala in porabila pri tem 120 normalnih klinov, 10 svedrovcev. Seveda ekstremna smer!

RÉNÉ DESMAISON je v decembrski številki 1959 v obliki dnevnika popisal vzpon po direktnimi v Zapadni Cini. Ker je francoski alpinistični kader med najambicioznejšimi navezami na svetu, naj njegov opis povzamemo v izvečkih. Najprej se spomni Cassinovega in Rattijevga vzpona I. 1945, s katerim sta se po polici z severovzhodnega grebena izognila 200 m spodnjemu previsnemu delu stene. Kljub temu imenuje nujno plezanje izjemno. L. 1957 sta Desmaison in Couzy ponovila Cassinovo smer, l. 1958 pa sta že zabila prve kline v direktno, o kateri sta l. 1957 samo sanjala. Odločila sta se, da bosta poskusila levo od vpadnice Cassinove smeri, po počih, ki se v previsih previja proti levemu delu stene. Višina metrov. Kmalu sta spoznala, da je povra- je pokazalo, da je Weber proti temu. Med previsnega dela stene je tudi tu nad 200 tek mogoč, kajti po vrvi tu ni možno, ker stene ni mogoče doseči z nihanjem. Bolje bi tudi bilo plezati v štirih zaradi aprovizacije. Torej popolnoma nov stil plezanja, pravzaprav ekspedicija. Zato sta vzpon preložila na naslednje leto.

Predlagala sta Švicarjema Webu in Schelbertu, da bi plezala z njima, pa se pokazalo, da je Weber proti temu. Med tem je pobrala gorska smrt Couzyja, preden se mu je izpolnila vroča želja, da bi svoje ime urezal v previse Zapadne Cine. Preden je Desmaison odšel v Himalajo, je vzpodbudil za Cimo tri odlične plezalce: Bernarda Lagese, Pierrota Kollmanna in Pierra Mazeauda. Aprila 1959 sta Švicarja prvič vstopila in prišla 100 m visoko.

22. junija je prihod Francozov vzdignil alarm med cortinskimi ververicami. Najprej Švicarja, zdaj pa se »izkrcavajo« še Francozi! V zavetišču Auronzo jim je oskrbnik Mazzorana postregel z najboljšo sobo. Opreme so imeli toliko s seboj, da se je soba takoj spremenila v skladišče. 29. junija zjutraj so bili na stezi pod

fantastičnimi stenami Cin, do katerih dež skoraj ne pride, ker so tako previsne. Tedaj so v ranem jutru zagledali veverice, ki so prinašale zajtrk svojim ljudem v steni. Bili so visoko v švicarski smeri, že nad velikimi strehami. Francozi in Italijani se predstavijo. Francoski načrt Italijane iznenadi. Lino Lacedelli, ki je tu kot gledalec, jim odsvetuje, češ da imajo za to premalo opreme. Lacedelli je as, ni čudno, če so se Francozi zamajali. Vendar ne za dolgo, kmalu so ob Couzyjevih klinih posvetili svoje misli velikemu pokojniku. Vzdignili so se dva raztežaja, tedaj pa je začelo snežiti. Sestopili so. Ponoči je zapadlo pol metra snega, naslednji dan pa je spet sijalo sonce.

Naslednji dan, 30. junija, sta Pierrot in Bernard zdelovala naslednji raztežaj, en sam previs. Dosegla sta komaj višino lanskega leta. 90 m stene, ne najtežji del, torej v dveh dnevih, to ni kaj prida obet za naslednje dni. 1. julija sta se »vpregla« Pierrot in René. Prišla sta do »luske«. Prostor je bil primeren za bazo. Do luske sta prišla po skrajnih naporih. Obdelovala sta steno s kratkimi kladivi, pred prahom in odkruški pa so ju pri tem varovali naočniki iz plastične mase. Ko sta prišla na lusko, sta imela vse odrgnjene in ranjene roke, Pierre pa je imel več ran tudi na glavi.

2. junija sta ob dveh zjutraj v steno vstopila Schelbert in Weber v italijansko-švicarsko smer.

3. julija sta Švicarja zavila proti Kasparkovemu bivaku. Francoza sta bila še vedno na luski, s 100 klini, več jih nista premogla, ker še ni bil čas, da bi jih za seboj izbijali. Če bi se bilo treba umikati iz smeri, bi bilo v previsih nemogoče zabijati kline. Napredovanje je sprva potekalo še kar hitro, nato pa vedno bolj počasi. Klini niso prijemali, vsak meter je bil tvegan, naporji so bili ekstremni, rabila bi bila vsaj 250 kratkih klinov. Pet dni je poteklo, polovica stene še ni bila pod njimi. Desmaisonu je šlo na jok. Kakšno razočaranje! Tedaj sta se izpulila dva klina, tretji je zdržal. Desmaison je zapovedal umik. Pozno ponoči jih je sprejel Mazzorana. Razložili so mu: »Več opreme, več lir, več morale, prenaporno, gremo v Francijo.«

4. julija so pospravljali, ko je zdajci Mazzorana planil v sobo in jih zdržal: »Ne hodite proč, dobili boste potrebno opremo in brašno. Preveč ste se naprezali, da bi zdaj odšli. Počivajte dva dni, jejte, kar vam srce poželi, bodite kakor ste doma.« Pred tem je sprejel telefonsko sporočilo. Njegova prijaznost jih je premagala.

5. julija sta Bellodis in Franceschi vstopila za Švicarjema in ju dohitela v Kasparkovem bivaku.

6. julija spet naskočijo Francozi. Pierrot in Bernard sta v rezervi. Spodnji del nekako hitro zmaguejo. Desmaison in Mazeaud bivakirata v »gugalnici«, ker ni nikjer prostora, da bi sedli, kaj šele legli. Do sem sta plezala v rokavicah, da bi varovala roke. Ko sta si uredila bivak, sta zlezla v tople jopiče in zaspala vise, kakor fige, kakor dva netopirja. Izpod vznožja stene sta jima Bernard in Pierrot voščila lahko noč in se odpravila v zavetišče. Komfort je relativna stvar. Plezalcev v bivaku praznina pod njima ni motila, od časa do časa sta zaspala. Visela sta 150 m nad gruščem. Če bi padla, bi padla kakih 20 m stran od stene naravnost vanj. Italijani so ta dan prišli na vrh.

7. julija sta Schelbert in Weber izstopila po Cassinovi smeri. Francoza napredujeta, s klini, z zagozdami, s stremenji, tudi s prostim plezanjem, naporno, s premagovanjem skrajnih težav. Drugi bivak v steni je bil udobnejši, vsaj naslonila sta se lahko. Zjutraj jima je Mazzorana poslal steklenico vroče kave, kruha z maslom. Dan je potekal spet v napornem delu, zvečer pa sta poslala sporočilo rezervi, naj vstopi.

9. julija sta naredila komaj 50 metrov višine. Četrty bivak sta prebila spet v gugalnici, na 10 metrov vsaksebi. Bernard in Pierrot sta prišla komaj do prvega bivaka. Zgornja naveza je pretolkla nemirno noč, polno dvomov. Toda zdaj ni več govora o begu iz stene. Bila sta preveč v krčih, da bi kaj jedla, preveč utrujena, da bi spala. 10. julija sta do smrti utrujena zdelala poslednje previse, 300 m nad gruščem, ves čas v stremenih. Ko sta prišla v lažji svet, sta zagnala tak vrišč, da so ju slišali daleč naokoli. Izbrala sta mesto za peti bivak, tu sta se lahko stegnili. Čeprav utrujena, čeprav že dva dni brez vode, sta pela v temno noč.

Naslednji dan, 11. julija, sta bila ob polpetih popoldne na vrhu. Sprejeli so ju Mazzorana, Giovanna Mariotti in še dva cortinska vodnika s steklenicami piva. Kakšna gentilezza, baje doma samo v Dolomitih, v Auronzu, v Cortini, kakor pravi Desmaison.

Desmaisonov dnevnik je opremljen s fantastičnimi slikami plezalskih detajlov v strehah, s posnetki bivakov, traverz in aprovizacije. To je v resnici nov stil, stil, ki si ga pred nekaj leti še nismo mogli predstavljati.

FRANCOSKO SMUČARSTVO v olimpijskem letu 1960 je obravnaval v francoskem planinskem glasilu Jacques Philippe. Razvilo se je pravzaprav po l. 1930, to je včeraj. Vojna ni zavrla razvoja, v Francoski smučarski zvezi je skoro 1000 klubov s 150 000 člani (Fédération Française de Ski). Zveza je ena od najmočnejših športnih zvez v Franciji in se krepí s propagando, s klubskimi tečaji, z biltenom Zveze i. dr. Mnogo je pripomogla Ecole Nationale du Ski Français (SNSF državna šola za smučarje), ki je učila enake gibe po enaki metodi, uveljavljeni v Ecole de Ski et d'Alpinisme (ravnatelj Jean Franco v Chamonixu). Bilo je mnogo debat, če je ta centralizacija smučarskega pouka smotrna, mnogo se je govorilo, da mora biti kristianija, ki jo te šole uče, še bolj sproščena, tekoča, a konec koncev je bila tu masa spretnih smučarjev, ki se ni držala zglajenega smučišča okoli hotela. Poleg tega je od l. 1945 do 1959 zraslo 7 velikih teleferik, število hotelov na smuških terenih je zraslo od 325 na 800, število smučarskih vzpenjač pa od 27 na 167. Smučarstvo se propagira v radiu, televiziji v časnikih in žurnalih. Francoski asi v alpskih disciplinah so Bonlieu, Bozon, Vuarnet in Perillet. Njihov trener Honoré Bonnet jih je poslal v Kalifornijo v Squaw Valley z največjimi nadami. Te se niso izpolnile v toliki meri, kakor so Francozi pričakovali, priznati pa je treba, da so se vsaj v alpskih disciplinah razmeroma dobro odrezali.

O HERMANNU BUHLU je napisal zanimiv članek znani francoski planinski publicist Alain de Chatellus. Za motto članka je zapisal misel G. Dimaija: Vsak lahko ponovi, kar je storil drug. Ekstremne stvari lahko doseže samo človek, v katerem je velika volja, navdušenje poleg naravnih darov. Malo je športov, ki bi toliko terjali od človeka kot alpinizem, tolikšno moralno-intervencijo nad močjo srca in mišic. Med velikane alpinizma je treba šteti Buhla, postavil je v senco vse druge. Kar je storil on, ne bo ponovil nobeden — Dimajjeva misel pri njem ne drži. Južna stena Taeschorna, samovzpon po Comicijevi smeri v severni steni Velike Cine — edinstveni vzpon za vse čase, in vendar nič proti temu, kar je nadčloveškega storil na Nanga Parbatu. Šestnajst ur je trajal samotni vzpon na to goro, bil je brez prave opreme, brez kisika, skoro brez živeža, bivakiral na eni nogi oprt na smučarsko palico in vendarle je prišel nepoškodovan iz te neverjetne avanture v višini 8100 m.

Kakor je Van Gogh zapustil več avtoportretov, značilnih za posamezna obdobja svojega ustvarjanja, tako so Buhlovi vzponi neizbrisni odtisi njegove enkratne alpinistične osebnosti. Ni bil atletsko grajen, imel pa je železno naravo, s katero je zmagoval povsod, ostal pa pri tem preprost in skromen. Neverjetna je bila njegova zmogljivost, najtežji vzponi v Alpah, v katerih so drugi obvezno bivakirali, so mu bili komaj za en dan. Prišel je prepozno, da bi utrl važnejša nova pota. Samo v Himalaji bi se lahko izkazal, toda drugi so se ga pri tem kar bali, nič kaj radi ga niso vzeli s seboj, bil je premočan zanje. Po Nanga Parbatu je dosegel še Broad Peak, pri tem pa dobil pravo »anestezijo« za nevarnost in našel svoj konec nenavezan v višini 7000 m, v snežnem metežu; na grebenu, polnem opasti, ga je prepustil njegov animalični čut usodi velikih gornikov.

Buhl je pisal o svojih gorah, kakor je živel v njih, lahkotno in preprosto.

OB SMRTI CLAUDE KOGANOVE je francoski predsednik vlade na predlog ministrstva za prosveto (Education nationale) izdal »l'ordre de la Nation«, v katerem je na kratko označil osebnost velike alpinistike in njena dejanja v Alpah in v Himalaji.

153 KM NA URO — s smučmi so drveli na 800 m dolgem smučarskem dirkališču italijanski in francoski smučarji. Naklonina 45°. Toda to še ni rekord. L. 1952 je Zeno Colo dosegel 159 km na uro.

MUSTAGH ATA (7546 m) je vrh v Pamiru, v Sinkiangu. Kirgiški pastirji verujejo, da je na tem vrhu modro jezero, obdano s travo, ki se nikdar ne posuši. L. 1894 je švedski raziskovalec Sven Hedin prišel do višine 6800 m, l. 1947 pa je angleški alpinist Eric Shipton dosegel višino 7000 m. L. 1956 je stopila na vrh kitajsko-sovjetska ekspedicija. To leto so se začele zanimati za alpinistiko tudi Kitajke. L. 1958 je organiziral ekspedicijo kitajski planinski klub (Club Alpin Chinois), komaj ustanovljen. Ekspedicija je štela 36 moških in 11 žena. Po osmih dneh vzpona so postavili bazno taborišče, nato pa v višinah 4500 m, 6200 m, 6800 m in 7200 še štiri taborišča. 7. julija je iz višine 7200 m poskusilo zadnjo etapo vzpona 8 žensk in 25 moških. Brez kisika so po hudih naporih dosegli vrh. 8 Kitajk je pri tem potolklo ženski višinski rekord Claude Koganove.

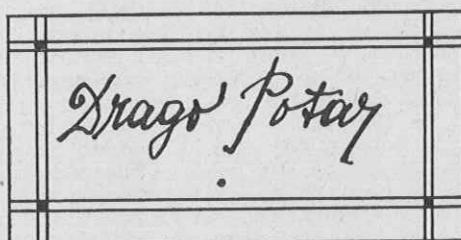
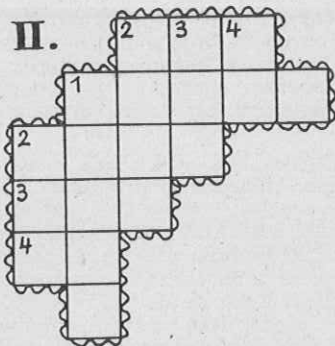
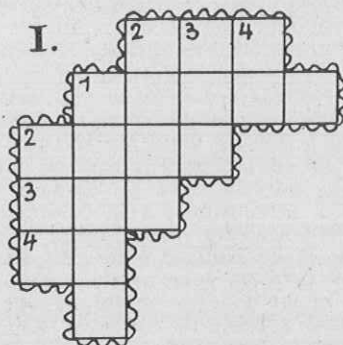
Mladim planincem

Magična lika

Oba lika sta sestavljena iz istih besed, ki pa imajo dvojni pomen.

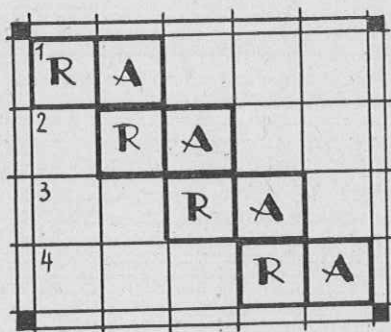
I. lik: 1. Alpska dolina pod Triglavom, 2. alpska dolina pod Triglavom – alpska dolina pod Triglavom, 3. trije samoglasniki, 4. dva enaka soglasnika.

II. lik: 1. Duri, 2. geometrijski pojem – živalska hrana, 3. trije samoglasniki, 4. kratica slovenskega tednika.

POSETNICA

Katero goro v Bohinju je obiskal lani?

Isti črki

Ugani štiri besede, izmed katerih ima vsaka črki RA, ki smo ju že vpisali v lik. Besede pomenijo:

1. Gora blizu Prisojnika v Julijcih (2601 m),
2. gora v Kamniških Alpah (2253 m),
3. poln gora,
4. gorska reka, ki se pri Kranju izliva v Savo.

Rešitev

Vodoravno: 1. Triglav, 7. Razor, 8. Amor, 9. ta, 10. Velebit, 12. in, 15. Križ.

Navpično: 1. Travnik, 2. rame, 3. Izola, 4. gore, 5. LR, 6. Vrata, 9. ti, 11. bi, 13. NR, 14. AZ.

Rešitev: Storžič, Travnik.

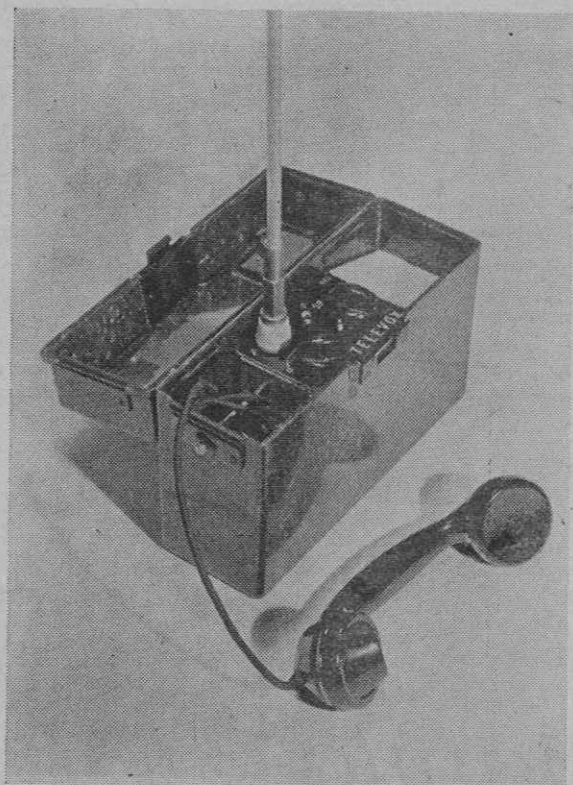
Rešitev: Trisul.

Rešitev: 1. L, 2. PL, 3. LEP, 4. ALPE, 5. PLEŠA.

REŠITEV

Podrta gora.

Največji proizvajalec
elektronskih
naprav in
elementov za
elektroniko
v državi

- IEV — aparature za brezžične zveze
- IEV — televizijske aparature za studije in industrijo
- IEV — merilni instrumenti za splošno uporabo: kemijo, kmetijstvo, medicino in delo z radioizotopi
- IEV — tranzistorji, diode, upori, kondenzatorji, feriti, keramika, bakelitni in kemijski izdelki, kristali
- IEV — pomeni kvaliteto in tradicijo

RADIOTELEFON OM2

Sprejemno oddajna postaja za simpleksne zveze na kratkih valovih. Izhodna moč 50 W, frekvenčno območje 1,5 do 5 MHz; napajanje iz omrežja 220/110 V, 50 Hz ali iz 24 V akumulatorske baterije.

ZAHTEVAJTE INFORMACIJE!

CENTRALA V LJUBLJANI, LINHARTOVA 35, ZASTOPSTVA V BEOGRADU, ZAGREBU, SARAJEVU, SKOPJU, REKI IN SPLITU

TITAN

TOVARNA KOVINSKIH
IZDELKOV IN LIVARNA

KAMNIK

Izdeluje:

*vse vrste fittingov,
dele za opremo daljno-
vodov, kušinske strojčke,
ključavnice vsež vrst,
razno ročno orodje itd.*

Tkanine
za
notranjo
opremo
stanovanj
vam
nudi

tovarna
dekorativnih
tkanin
Ljubljana

v modernih vzorcih in po zmerni ceni

Rudnik lignita

Velenje

izvoz lesa
in lesnih izdelkov

LJUBLJANA – BEETHOVNOVA 11

N A D E B E L O

tekstil

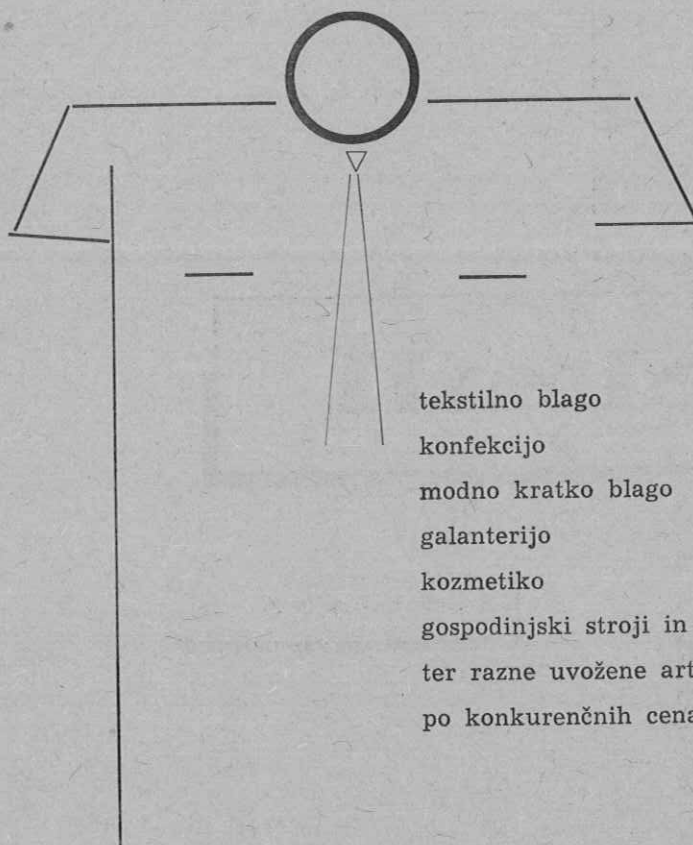
T R G O V S K O P O D J E T J E

LJUBLJANA
Ciril Metodova ulica 1

*ima na zalogi kvalitetno
domače in uvoženo blago
v specializiranih oddelkih
za svileno in bombažno blago,
za volneno blago
in tekstilno galanterijo*

Predstavnštva ima po vsej državi

SVOJIM CENJENIM ODJEMALCEM NUDI VELIKO IZBIRO RAZNEGA
BLAGA IN SICER:

tekstilno blago
konfekcijo
modno kratko blago
galanterijo
kozmetiko
gospodinjski stroji in potrebščine
ter razne uvožene artikle
po konkurenčnih cenah

OBIŠČITE NAS IN SE PREPRIČAJTE!

GROSISTIČNO TRGOVSKO PODJETJE

Centromerkur

LJUBLJANA, Trubarjeva 1

TELEFON ŠT.: 23-276, 23-273, 23-271

TOVARNA DOKUMENTNEGA IN KARTNEGA PAPIRJA

Telefon št. 24
Železniška postaja: ZIDANI MOST

● PROIZVAJA :

vse vrste brezlesnih papirjev
in kartonov

specialne papirje

surovi heliografski
in foto papir

paus papir

kartografski

specialni risalni »Radeče«

papirje za filtre itd.

● IZDELUJE :

vse vrste kartic
za luknjanje v standardni velikosti
in tisku

Po želji izdeluje kartice

v posebnem tisku

v rdeči, modri ali sivi barvi

R A D E Č E P R I Z I D A N E M M O S T U

Železarna

Jesenice

PROIZVAJA CEVI:

vodovodne

plinske

parovodne

konstrukcijske

pohištvene

pancirne

v dimenzijah 1/8 »—3«

spojke za cevi

loki za cevi

ZAHTEVAJTE KATALOG PROIZVODOV ŽELEZARNE JESENICE